

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ERKEN VE ORTA ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ SPORCULARDA
DEĞER YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hacer AKARÇAY

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bahar GÜLER

TOKAT- 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Bahar GÜLER danışmanlığında hazırlamış olduğum “Erken Ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimlerinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Hacer AKARÇAY

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY SAYFASI

Hacer AKARÇAY tarafından hazırlanan “**Erken ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimlerinin İncelenmesi**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 20/09/2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)**İmzası**

Üye (Başkan) : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZTAŞ

.....

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Bahar GÜLER

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Barış SOMOĞLU

.....

ONAY

.../.../...

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen çok değerli danışmanım Doç. Dr. Bahar GÜLER'e, yoğun çalışmalarım sırasında sabır ve desteğini esirgemeyen nişanlım Gökhan ÜNSAL'a, çalışmam sırasında bana destek oldukları için sevgili babam Talip AKARÇAY ve sevgili annem Fadime AKARÇAY'a ve de ailemin diğer fertlerine teşekkür ederim.

İTHAF

Tezimi her zaman her koşulda yanımda olan sevgili annem Fadime AKARÇAY'a ve sevgili babam Talip AKARÇAY'a ithaf ediyorum.

ÖZET
ERKEN VE ORTA ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ SPORCULARDA
DEĞER YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ

Akarçay, Hacer
Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bahar Güler
Eylül 2023, 126+xiv

Sosyal bir etkinlik olarak görülen sporun başlangıcı, tarihsel olarak insanların bir arada yaşamaya başlamasına değin uzanır. Aslında, savaşın fiziksel güce dayandığı bir çağda, egzersiz adeta bir savaş hazırlığıydı. Bu bağlamda, “tarihsel” bir boyuta da sahip olan spor, rekabeti disipline sokan, rekabeti özünde taşıyan savaşçıyı ise deneyimli kılan sistemli bir oyun biçimidir. Bir kavram olarak değer, insan yaşamını yöneten temel dinamiklerden biridir. Değerler göz önüne alındığında spor, hangi davranışın adil, neyin gerekli olduğunu; neyin yasak ve neyin de teşvik edildiğini belirlemede önemlidir. Aslında spor, toplumun büyük bir kesimi için erişilebilir ve anlaşılır bir faaliyet olduğundan sporla uğraşan tüm bireylere değerlerin aktarımı kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle erken ve orta ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimlerinin farkındalık oluşturmaları açısından incelenmesi araştırılması gereken bir konudur. Bu çalışmada, çeşitli spor disiplinlerinde uğraş veren lise ve ortaokul öğrencilerinin, değer yönelimleri incelenmiştir. Bu çalışma, sporcu olmanın değer yönelimi üzerindeki etkisini açıklamakta, sporcularda değer yönelimini çeşitli sosyodemografik değişkenler kullanarak analiz etmektedir. Bu araştırma betimsel nitelikte tarama (anket) modeli ile yürütülmüştür. Geçmiş ya da mevcut durumu olduğu şekli ile betimlemeyi temel alan bu metotta, araştırma konusu olan durum, kişi ya da nesne kendi koşulları içerisinde tasvir edilmiş; var olan durum olduğu gibi gözlenmiş ve o şekilde ele alınmıştır. Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veriler elde edilmiş, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu oluşturulmuş, erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimlerini öğrenebilmek için “Altyapı Sporları Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Spor yapan lise ve ortaokul öğrencilerinden örneklem grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini için gönüllü 700 lise ve ortaokul öğrencisinden faydalanılmıştır. Araştırmada 336 kız ve 364 erkek olmak üzere toplam 700 spor yapan öğrencilerin verileri değerlendirmeye

alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen kişiler, 11-14 erken ergenlik dönemi öğrencileri ile 14-17 orta ergenlik dönemi öğrencilerinden seçilmiştir. Bu çalışmada, çeşitli spor disiplinlerinde faaliyet gösteren lise ve ortaokul öğrencilerinin sporculuğu ve değerleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, sporcu olma durumu ile bu faaliyetin değerleri arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda sporcularda, erken ergenlik dönemi ortaokul ve orta ergenlik dönemi lise öğrencilerinin elde edilen bulgulara göre araştırma örnekleminin tümünden elde edilen altyapı sporlarında, değerler ölçeği maddelerinin ortalama değerleri incelenmesi suretiyle çocukların en çok “kendini geliştirme” değeri (4.09 ± 1.33) ve “kazanma” değeri (4.04 ± 1.50) olduğu, en az ise “keyif” (2.72 ± 2.09) boyutu olduğu tespit edilmiştir. Takım uyumu (3.56 ± 1.70), beceri sergileme (4.01 ± 1.41), sportmenlik puanları (4.44 ± 1.05), işine bağlılık (3.49 ± 1.68), uyum puanları (3.65 ± 1.64), heyecan (3.20 ± 1.90), toplumsal imaj (3.96 ± 1.53), ve hoşgörü (3.90 ± 1.57) spor yapan öğrencilerin kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine (erken ergenlik dönemi) sahip çocukların lise kademesine (orta ergenlik) sahip çocuklara göre bu değerlerin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, merhamet, sağlık ve zindelik, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme puanları ile çocukların spor yapma süreleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Elde edilen bulgulara göre erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki öğrenciler sporda olan kazanma ve kendini gerçekleştirme güdüsünü değer yönelimlerine yansıtmışlardır. Bu sonuçlar neticesinde öğrenciye verilmek istenen değerlerin, erken ergenlik dönemi sporcularının değerleri öğrenmeye daha açık oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Takım sporlarının bireysel sporlara göre değer yönelimlerini daha olumlu etkilediği tespit edilmiş, spor deneyimi süresi arttıkça değer yönelim puanlarının da bu durumdan olumlu anlamda etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer Yönelimi, Spor, Erken ve Orta Ergenlik Döneminde Sporculuk.

ABSTRACT
INVESTIGATION OF VALUE ORIENTATIONS IN EARLY AND MIDDLE
ADOLESCENT ATHLETES

Akarçay, Hacer
Master's Degree, Department of Physical Education and Sports Science
Thesis Advisor: Assoc. Dr. Bahar GÜLER
September 2023, 126+xiv

Historically, sports began when people started living together. It appears as an event. In fact, in an age where war was based on physical strength, exercise was almost a preparation for war. Sport, defined historically in this context, is a disciplined and systematic form of play that brings competition and rivalry to its core and makes the warrior experienced. Value as a concept is one of the fundamental dynamics that govern human life. When considering values, sport is important in determining what behavior is fair, what is required, what is prohibited, and what is encouraged. In fact, since sports is an accessible and understandable activity for a large segment of the society, the transfer of values to all individuals involved in sports can be easily achieved. For this reason, examining the value orientations of athletes in early and middle adolescence in order to raise awareness is an issue that needs to be investigated. In this study, the value orientations of high school and secondary school students who do sports in various sports disciplines were examined. This study explains the effect of being an athlete on value orientation, analyzes value orientation in athletes using various sociodemographic variables, and analyzes the relationship between athlete identity and value orientation through athlete identity. This research was conducted with a descriptive survey (survey) model. This method, which is based on describing the past or current situation as it is, allows the situation, person or object to be investigated to be depicted in its own conditions and observed without changing the existing situation. The data required to achieve the objectives determined in the research, the personal information form developed by the researcher, and the "Infrastructure Sports Values Scale" were used to learn the value orientations of athletes in early adolescence and middle adolescence. A sample group was created from high school and middle school students who do sports. 700 volunteer high school and secondary school students participated in the research

sample. In the research, the data of a total of 700 sports students, 336 girls and 364 boys, were evaluated. The age range of the group is 11-14 early adolescence students; It was selected from 14 -17 middle adolescence students. In this study, the relationship between athlete identity and values for high school and secondary school students playing sports in various sports disciplines was examined. The research has shown that there is an important connection between athlete identity and athlete values. In this context, according to the findings obtained from athletes, early adolescence secondary school and middle adolescence high school students, when the average values of the values scale items in infrastructure sports obtained from the entire research sample were examined, the most important values of the children were "self-improvement" (4.09 ± 1.33) and "It was determined that the "winning" dimension was (4.04 ± 1.50) the least was the "enjoyment" dimension (2.72 ± 2.09). Team harmony (3.56 ± 1.70), skill display (4.01 ± 1.41), sportsmanship scores (4.44 ± 1.05), commitment to work (3.49 ± 1.68), harmony scores (3.65 ± 1.64), excitement (3.20 ± 1.90), social image (3.96 ± 1.53), tolerance (3.90 ± 1.57), statistically according to the levels of students doing sports shows a significant difference. When the average values are examined, it has been determined that the scores of these values are higher in children who are in secondary school (early adolescence) than in children who are in high school (middle adolescence). There is a low, statistically significant negative relationship between the scores of maintaining agreement, team harmony, compassion, skill display, sportsmanship, commitment to work, harmony, obedience, excitement, social image, tolerance and winning and the children's ages ($p < 0.05$). There is a positive, low-level, statistically significant relationship between maintenance of agreement, personal success, honesty, compassion, health and fitness, camaraderie, self-actualization scores and children's sports playing time ($p < 0.05$). According to the findings, early adolescence and Students in middle adolescence reflected the motivation of winning and self-realization in sports to their value orientations. As a result of these results, the values intended to be given to the student are; It was concluded that athletes in early adolescence are more open to learning the values they want to impart. It has been determined that team sports affect value orientations more positively than individual

sports, and as the duration of sports experience increases, value orientation scores are positively affected.

Key Words: Value Orientation, Sports, Athletism in Adolescence and Middle Adolescence.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	i
JÜRİ KABUL VE ONAY SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İTHAF	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Alt Problemler:	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi ve Nedenleri.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	6
BÖLÜM II	8
2.1. Sporcu ve Spor	8
2.2. Ergenlik.....	15
2.2.1. Ergenlik Dönemi	16
2.2.2. Ergenlikte Kimlik	18
2.2.3. Ergenlik Dönemleri	20
2.2.4. Erken Ergenlik Dönemi	20
2.2.5. Orta Ergenlik Dönemi.....	22
2.2.6. Geç Ergenlik Dönemi	25
2.3. Ergenlik ve Spor	26
2.3.1. Sporun Ergenler Üzerindeki Fizyolojik Faydaları	28
2.4. Erken ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimleri.....	30
2.4.1. Değer Kavramı	30
2.4.2. Değerlerin Önemi	35
2.4.3. Değerlerin Özellikleri	39

2.4.4. Değerlerin Mutlaklığı	42
2.4.5. Değerlerin Sınıflandırması	44
2.4.6. Değer ve Davranış	45
2.4.7. Değer Yönelimleri	48
2.4.8. Değer ve Spor	54
2.4.9. Sosyal Değer Kavramı	57
2.5. Ergenlik Döneminde Kazanılan Değerler	61
2.5.1. Yüksek Performans Sporcularının Değerleri	67
2.5.2. Ergen Sporcularda Uyumluluk ve Çatışma	68
2.6. Konu Hakkında Yapılan Araştırmalar	69
BÖLÜM III	74
YÖNTEM	74
3.1. Araştırmanın Modeli	74
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	74
3.3. Veri Toplama Araçları	75
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	75
3.3.2. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği (YSVQ)	75
4.1. Veri Toplama Süreci	77
4.2. Verilerin Analizi	78
BÖLÜM IV	79
4. BULGULAR ve YORUMLAR	79
BÖLÜM V	96
TARTIŞMA VE SONUÇ	96
5.1. Tartışma	96
5.2. Sonuç	102
5.3. Öneriler	105
KAYNAKÇA	107
EKLER	121

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4-1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	79
Tablo 4-2. Verilerin Normal Dağılıma Uygunluğuna Yönelik Bulgular	80
Tablo 4-3. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Cinsiyetine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	81
Tablo 4-4. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Kademelerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	83
Tablo 4-5. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Türüne Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	86
Tablo 4-6. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	89
Tablo 4-7. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular (Devam).....	92
Tablo 4-8 Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddeleri ile Yaş ve Spor Yapma Süresi Arası İlişkiye Yönelik Bulgular	94

KISALTMALAR LİSTESİ

GSB: Gençlik ve Spor Bakanlığı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SDYÖ: Sporcu Değer Yönelimi Ölçeği

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tarihsel olarak spor, insanların bir arada yaşamaya başlamasıyla başlamıştır. Bir etkinlik olarak görünür. Aslında savaşın fiziksel güce dayandığı bir çağda, egzersiz adeta savaşa bir hazırlıktı. Bu bağlamda tarihsel olarak tanımlanan spor, rekabeti ve rekabeti özüne taşıyan savaşçıyı deneyimli kılan, disiplinli ve sistemli bir oyun biçimidir (Erkal ve ark., 1998). Her sosyal kurum gibi sporun da sosyal yapıya bağlılığı bulunmaktadır. Aslında spor, geçmişi ile sosyal geçmişi arasında yakın bir bağ oluşturmaktadır. Bu güçlü bağlantı, sporun sosyal süreçlerle uyumlu olarak tasarlanmasıyla ilgilidir. Bu nedenle spor, kendiliğinden gerçekleşmez. Özellikle toplumsal yapının durumuna göre şekil değiştirir. Bu bağlamda spor toplumsal yapıyı etkilemekte ve ondan etkilenmektedir (Fişek, 1989; aktaran Kale, 1994; Bayraktar, 2003). Sporun sadece kişisel karakter gelişimi için değil kişisel gelişim için de çok önemli olduğunu belirtmekte fayda var. Bunların toplamı kişinin kimliğini algılar. Esasen sporun doğasındaki baskın özellikler, kalıntılar ve kültürel söylemler, spor aracılığıyla bireysel yaşam biçimleri olarak ortaya çıkmaktadır (Aitchison, 2007). Aslında spor faaliyetinin yapıldığı çevre ile doğal bir etkileşim sağlanarak, o ortamın yapısı bireyin kendisi tarafından gerçekleştirilmektedir (Çetinkaya, 2010). Fiziksel aktivitenin sporcular üzerinde kimlik kazanımı ve gelişimi açısından önemli bir etkisi vardır. Özellikle sporcuların atletik performansını takdir etmek ve

ödüllendirmek, sporcu başarısı için etkili olan faktörleri etkilemektedir. Bu durum nedeniyle sporcular genellikle aile, arkadaşlar, meslektaşlar ve diğer sosyal gruplar tarafından tanınır ve beğenilir. Bu olumlu destek aynı zamanda sporcunun özgüvenine ve özgüveninin gelişmesine katkı sağlar. Bu durum onların başarı, tanınma ve bir olgunun parçası olma duygularını algılamalarına yardımcı olmaktadır (Parham, 1993).

Spor, bireyin yaşam standardını hem fiziksel hem de zihinsel olarak iyileştirmenin bir aracıdır. Olumsuzluk ve yoksunluktan kaynaklanan sorunların giderilmesinde önemli rol oynar (Bırol ve ark., 2018). Spor, kişisel karakter gelişimi için en önemli faktörlerden biridir. Aynı zamanda profesyonellik de dâhil olmak üzere sürekli ve disiplinli çalışma, azim ve başarıya azmi gerektiren bir alandır. İş birliği ve takım çalışmasını ön plana çıkaran sportif faaliyetler, bireylerin hoşgörü, nezaket, özgüven gibi bir dizi değer kazanmasını sağlayarak onların toplumsal dokunun sağlıklı birer üyesi olmalarını sağlar. Bu doğrultuda spor, toplumun farklı kesimlerini ortak bir zeminde birleştirmenin ve onların farklı değerler kazanmalarını sağlamanın çok önemli bir biçimidir (Kirschenbaum, 1995). Bu bağlamda spor ve fiziksel aktivite, etkileşim sürecinin bir parçası olarak bireyler için farklı sonuçlar üretebilir. Bununla birlikte, sporcunun istenilen davranışa ulaşabilmesi için sürecin kontrol altında tutulması oldukça önemlidir (Çetinkaya, 2010). Bredemeier ve Shields (1994)'a göre spor ortamı; sosyal etkileşim, disiplin ve eğitim unsurlarını içerir. Aynı zamanda bireylerin çeşitli menfaatler elde edebildiği sosyal bir sistemdir. Bu faydalardan biri de elbette, değerlerdir.

Bir kavram olarak değer, insan yaşamını yöneten temel dinamiklerden biridir. Dünyevi hayatın içine düşmekten kaçınan bireyler, benimsedikleri değerler çerçevesinde yaşamaya devam ettikçe onların kişisel vizyonları da devam eder (Özden,

1999). Değerler, nesnelerin ve bireylerin çevresi tarafından ifade edilen ilgilerin ve ulaşılacak istenen ideal durumun göstergesidir (İnceoğlu, 2000). Ulusoy ve Dilmaç (2016)'a göre değerler, insana has olan ve onun davranışlarına yön veren inançların tümüdür. Ekşi ve Katmış (2011)'a göre değerler, davranışı değerlendirmeye yardımcı nitelikte iç görüler geliştiren davranışsal kaynaklardır. Halstead ve Taylor (2000)'a göre değerler; nesnelerin, kuşakların, insanların, inançların, fikirlerin, tutumların ve eylemlerin iyi ya da kötü, arzu edilen ya da istenmeyen olarak yargılandığı kıstaslar ya da ilkelerdir. Sporda değerler, sporcuların tutum ve davranışlarını şekillendiren ve belirli davranışlarda bulunmama nedenlerini belirleyen kriterlerdir (Voight, 1998). Nitekim Simon (2003)'a göre spor, toplumsal yapının baskın değerlerini savunan muhafazakâr bir yaklaşımdır ve sporun toplumsal bir işlevi vardır. Loland (2002), sporu bir değerler sistemi olarak tanımlamaktadır. Ayrıca ona göre spor, insanlığın her alanında bireylerin sosyal kurallarını, ilgilerini ve amaçlarını az çok ifade eden bir sosyal yapıdır (Loland, 2002).

Değerler göz önüne alındığında spor, hangi davranışın adil oluşunu veya olmadığını, neyin gerekli olup olmadığını; neyin yasak ve neyin teşvik edildiğini belirlemede önemlidir. Aslında spor, toplumun büyük bir kesimi için erişilebilir ve anlaşılabilir bir faaliyet olduğundan sporla uğraşan tüm bireylere istendik davranışların/değerlerin aktarımı kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Spor, ahlaki eğitimin çok önemli bir bileşenidir. Aslında spor faaliyetleri, toplum dokusunda kabul edilen değerleri anlamının en iyi yolu olarak görülmektedir. Aynı zamanda sportif faaliyetler, yarışma sırasında herkesin sahiplendiği evrensel değerlerin kazanılmasını sağlamaktadır (Simon, 2003). Sporda var olan değerler, kazanma ve iyi oyun gibi başarıya dayalı değerlerdir (Lee ve ark., 2000). Yanı sıra sporun erdemleri gibi çeşitli etik değerler,

arkadaşlık, atletik performans ve adil oyun olarak da bilinen hoşgörü, bu bağlamda sportif faaliyetlerin amaçlı olarak uygulanmasıyla birey tanınırlık kazanır, yaratıcılığın hazzını yaşar, iyilik ve güzelliklerin farkına varır, sevgi dolu ve hoşgörülü olur, olumsuzluklardan arınır, olumsuzlardan koruma öğrenilmektedir (Erdemli, 1996). Ayrıca spor, bireylerin kendi değerlerini ortaya çıkarmalarına, geliştirmelerine ve yansıtmaalarına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla spor da değer aktarım sürecinde önemli bir unsurdur (Kuter & Kuter, 2012).

1.1. Alt Problemler:

- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimleri ne düzeydedir?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinde cinsiyete göre anlamlı fark var mıdır?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinde okudukları kademelere göre anlamlı fark var mıdır?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinde spor türüne göre anlamlı fark var mıdır?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinde spor branşına göre anlamlı fak var mıdır?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinin yaş ile ilgili ilişkisi nasıldır?
- Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinin spor yapma süresi ile ilgili ilişkisi nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, sporun farklı alanlarında spor yapan ortaokul (erken ergenlik dönemi) ve lise (orta ergenlik dönemi) öğrencilerinin değer yönelimlerini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi ve Nedenleri

Spor, bireylerin toplumsal çevreye katılımına katkı sağlayan sosyal bir faaliyettir. Dolayısıyla bireyin sosyalleşmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Modern toplumda sporun genellikle kolektif faaliyetler olduğu düşünüldüğünde bireylerin spor faaliyetleri aracılığıyla çeşitli sosyal gruplarla etkileşime girdiğini görülebilmektedir. Nitekim spor, bireylerin kendi dar dünyalarını terk ederek farklı ortamlarda farklı bireyler, farklı inançlar ve farklı fikirlere sahip diğer insanlarla iletişim kurmasına, onlardan etkilenmesine ve söz konusu bireylerin onları etkilemesine katkı sağlamaktadır (Yetim, 2015). Bireysel başarılar, yapılan sporu sevmeye, içinde bulunulan sosyal gruptaki diğer bireylerin ve takım arkadaşlarının desteği, kişinin spora bağlılığını etkileyen faktörlerden bazılarıdır (Kaya ve ark., 2018).

Bu çalışmanın odak noktası, kendilerini sporcu olarak tanımlayan lise ve ortaokul öğrencilerinin değer yönelimlerini ölçmektir. Nitekim Kuter ve Kuter'e (2012) göre spor, değerler eğitiminin önemli bir aracıdır. Bu açıdan bakıldığında değerler kavramı ve değer yönelimi, son yıllarda özellikle araştırma konusu haline gelmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında sporcularda değer yönelimlerini çeşitli sosyodemografik

değişkenler kullanarak analiz eden bu çalışma, farklı spor alanlarının değerler üzerindeki etkisini araştırmak açısından önemli sayılabilir. Yine bu çalışmanın, okullarda verilecek değerler eğitimi çalışmalarına kaynaklık edeceği, daha çok hangi değerlerin gençlere kazandırılması gerektiği hususunda fikir vermesi ve eğitim-öğretim politikaları bağlamında spora meyilli olan gençlerin kendi yeteneklerini fark edip kendilerini gerçekleştirmeleri noktasında yararlı olacağı söylenilebilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın doğası gereği, araştırma araştırmacılar tarafından kısıtlamalar:

1. Araştırma, spor lisansı almış kişiler üzerinden yapılmıştır. Sporcu öğrencilerin değerlerini ölçmekle sınırlıdır.
2. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılar örnekleme dâhil edilmiştir.
3. Yapılan anketler araştırmacının bilgi ve becerisi ile sınırlıdır.
4. Araştırma, araştırma konusu ile ilgili erişilebilir kaynaklardan sağlanan verilerle sınırlı olacaktır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Söz konusu çalışmanın yürütülmesinde ve elde edilen verilerin yorumlanmasında uygulanan hipotezler şunlardır:

1. Bu çalışma, örneklemdaki grupların evreni temsil ettiğini varsaymaktadır.
2. Katılımcıların, anketi dürüstçe ve gerçekçi bir şekilde doldurduğu tahmin edilmektedir.

3. Araştırma konusu ile ilgili bilgiler araştırmacıların ulaşabileceği kaynaklardan elde edilmiştir. Sağlanan bilgilerin objektif olduğuna inanılmaktadır.

BÖLÜM II

2.1. Sporcu ve Spor

En basit tanımıyla spor, akredite kuruluşlarca konup onaylanan kurallarla zorunlu kılınan, çeşitli şekillerde, çeşitli amaçlarla, kişinin zindeliğini ve performansını artıran fiziksel faaliyetlerdir (Biçer, 2007). Spor; bireylerin, doğal ortamları sosyal ortamlara dönüştürürken edindikleri becerilerin geliştirilmesini sağlayan profesyonel sporlar, solo sporlar veya rekreasyonel sporlar ve dayanıklılık sporları dâhil diğer spor türlerini kapsayan bir disiplin bütünüdür. Bireyin beden ve ruh sağlığını geliştiren, onu rekabetçi ve sosyal kılan ve yine bireyi parçası olduğu toplumsal yapıyla bütünleştiren kültürel bir olgudur (Erkal, 1996). Spor kavramı üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde durumun böyle olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kelimenin farklı şekillerde ifade edildiğini görebilmekteyiz. Aslında sporun; endüstrisine, içeriğine, amaçlarına, kapsamına ve uygulama şekline göre farklı tanımları yapılmaktadır (Yetim, 2006). Grössing (1991)'e göre spor, sadece bireysel bedeni değil tüm vücudu çalıştırmaya hizmet etmektedir. Harekete geçme, güven aşılama, sorumluluk alma, yaratıcı olma, başarma, oyun oynama, sağlık, zindelik ve sosyal yeterlilikleri geliştirmek için gerekli araçlar olarak tanımlanmaktadır (Demirhan, 2006). Bir başka tanıma göre spor, bireylerin, zafer ve başarıya ulaşmak için kendi mücadele çabalarını kullanmak amacıyla sistematik ve belirlenmiş kurallar içinde gerçekleştirdiği fiziksel faaliyetlerdir, kaderli bir olgudur (Doğan, 2004). Bir müsabakayı kazanmak, fiziksel, zihinsel ve teknik çaba gerektiren, spor faaliyetlerine devam edenlerde estetik duygular uyandıran, biyomekanik, fizyolojik ve psikolojik alanlarla iç içe geçmiş bir durumdur.

Spor, bireyin fiziksel ve zihinsel kapasitelerinin rekabetçi bir çerçevede, belirli kurallarla geliştirilmesine olanak sağlayan, iş ve oyun kadar fiziksel aktiviteye de önem veren eğitici ve eğlenceli bir uğraştır (Amman ve ark., 2000). Spor, bireylerin beden ve ruh sağlığını geliştirir; onların, rekabet ortamında kurallar içinde mücadele etmelerini sağlar, sporculara rekabet ve yarışma heyecanını hissettirir, onların kazanma ve başarma yeteneğini geliştirir ve de söz konusu bireylerin her alanda en iyi sonuçlar elde etmeleri için gereken isteklendirmeyi kendi doğasında barındırır (Arashi, 1999). Ayrıca spor, belirli bir amacı olan, belirli tekniklere ve kurallara uyan, bu etkinliği uygulayan ve söz konusu faaliyetleri gözlemleyenlere keyif veren, sporcu ve seyircinin bütünleşmesine katkıda bulunan etkinlikler bütünüdür (Doğan, 2004). Tarihsel olarak spor, insanların bir arada yaşamaya başlamasıyla başlamıştır. Bir etkinlik olarak görünür. Aslında savaşın fiziksel güce dayandığı bir çağda, egzersiz adeta savaşa bir hazırlıktı. Bu bağlamda tarihsel olarak tanımlanan spor, rekabeti ve rekabeti özüne taşıyan, savaşçıyı deneyimli kılan, disiplinli ve sistemli bir oyun biçimidir (Erkal ve ark., 1998).

İnsanoğlu, tarih boyunca doğa olayları karşısında ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli fiziksel egzersizler ve çalışmalar yapmıştır. İnsanlığın gelişmesi ve insan hayatını kolaylaştıran teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, insanların etkinlik kapsamı daralmıştır. Sorunun azalmasından sonra, sporun gelişimini ve yaygınlaşmasını bilinçli olarak destekleyen, insanların beden ve ruh sağlığını geliştiren ve insanları eğiten, belirli hedefler çerçevesinde değer verilen insanların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gerçekleştirilen faaliyetler elde edilmiştir. Spor, bilimin farklı alanlarındaki gelişmelerinden yararlanarak bireylerin, başkalarına yaşamaları, mücadele etmeleri ve gelişmeleri için ilham verme yolu haline gelmiştir (Keten, 1974; aktaran Akari, 2019).

Spor, bireyin içinde bulunduğu doğa ile mücadele ederek kazandığı temel ve gelişmiş becerileridir. Savaş araçlarını aletli veya aletsiz, barış içinde, tek başına veya birlikte, oyun ve eğlence gibi amaçlarla kullanmak için yürütölen estetik, teknik, fiziksel ve sosyal bir süreçtir (Fişek, 1998). Benzer bir tanımla spor, bireyin doğal çevresini aynı zamanda sosyal bir ortama dönüştüren bireyler ya da gruplar tarafından boş zaman aktivitesi ya da tam zamanlı bir uğraş olarak algılanan sosyal bir yapıdır. Veya belirli kurallar çerçevesinde belirli araçlar kullanmadan fiziksel ve psikolojik olarak gelişen kapsayıcı, rekabetçi ve dayanışmacı sosyoköltürel bir faaliyettir (Biçer, 2007).

Spor; sağlıklı, çalışkan, ahlaklı ve medeni bir toplum oluşturmayı hedef edinen, insanları bedenlen ve ruhen sağlıklı olmaya, üretken ve yapıcı olmaya, içinde bulundukları toplumsal yapıya karşı sorumluluklarının bilincinde olmaya teşvik eden ve tüm bu amaçları doğrultusunda genel olarak bütün insanlığa hitap eden bir uğraştır. Yukarıda da ifade edildiği gibi istendik birtakım davranışları özümseyen bir nesil inşa edilerek toplumu oluşturan tüm bireylerin mutlu ve sağlıklı olmasını amaçlamaktadır (İnal, 2003). Bu bağlamda sporun temel amaç ve işlevleri fiziksel gelişim, motor gelişim, entelektöel gelişim ve sosyal gelişim olmak üzere dört kategoride toplanabilir. Spor, fiziksel gelişim açısından bireylere hareketlilik, denge, hız ve dayanıklılık kazandırır, vücudun fonksiyonel kapasitesini artırır, dokuların sağlıklı ve güçlü olmasını sağlamaktadır. Atletik gelişime bakıldığında, muhtemelen bir bireye en çok katkıda bulunan faktördür. Manevi bir bakış açısıyla spor, oyunlar ve pozisyonlar hakkında yorumlar ve kararlar gibi bilgileri toplama ve işleme becerilerini geliştirmektedir. Ancak sporun bir diğör amacı ve işlevi de toplumsal gelişmedir. Sporun toplumsal

gelişime katkısı büyük kişisel ve toplumsal önemi olan bir konudur. Bireyler spor yoluyla kendilerini tanımlamakta ve sosyal çevreler bulmaktadırlar (İmamoğlu, 1992).

Zimmer (1998), sporun işleyişini sekiz boyuta dayalı olarak değerlendirmiştir: kişisel, sosyal, üretkenlik, kendini ifade etme, etkileme, keşfetme, karşılaştırma ve uyum sağlama

Bu bağlamda sporun işlevleri şunlardır:

- Ayrı işlevler: İnsan vücudunu, kendini ve yeteneklerini bilmektedir.
- Sosyal fonksiyonlar: Bireyler ve dış çevre arasındaki iletişim çeşitlidir. Aktif olarak meşgul olma, esnek davranış edinme ve kendilerini dış tehditlere karşı koruma becerisi kazanılmaktadır.
- Verimlilik işlevi: Kendini keşfetme sırasında yaratıcılık niteliklerinizi geliştirilmektedir.
- Etkileyici özellikler: Bireyin kendini hareket halinde ifade etme yeteneği.
- Darbe işlevi: Bireyler mutluluk, neşe, eğlence, yorgunluk gibi duyguları yaşarlar.
- Keşif işlevi: Bireyin çeşitli ortamları, duyguları ve dış ortamdaki maddeleri algılaması ve onları kullanabilmesidir.
- Karşılaştırma işlevi: Bireysel karşılaştırma, ölçme ve rekabet etme yeteneğine sahip olan bireylerin, yenilgileri ve başarısızlıkları deneyimlemesi ve bunlardan ders çıkarılmasıdır.
- Özelleştirme özellikleri: Bireylerin fiziksel ve psikolojik sınırlılıklarının farkında olması, edinilen bilgileri veriye dönüştürüp değerlendirerek performanslarını en üst düzeye çıkarmaya çalışmalarıdır (Akari, 2019).

Sporun amacını ve işlevini net bir şekilde anlamak için, bireyleri egzersiz yapmaya iten şeyin ne olduğunu bilmek önemlidir. Bu sebeplerden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Bireylerin çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılar.
- Kişisel sağlığı, rehabilitasyonu ve zindeliği geliştirir.
- Bireysel estetik ihtiyaçları karşılar.
- Kişisel bilgi ve deneyim katar.
- Kişisel gerilimi kontrol etmek suretiyle ve kontrollü risk almasını sağlar.
- Bireyin kendini gerçekleştirmesine imkân verir.
- Sevinç, zevk ve eğlence gibi olumlu duygular hissettirir.
- Kişinin istenmedik davranışlara olan eğilimini ortadan kaldırır.
- Bireylerin kendilerini ifade etmelerine olanak sağlar.
- Bireylerin hedeflediği maddî kazançlara ulaşmasına imkân verir.
- Bireylerde dayanıklılık, hız ve koordinasyon geliştirme noktasında işlev görür.
- Bireylerin hastalığa dirençli olmasını sağlar.
- Bireylerin boş zamanlarını olumlu ve verimli kullanmalarını teşvik eder (İnal, 2003).

İkincil bir güdü, bir bireyin başlangıçta sahip olduğu güdülerden biridir. Kişisel iletişime yol açıp arkadaş edinme, sevme-sevilme, saygı duyma ve kendisine saygı duyulması arzusunu uyandırmaktadır. Bu bağlamda spor, insanları bir araya getirerek onları psikolojik olarak güçlendirmek ve birbirleri arasında güçlü ve sağlıklı iletişim kurmalarını sağlamak için önemli bir araçtır (Özçelik ve ark., 2015). Hatta spor, insanların sıklıkla faydalandığı bir sosyal aktivite haline gelmektedir. Bu faaliyetler

yaşamda yaygındır. Spor, bireylerin boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmek için yaptıkları bir uğraştır ve aynı zamanda insanlar arasında kişisel hoşgörünün artmasına, kişisel ve toplumsal sorumlulukların yerine getirilmesine ve toplumsal aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bireyler ona aittir dolayısıyla sosyal birliğin güçlendirilmesine katkıda bulunur. Spor faaliyetlerine katılan kişiler, içinde bulundukları sosyal yapıya da katılmaktadırlar. Spor aktivitelerinde takım çalışması, kazanma ve kaybetme, adalet gibi çeşitli olumlu davranışların kazandırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu sayede toplumsal dönüşüm sağlanmakta, toplum tanınmakta, kurallara uyan bireylerin oranı artmakta ve toplumu oluşturan bireylerin doğruyu yanlış ayırt etme becerileri geliştirilmektedir. İlgili kişilerin eğitimleri toplumsal refahı artırmakta ve aynı zamanda bireylerin sosyalleşmesini sağlamaktadır (Yetim, 2006).

Spor aynı zamanda bir tutumdur, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve biyolojik içgüdülerine dayalı olarak hedeflere ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Kişisel, sosyal veya ekonomik olabilmektedir. Spor sadece fiziksel bir aktivite değil, aynı zamanda bireylerin sosyal yapılarla bütünleşme ve uyum içinde yaşama biçimidir. Bu durum nedeniyle spor etkinliklerinin etkileri duyguların oluşumu ve düzenlenmesi için uygun bir fırsat sağlamaktadır (aktaran Feist, 1990; Akkuş, 2022). Aslında spor diğer sosyal çevrelerle ilişki kurması bakımından da sosyal bir aktivitedir. Bu bağlamda spor, bireylerin sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Modern toplumda spor faaliyetleri genellikle grup faaliyetleri şeklinde yürütülmektedir. Bu, bireylerin farklı sosyokültürel özelliklere sahip diğer bireylerle etkileşim halinde olması nedeniyle sporun doğal bir sonucu olarak kabul edilmektedir (Çiftçi, 2001). Aslında bireysel sporlar var ama burada sıralanan sporlar da belli kurallar ve prensipler çerçevesinde oynanmaktadır. Ancak ortak kural ve ilkeler açısından bu ortamda en az iki kişinin

bulunması zorunludur (Erdemli, 2008). Spor bir sosyalleşme ve toplumsal yapılaraya uyum sürecidir ve aynı zamanda belirli kurallarla sınırlıdır. Bu bağlamda sporcular, özellikle takım oyuncusu iseler, ait oldukları takıma uyum sağlamalı; antrenör, hakem ve takım arkadaşları ile saygı çerçevesinde ilişkiler kurmalıdır.

Spor, sadece takım birliğine uyum sağlama ve belirlenen hedeflere ayrıntılı olarak ulaşma amacı dışında, sporcuların karakter inşasında, dürüst yarışmalarda ve zorunlu savaşlarda en önemli faktörlerden biridir. Yarıştan kaçınma ve devam etme, özellikle saldırgan dürtülerin bastırılmasına yardımcı olmaktadır (Başer, 1985). Spor sayesinde bireyler, kendi dar dünyalarından sıyrılma ve farklı inanç, düşünce ve davranış biçimlerine sahip diğer insanlarla iletişim kurma, onları etkileme ve onlardan etkilenme fırsatı bulurlar. Bu bağlamda spor, bireyler arasında dostluk ilişkilerinin gelişmesini sağlayarak toplumsal bütünleşmeye katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda spor sadece onu yapanlar için değil, taraftarları ve seyircileri için de önemli bir sosyal ortamı temsil etmektedir (Çiftçi, 2001). Ancak fiziksel aktivite, bireylerin geride bıraktıkları heyecan, ilgi ve duygular açısından eğitsel bir meydan okumadır. Bireylerin oluşturduğu topluluklar ve milletler, sportif faaliyetler sayesinde tek bir bütün haline gelme olanağına kavuşmaktadırlar (Seçkin, 1990; aktaran Akari, 2019).

Spor, sadece belirli niteliklere sahip kişiler tarafından yapılabilen bir aktivite olarak da tanımlanabilmektedir. Bireylerin ancak bilinçli olarak yaptıkları spor aktivitelerinin spor çerçevesinde değerlendirilebileceği düşünüldüğünde, sporun temel çıkış noktasının tüm sporcuların spor yapmaya hazır olmaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradaki kilit nokta, bu durumu tespit edip netleştirmektir (Erdemli, 2008). Spor kelimesine atlet kelimesi eşlik eder. Spor sosyal bir aktivite olduğu için sporcular bilimsel olarak psikososyal varlıklar olarak değerlendirilmelidir (Yücel,

2003). Biçer (2007)'e göre sporcu, bireysel veya sosyal olarak belirli kurallar çerçevesinde spora katılan ve yaptığı işten maddi ve manevi yarar sağlayan aktif spor unsurudur. Akkuş (2022)'a göre ise sporcu bir işin gereklerini yerine getirmekten zevk duyan, aşılması gereken zorlukları oyun ve eğlenceye dönüştüren, olumlu ya da olumsuz durumları kontrol etmeye gücü yeten, profesyonelliği bir erdem olarak kabul eden bireydir. Sporcular yaptıkları spor aktivitelerine göre farklı boyutlarda kategorize edilebilirler. Biri sporun yapılış şekline göre amatör ve profesyonel sporcuların sınıflandırılmasıdır. Amatör sporcular, ödül veya maddi kazanç elde etmek için değil, yalnızca sportif faaliyet amacıyla spor faaliyetlerine katılan kişilerdir. Amatör sporcunun amacı profesyonel olarak aktif olmak veya spor yaparak düzenli bir gelir elde etmek değildir. Profesyonel sporcular ise sporu bir meslek olarak benimseyen ve tüm zamanını yaptığı sporda maddi çıkar sağlamaya adanmış kişilerdir (Tekin ve ark., 2016).

2.2. Ergenlik

Bir araştırmada, Eski Mısır'a ait bir kitabe bulunmuştur ve kitabenin gençliğe dair betimleyici ifadeleri arasında dönemin ilk filozoflarının sözleri dikkat çekmektedir. Söz konusu kitabede mevcut bilgiler dikkat çeken detaylar içerir ve bahsi geçen koşullar Orta Çağ'a kadar etkili olmuştur. Yunan şairi Hesiodos ile başlayıp Sokrates ve Aristoteles gibi filozoflarla devam etmiştir. Gençliğin umutsuz görünümü bilimsel/ilmî literatürde Platon ile su yüzüne çıkmıştır. Gençlerin özelliklerinin, girdikleri ortama göre değiştiğine ve dolayısıyla değişebileceğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle gençlere spor yapmalarını ve müzik dinlemelerini tavsiye etmiştir (Yıldız ve ark., 2016).

“Juvenil” kelimesi Batı edebiyatında “juvenil” olarak kullanılmaktadır. Latince’de “büyümek” veya “olgunlaşmak” anlamına gelen “adolescere” fiilinin etimolojisinden gelir ve doğası gereği bir durumdan çok bir süreci tanımlamaktadır. Kulaksızoğlu, ergenliğin insandaki fiziksel büyümenin bitmesiyle sonlanacağını ifade eder. (Kulaksızoğlu, 1998).

Milli Eğitim Bakanlığına göre ergenlik çağında başlayan, biyopsikolojik olarak 12-24 yaş grubu, çocukluğun bitip ergenliğin başladığı dönem, sosyal sorumluluk dönemi olarak adlandırılmaktadır (Tunçbilek, 2018). UNESCO'nun tanımına göre 15 ile 25 yaşları arasında, genç yaşta yani okul çağında okuyan ve geçimini sağlama konusunda rahat olan bir grup insandır. UNESCO tanımına göre ergenlik 15-25 yaş arasındır. Bir Birleşmiş Milletler ajansına göre ergenlik, 12 ila 25 yaşları kapsamaktadır (Taşçı, 2013). Tüm bu tanımların incelenmesi, ergenlik tanımlarının evrensel bir netlikten uzak, başlangıç ve bitiş gibi daha yerel tanımlar olma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle ergenlik için net bir yaş sınırı belirlemek bilimsel değildir. Bunun yerine ortalama yaş aralıkları ile yaklaşmak daha doğrudur (Dündar, 2003).

2.2.1. Ergenlik Dönemi

Ergenliği “arada olmak” ya da “aradalık” bir dönem olarak tanımlanabilmektedir (Karahan ve ark., 2022). Çocukluk bitmiş ama henüz yetişkinliğe ulaşamamış dönemdir. Ergenliği çocukluk ve yetişkinlik arasında bir köprü olarak düşünebiliriz. Bu köprü, altında şiddetli dalgaların durduğu bir köprü gibidir. Ergenlik, duygusal yoğunluk ve derinlik, ani ve beklenmedik ruh hali değişimleri ve güçlü dürtüler,

ergenlik ani bir değişimdir, “cinsellik dolu yeni bir beden” haline gelmektedir Duygular çocukluk dönemine göre daha yoğun ve dalgalıdır. Bu travmatik durum, gençleri endişeli, çaresiz ve saldırgan hale getirebilir. Bu, kendi sorumluluğunu almaya başladığı, anne babasından uzaklaştığı ve artık bir çocuk gibi davranmaması gerektiğini öğrendiğı anlamına gelebilir. İnsanlar ergenlik döneminde yaşadıkları kafa karışıklığı, beceriksizlik ve rahatsızlık nedeniyle çocukluk dönemine göre daha fazla utanç ve suçluluk hissedebilirler. Psikoterapi süresince çoğu yetişkin, çocukluk anılarından ziyade gençlik anıları nedeniyle utanç ve suçluluk hissettiklerini bildirmiştir (Groot, 1960; Karahan ve ark., 2022). Yine terapötik süreç, ergenlik ve çocukluk anılarına dönüşü içerir ve yetişkinlikteki duyguların kökleri de bu anıların yansımalarıdır. Ergenlik, büyük ölçüde utanç ve suçlulukla ilişkili olumsuz duygulardan kaçınmak, onları bastırmak veya inkâr etmekle geçmektedir. Aynı zamanda bu dönem anne babanın tek başına her şey için yeterli olmadığının anlaşıldığı ve artık kişinin biraz da olsa kendine dönmeye başladığı dönemdir. Ayrıca nispeten sağlıklı gelişim için önemli olan bu dönemde narsist bir kırılma da yaşanmaktadır. Bu duraklamalar önemlidir, ancak yine de endişe ve saldırganlığa neden olabilmektedir. Gençler zekâlarını dayanılmaz dürtüler, hayal kırıklıkları ve çatışmalarla başa çıkmak için kullanabilir ya da kendine has özellikleriyle onu dışlama ya da bastırma eğiliminde bulunabilirler (Groot, 1960). Bu kaçınma stratejileri sırasında ergenler çeşitli yollara başvururlar. Aslında, kaçınma ve bastırmaya ek olarak, ebeveyn boyunduruğundan kurtulmaya çalışmak da söz konusudur. Tüm bu sorunlara bulduğu çözümler gencin bedeni üzerinden hayata geçirilebilir. Uzun ve ark. (2022), kendine zarar verme eğilimlerinin ebeveynin vücudundan çıkmaya çalışmakla ilgili olduğunu belirtmektedir. Ergenler kendilerine bazı ritüeller kurabilir ve yetişkin olmaya çabalayabilirler. Örneğin, alkol

veya uyuşturucu kullanımı veya kendine zarar verme. Bu nedenle, psikoterapi bu tür davranışların altında yatan motivasyonları daha derinlemesine araştırmalıdır. Başka bir deyişle, ergenler yaşamlarını kendilerine zarar vererek sonlandırmazlar. Ayrıca, pratik deneyime dayalı olarak, bunun terapatik araştırmalarda kendi çalışmaları olduğunu genç insanlara mümkün olduğu kadar çok anlamaları sağlanmalıdır. Bazı ergen hastalar, bir bozukluk tanımlandığında terapistleriyle kendileri yerine anneleri aracılığıyla iletişim kurma eğilimindedirler.

2.2.2. Ergenlikte Kimlik

Ergenlik, bireylerin sosyal ve fiziksel olarak olgunlaştığı, duygusal ve psikolojik olarak birbirlerini daha iyi tanımaya başladıkları ve kimlik duygusu oluşturdıkları bir dönemdir. İnsanın varoluşsal mizacına ek olarak, bebeklik ve erken çocukluk deneyimleri, aile içi ve aile dışı sosyal etkileşim ve ergenlik döneminde muhatap rolü gibi, kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kimlik oluşumunda ebeveynlerin çocuklarıyla kimliği hakkında konuşmaları çok önemlidir. Burada özdeşleşme, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki bilinçsiz tutumlarını, özelliklerini, değer yargılarını ve tutumlarını ifade etmektedir. Davranışı benimseme ve içselleştirme anlamında kullanılmaktadır (Budak, 2017).

Bu tür bir içselleştirme ve sosyal hayatın genişlemesi ve çeşitlenmesiyle ulaşılan ergenlik çağından sonra ergenlerin model aldığı rol modeller akranları, öğretmenleri gibi kişilerdir. Erken ergenlik döneminde, bir kişi şunları yapacaktır: Hızla gelişen davranış değişiklikleri, özellikle fiziksel değişiklikler... Bu değişikliklerle yetişme çabaları vardır. Büyüme fark yaratır ve zamanla bunları keşfedip uyum sağlamaya

alışan ergenler de aynı Şeyi yaşarlar. Akranlarınızla zaman geçirme, onların tutum ve davranışlarını gözlemleme ve onları içselleştirme eēiliminde olabilirler. Ailenin önemli konumu devam etse bile, ergenlerin arkadaş vrelerinde hoş karşılanmaları ve kabul edilmeleri benlik saygısı kazanmaları için çok önemlidir. Ergenlikte yakın arkadaşlıklar ön plana çıkabilir. Ergenlerin akranlarıyla, özellikle de akranlarıyla vakit geçirme eēilimi... Kimlik oluşumunda, özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesinde önemli rol oynar. Yaşıtlarla olan ilişkilerin birleşiminden oluşan bir kimlik, aynı zamanda ikisi arasındaki ilişkinin temelini oluşturur. Ergenlik ilerledikçe, özgürleşme ve özerklik arzusu artar. Ergenler, zerklik gereksinimlerine ek olarak, ebeveynlerinden uzaklaşabilir ve kendilerini farklı bireyler olarak kabul etmeye çalışabilirler (Derman, 2018). Gelişim dönemleri dřnldēinde ergenlik dönemindeki en bariz ihtiyaçlardan biri olan özerklik arayışı aslında ergenlik döneminde saēlıklıdır. Bu istekle birlikte ergenlerin yapmak istediklerinin ve yapabildiklerinin sınırlarıyla yüzleşmeleri ve bu sınırları aşmaya çalışmaları doēaldır. Bu noktada ailelerin bu ihtiyaı fark edip desteklemesi ve çocukların ihtiyaç duyduēu yerlerde gerekli sınırları belirlemesi gerekmektedir. Ergenlerin kimlikleri henüz oluşma aşamasındadır ve etraflarındaki birçok faktörden büyük ölçüde etkilenirler ve ebeveynleri karşı çıksalar bile bu kimlikleri oluşurmaya ihtiyaç duyarlar. Ancak aşırı derecede belirlenmiş sınırlar ve kısıtlamalar, kimlik oluşurma sürecini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, yaşamdaki yerini ve dengesini bulmak isteyen gençlere dengeli bir yaklaşım, bu süreci yönetmelerine yardımcı olacaktır.

2.2.3. Ergenlik Dönemleri

Ergenlik dönemi, çalışmalarda bildirilen yaş aralığı ile tanımlanır. Dünya Sağlık Örgütüne göre 10 ile 19 yaş arasındaki yaş grubu “genç” olarak kabul edilmektedir (Bayram, 2012). Birçok çalışma göz önüne alındığında ergenlik; erken, orta, geç olmak üzere üç bölümde incelenmiştir (Ekek ve ark., 2021). Ergenlik, erken ergenlik (11-14 yaş), orta ergenlik (14-17 yaş) ve geç ergenlik (17-21 yaş) olmak üzere üç döneme ayrılır. Ergenlerin ortak bir yaş grubu kavramı yoktur (Uzun & Boyalı, 2020).

2.2.4. Erken Ergenlik Dönemi

Erken ergenlik, insanlar için fiziksel ve zihinsel değişim zamanıdır. Bu, çocukluğun sonunu ve yetişkinliğe yavaş geçişi işaret etmektedir. Hormonal yapıların gelişimi fiziksel ve zihinsel gelişimi hızlandırmaktadır. İnsanlarda görülen bu değişimler ergenliğin başlangıcının en net belirtileridir. Bu özelliklere ek olarak, insanlar çevreleriyle saldırgan tutumlar, saldırganlık, direnç ve çatışma yaşarlar (Demirezen & Coşansu, 2005). Ergenliğin başlamasıyla birlikte kilo ve boy hızla artar, kıllanma ve cinsel değişiklikler meydana gelmektedir. Bu dönemde, cinsiyet değiştirme söz konusu olduğunda kızlar erkeklerin önündedir. Bu ani değişimler nedeniyle insanlar kendilerini sorgulamaya ve kendi başlarına çözüm bulma isteği duymaya başlarlar. Ve onlar için en önemli şey fiziksel olarak başkalarına iyi görünmektir (Taşçı, 2013). İlkokulu da içine alan bu dönem, bireyin motor becerilerinin gelişimini hızlandırır. Bu yaşta motor becerilerin eğitimi ve öğrenimi başlar. Bu nedenle teknik ve becerilerin geliştirilmesi için ideal bir dönem olduğu için göz ardı edilmek yerine değerlendirilmelidir (Muratlı, 2007). Bu yaş grubunda düzgün hareket etmeyi öğrenen

kişiler ergenlik döneminde ve sonrasında daha hızlı gelişim gösterirler (Kir, 2017; Pediatrics, 2000).

Erken ergenlik döneminde, fiziksel ve motor beceriler geliştikçe özel beceriler de gelişmeye başlamaktadır. Kızlar erkeklerden daha erken ergenliğe girerler, bu nedenle bu süre zarfında daha uzun ve daha kilolu olabilirler. Bireyin fiziksel yetenekleri ergenlik çağının başlangıcında ve çevresine göre daha yüksektir. Bu, her insan için farklı şekilde gelişir ve insanlarda çatışma ve korkuya yol açabilmektedir. Ergenlikte kuvvet, kas kütlesi ve dayanıklılık gibi faktörler gelişimi diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir (Öztahran, 2019). Erken ergenlik döneminde biliş daha somut bir düzeyde gelişir, dolayısıyla zaman kavramı henüz gelişmemiştir (Pratt & Greydanus, 2000). Bazı durumlarda daha soyut düşünme ve problem çözme becerileri ergenliğin başlangıcından itibaren yavaş yavaş gelişmeye başlamaktadır (Morgan, 2010). Doğa bilimlerini anlama yeteneği ve dildeki bilgi çeşitliliğini iletme yeteneği gibi bilişsel aşamaların geliştiği yer burasıdır. Bu yaş grubundaki gençler spor yapmanın temel kavramlarını kolaylıkla anlayabilirler (Harris, 2000). Eşsiz kodlamalar ve semboller kullanarak karmaşık “oyun etkinlikleri”ni anlayabilmeleri, arkadaşlarıyla kolayca iletişim kurmalarını sağlamaktadır (Keskin, 2019).

Bu yaş grubundaki insanlar kendilerine iyi bakarlar ve küçük yaralanmalarla bile başa çıkabilirler. Akıl yürütme aşaması daha karmaşıktır, bu nedenle yaşlılar, hakemler, koçlar ve öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmak önemli olmaktadır. Bu tür çatışmalar, yarışma sırasında tartışmalara ve cezalara yol açabilmektedir. Her hareketlerine rağmen arkadaşlarının onayını beklemektelerdir (Erten, 2021). Erken ergenlik, fiziksel ve motor değişikliklerin yanı sıra spora yönelim, özgürlük duygusu ve bağımsızlık gibi faktörleri ön plana çıkarmaktadır (Elkind, 1999). Bu spora katılımı olumlu bir faktördür. Çeşitli

araştırmalar, olumlu benlik saygısı geliştirenlerin daha başarılı olduğunu, olumsuz benlik saygısı geliştirenlerin ise daha az başarılı olduğunu saptamıştır (Patel & Luckstead, 2000).

Fiziksel gelişimin boy ve kilo artışından ibaret olduğunu dūřünmek yanlıştır. Ayrıca organ sistemindeki değişimler de elbette bu gelişime dâhildir. Nabız doğumda 135 iken çocuklukta 90'a, erken ergenlikte (9-10 yař) dakikada 86-88'e dūřer. 11-12 yaşındakiler için dakikada 82-84 vuruş olduğu bilinmektedir. Kalp hacmi kızlarda erkeklere göre daha fazla artmaktadır (Çamlıyer & Çamlıyer, 1997). Kardiyovasküler ve solunum sistemleri birbirine bağlıdır. Büyüyen göğüs akciğer kapasitesini ve nefes almayı bozmaktadır. Bu nedenle erken ergenlik dönemindeki insanların metabolizmalarının yeterli aerobik enerjiyi sağlayamadığını, bu nedenle bu yař grubundaki kişilerin yoğun egzersiz sırasında yorulduğunu bildirmişlerdir (Mengutay, 2005). Erken ergenlerde, büyük kas grupları küçük kas gruplarından daha fazla gelişmektedir. Bu nedenle postural esneklik ve kas gücü için lokal kas egzersizleri önemlidir. Yapılan gözlemler kalın yapılı bireylerin ince yapılı bireylere göre daha hızlı geliştiğini göstermektedir (Kılıç, 2018). Bu yaştaki insanlara bakarsanız, farklı gelişim özelliklerine sahip olduklarını fark edeceksiniz. Bazı çocuklar 11 ila 13 yaşları arasında orta ergenlik dönemindeyken, diğerleri erken ergenlik dönemindeyken. Aralarında 30 cm boy farkı ve 30 kg ağırlık farkı olabilmektedir (Soėat, 2007).

2.2.5. Orta Ergenlik Dönemi

Orta ergenlik, kızlar için 14-15, erkekler için 16-17 yaşları kapsar. Gelişim aşaması erken ergenlikten sonradır ve yetişkin boyutu tamamlanmaktadır. Çevresiyle

daha iyi bütünleşmeye başladı ve arkadaşları onun için önemli olmaya başlamıştır. Bu yaş grubunda bağımsızlık gelişir ve karşı cinse ilgi artış sağlamaktadır. Yetişkin taklidi ön plana çıkmaktadır (Demirezen & Coşansu, 2005). Bu ergenlik döneminde motor beceri gelişimi ve kas gücü gelişmeye devam etmektedir. Sporla geçirdikleri zaman, onların güç ve yetenekleri üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Kızlar genellikle hokkabazlık görevlerinde erkeklerden daha iyidir. Ancak kızlarda motor gelişim 14 yaşından sonra durağanlaşırken, erkeklerde bu gelişim puberteye kadar devam etmektedir (Roemmich & Rogol, 1995).

Ergenliğin ortalarında, insanlar soyut düşünme ve davranışlarını anlama becerisi kazanırlar (Doğan, 2007). Bu dönemde gençler sporu daha iyi anladıkları için bu sporu yapıyorlar. Belirli fiziksel, düşünme ve teknik becerileri geliştirirken kolaylıkla kullanabilirler (Ryckman & Hamel, 1993). Yarışan tüm sporcular kendi hatalarını kolayca analiz edebilirler. Kendinizi değerlendirmenizi kolaylaştıran yeni bir fikir bir öncekine göre geliştirilebilmektedir (Yalçın, 2018).

Araştırılan çocukların tüm durum özellikleri, sürekli büyüme özellikleri ve fiziksel strese karşı değişken tepkileri nedeniyle yetişkinlerden izole edilmeli ve büyüme ve gelişme dönemlerinden ayrı değerlendirilmelidir (Diker & Müniroğlu, 2016). Ergenliğin ortasına gelindiğinde, boydaki hızlı büyüme yavaşlar ve büyüme yavaşladığında yerini kilo alımı almaktadır. Hareket etmeyi öğrenme yeteneği, güç arttıkça gelişir ve sporda başarı için en uygun koşulları yaratmaktadır. Bu dönemde motor becerilerinizi yoğun bir şekilde eğitilebilmektedir. En karmaşık, özellikle koşullandırma ve koordinasyon becerileri kapsamlı bir şekilde öğretilmektedir. Dengeli hareketlerin kolayca öğrenildiği ve iyi korunduğu dönem olduğuna inanılmaktadır (Werneck & Lima, 1988).

Bir bireyin gelişim düzeyini değerlendirmek için, bireyin gruplara ayrılması veya belirli kriterleri karşılaması gerekmektedir. Birçok araştırmacı, eğitim içeriği oluşturmak için gelişimsel modeller kullanmaktadır (Diker & Müniroğlu, 2016). Orta yaşlı erkek ve kadınların boyu kilo değişiklikleri 15 yaşına kadar ve 16 yaşından sonra benzerdir. Erkeklerde kadınlardan daha yaygındır ve daha uzun boylu kadınları da etkileyebilmektedir. 16 yaşından itibaren istikrarlı bir şekilde artar ve 16 yaşından sonra erkeklerde keskin bir şekilde artmaktadır. Hızlanmanın bu yönde arttığı gözlenmiştir (Ziyagil ve ark., 2010). Hıza odaklanan bu dönem, kas-tendon yapılarının gelişimi ile ilişkili olgunlaşma ve hızlı hız artışı ile işaretlenir. Çocukluk ve ergenlik döneminde gelişim hızı duyarlılığını etkileyebileceği ileri sürülmüştür (Ford ve ark., 2011; Meyers ve ark., 2017; Philippaerts ve ark., 2006). Dönemin sonunda, bildirilen özellikler koşma hızında keskin bir artışla yetişkin değerlerine yaklaşır (Werneck & Lima, 1988). Ergen gelişimindeki yaş farklılıklarını ortaya çıkarmanın, akademik ve egzersiz araştırmaları için önemli bir öncelik olduğu kanıtlanmıştır (Uzun ve ark., 2020).

Dünya Sağlık Örgütü (2005) tarafından aile, okul ve topluma çocuk katılımı, oyunlar, spor, eğlence ve beden eğitimi gibi programatik etkinlikler egzersizi fiziksel bir aktivite olarak düşünülmektedir. Orta ergenlik döneminde, teknik eğitime paralel olarak temel ve karmaşık motor becerileri geliştirilmektedir. Gelişimsel eğitim ve egzersizlere ağırlık verilmelidir. Bu süreç rekabetçi bir geçiş dönemi olarak kabul etmek ve belirli bir dizi kişisel diyet ve düzenli egzersiz yapmak önemlidir. Orta yaşlı insanlar üzerinde yapılan çeşitli araştırmalar, çocukların spora katılımlarının özellikle düşük olduğunu ortaya koymuştur (Akman ve ark., 2012).

Erken ve orta ergenlik döneminde bireysel değişikliklerin periyodik analizi gelecekteki araştırmalar, gelecekteki gençlik profilleri hakkında sağlıklı tahminler

yapmamızı sağlayacaktır. Bu tahminler özellikle sağlıklı ergenler için geçerlidir. Kuşaklar arası eğitim için neler yapılması gerektiğini öğrenmek için önemli ve toplumun geleceğini düşünen ülkeler bu sorunla boğuşmaktadır. Bu çalışmalar özellikle küçük genç ve genç nüfusa sahip ülkelerde vurgulanmakta ve farkındalık yaratma literatürüne odaklanılmaktadır.

2.2.6. Geç Ergenlik Dönemi

Geç ergenlik kişiden kişiye değişmekle birlikte genellikle 17 ile 21 yaşları arasındadır. Bu dönemde büyüme ve gelişme yavaşlar ve cinsel gelişim tamamlanmaktadır. Geçmişin korku ve endişeleri yerini kariyer planlama, geleceği şekillendirme gibi faktörlere bırakmaktadır. Bu dönemde, soyut düşünme becerileri geliştikçe, bireyler daha bilinçli kararlar verebilecektir. Birey, kendini yetiştirebilen, kendi ayakları üzerinde durabilen yetişkin bir aday olarak ortaya çıkmıştır (Özcebe, 2002). Fiziksel gelişim artık tam fiziksel olgunluğa ulaşmıştır. Motor becerileri gelişir, erkekler güç ve hız kazanmaktadır. Buna mukabil, geç ergenlik döneminin kadınların performansı üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir (Dündar, 2003). Geç ergenlik dönemindeki sporcular daha gerçekçi hedefler belirlemeye başlar ancak eğitim, aile ve geçim sorunları gibi faktörler sporu ikinci planla itebilir. Sporcular, yarışma sporlarında uzmanlaşma olanağına sahiptir, ancak birçoğu rekreasyonel sporları tercih edebilmektedirler (Bilgiç & Duymaz, 2018).

Geç ergenlikte fiziksel gelişim biyolojik olarak neredeyse tamamlanmıştır. Bilişsel olgunluğa ulaşma zamanıdır (Yiğit, 2009). Bu, deneyimin iyi bir şekilde kullanıldığı zamandır (Long & Boyalı, 2020). Spor, gelişim evrelerinde bireylerin

sosyal ve psikolojik gelişiminde önemli rol oynamakta, sadece fiziksel yeteneklerin gelişimine değil, aynı zamanda özgüven ve başarısızlıkla baş etme gelişimine de katkı sağlamaktadır. Geliştirilmiş uyumluluğa katkıda bulunmaktadır (Can, 2004). Bu dönemin, kondisyon ve performans eğitiminin en üst seviyelerine ulaşması, temel ve karmaşık motor özelliklerin geliştirilmesi için temel attığı bilinmektedir. Ancak fiziksel aktiviteye katılım, geç ergenliğe kıyasla okul sınıfı düzeyi ve yaş arttıkça azalmaktadır (Centersfor Disease Control and Prevention, 2020).

Ergenliği incelemek, geç ve orta ergenlik eğitimine ek olarak teknik, taktik ve temel atletik becerilerin mümkün olan en iyi kombinasyonunu sağlamaktadır. Gençlik, fiziksel aktivite programların yetişkinlikte başarılı olma olasılığı daha yüksektir şimdi sürdürülebilir kalkınma zamanıdır. Bu nedenle fiziksel aktiviteyi artırma çabaları bu yaş grubuna odaklanmıştır (Sallis & Patrick, 1994; US Department of Health, 1996). Aktivite seviyelerini artırmak için, ergenleri fiziksel aktiviteye katılmaya neyin teşvik ettiğini (veya vazgeçirdiğini) bilmek önemlidir. Bu amaçla, spora yönelik bireysel yaklaşımları belirlemek için bu alandaki metaforik çalışmalardan yararlanılmaktadır (Çaredar ve ark., 2022; Pekel ve ark. 2021). Fiziksel aktivitenin azaldığı geç ergenlik döneminde dikkatli olunmalıdır. Fiziksel egzersizin en sağlıklı şekilde yapılmasına özen gösterilmelidir. Bireyin yaşam kalitesi iyileştirilmelidir.

2.3. Ergenlik ve Spor

2020 yılında ülkemizde yapılan bir çalışmada yaşları 15 ile 18 arasında değişen 263 kişide dijital bağımlılık ve sosyal-duygusal yalnızlık derecesi araştırılmıştır (Anuk, 2021). Bu araştırmanın öneri bölümünde aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir.

Çocukları yalnızlığa iten davranışlardan uzak tutmak için okullarda beden eğitimi ve spor dersleri yaygınlaştırılmalı, sınıflara çeşitli etkinlikler yerleştirilmeli, okul sporları etkinlikleri artırılmalı, çocuklar çeşitli etkinliklere yönlendirilmelidir. Okul dışı etkinliklerin türünde birçok çalışma bulunmaktadır. Ergenler üzerine yapılan çalışmaların çoğu fiziksel aktivite ve takım sporlarına yönelmenin teşvik edilmesi gerektiğini vurgulasa da gerekli önlemlerin alınmadığı açıktır. Spora katılım özellikle çocuklar, ergenler ve gençler için hayatın her döneminde önemlidir. Sağlık eğitimi, hastalıklardan korunma, sosyal çevre ve ruh sağlığı gibi faktörlerden dolayı elzemdir. Bu da önemlidir çünkü günümüzde çok fazla obezite ve buna bağlı sorunlar bulunmaktadır. Spor, sporculara kendilerini sınavabilecekleri, akranlarıyla karşılaştırabilecekleri ve rekabet edebilecekleri bir ortam sağlamaktadır. Bunlar olumlu benlik saygısı ve psikolojik sağlamlığın gelişmesini sağlamaktadır (Alpaslan, 2012).

2017 yılında ülkemizde yapılan bir araştırmada egzersizin ruh sağlığına ve pozitiflik kavramına etkisi araştırılmış ve çalışmaya Sivas Zara Fen Lisesinden 60 adet 10. sınıf öğrencisi katılmıştır. Bu çalışmada zihinsel iyilik ölçeği ve pozitiflik ölçeği kullanılmıştır. Bir anket düzenli olarak 22 spor etkinliğinin yapıldığını ortaya koyulmuştur. Orta öğretimdeki ergenlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde olumlu bir etkisi vardır (Anuk, 2021). Araştırmalar, depresyon ve anksiyetenin çocuklarda en sık görülen ruh sağlığı sorunları arasında yer aldığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma, 9 ila 17 yaş arasındaki çocukların %5'inin depresyon tanısı aldığını ve ilaç kullanmaya başladığını ortaya koyulmuştur. Fiziksel aktivite, pozitif düşünmeyi teşvik ettiği, fiziksel ve zihinsel sağlığı iyileştirdiği ve toplum tarafından kolayca kabul gördüğü için ilaç tedavisi kadar etkilidir (Macar, 2013). Spor, sosyal hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlar doğayı kontrol etmek

istedikleri gibi bedenlerini de kontrol etmek isterler. Başka bir açıdan spor, insanların bir grubun parçası olarak yalnızlıklarını yenmelerini sağlamıştır. Spor takımlarını yönetmede başarıları ve başarısızlıkları olmuştur. Mutluluğunu tek başına ifade edemeyen insanlar bile bir grup içinde mutluluğu ifade edebilirler. Psikologlar oyun alanını da başka bir terapi alanı olarak düşündüklerini söylenmektedir. Duyguların ortaya çıkışını desteklediğini göstermişlerdir (Akçınar, 2018). Okuldaki tüm gençler düzenli olarak fiziksel aktiviteye katılmalıdırlar ve onların egzersiz yapabilecekleri bir ortam oluşturulmalıdır. Çok sayıda çalışma, fiziksel insan bedeni, zihni ve ruhu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu saptamıştır. Fiziksel aktivitenin yanı sıra takım sporları yapan gençlerin liderlik, iletişim becerileri, sorumluluk duygusu ve ait olma gibi becerilerinin geliştiğine inanılmaktadır. Maalesef ülkemizde spora bakış olumsuzdur. Aileler, zaman ve enerji gerektirmesinden hareketle, sporun çocukları okuldan uzaklaştırdığına inanmaktadır. Ancak spor, çocukları kötü alışkanlıklardan ve olumsuz ortamlardan uzaklaştırdığı gibi onlara motivasyon, disiplin, azim ve kararlılık gibi becerileri de öğretir. Ergenlik dönemindeki hızlı fiziksel büyümenin beden imajı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Spor yapan gençlerin kendilerini zinde ve sağlıklı hissetmeleri de özgüvenlerini artırabilmektedir. Sonuç olarak, birçok çalışma özgüvenlerinin arttığını bulmuştur (Taşçı, 2014).

2.3.1. Sporun Ergenler Üzerindeki Fizyolojik Faydaları

Fiziksel aktivite kas-iskelet gelişimini destekler, kardiyovasküler ve solunum sistemlerini güçlendirir ve kas gücünü ve genel performansı arttırmaktadır. Bağışıklık

sistemini güçlendirir, kiloyu dengeler ve iyi bir duruş sağlamaktadır. (Coşar ve ark., 2019). Çocuklarla yapılan araştırmalar, egzersizin faydalarını şu şekilde saptamıştır:

- Duruşu düzeltir.
- Kronik hastalık riskini en aza indirir.
- Yaralanmaya karşı korur.
- Kalp ve damar hastalıklarını önler.
- Hipertansiyon ve obeziteyi en aza indirir.
- Motor becerilerini geliştirir.
- Erken koordinasyon becerilerini geliştirir.
- Dengeyi sağlar.
- Esnekliği artırır.
- Öz güvenin artmasına yardımcı olur.
- Daha iyi bir yaşam kalitesine katkıda bulunur (Taşkın & Özdemir, 2018).

Spor her alanda kişisel gelişimi teşvik etmektedir. Özellikle eğitimde, öğrencilere olumlu etkileri vardır ve kişisel karakter gelişiminde ön plandadır. Öte yandan takım savaşlarında yapılan araştırmalarda bireyler kendi başarı ve ilgilerinden çok grubun çıkar ve başarılarını ön planda tutmaktadır. Özveri ve grup aidiyetini aktarır (Selvi & Altan, 2014). Geçmişten günümüze spor her zaman bir ahlak ve kültür okulu olmuştur ve insanlara her zaman başarı arzusu ve iradesini kontrol etme yeteneği gibi özellikler katmıştır. Bu, hoşgörüsüzlüğü engeller ve bireylerin saldırgan dürtülerini kontrol etmesine olanak sağlar (Bayraktar, 2003).

2.4. Erken ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimleri

2.4.1. Değer Kavramı

Toplumsal değerler önemlidir çünkü değerler bireysel davranışı açıklamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu, bilim adamlarının ilgisini çeken konulardan biridir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Değerler sadece din, tarih, matematik ve ekonomi bilimlerinde değil; psikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi alanlarda da araştırma konusudur (Ulusoy & Dilmaç, 2014). Değer kavramı Latince değerli, güçlü anlamına gelen “valere” kökünden gelmektedir (Bilgin, 1995). Bir şeyin önemini yargılamak, şimdi olan ile olması gerekeni ayırt etmek için bir ölçüt olarak ifade edilen değer kavramı, sosyal bilimlerin hemen her alanında incelenmiştir (Aydın & Akyol Gürler, 2014).

Kilby'ye (1973) göre, sosyal bilimler, değer kavramı ve değerın ölçülmesi konusunda uzun bir araştırma geçmişine sahiptir. Değerler, bir bireyin davranışını anlamada ve değerler, bir kişinin bütünlüğünü garanti eden ilkeler olarak görüldüğünde önemlidir. Değerler karar vermede, problem çözmede, iletişimde, motivasyon sağlamada ve kişisel gelişimin sürdürülmesinde özetle bireyin bütün yaşamında büyük bir etkiye sahiptir ve deneyimin önemli bir parçası hâline gelmektedir (Özensel, 2003).

Rokeach (1973), değeri belirli bir yaşam tarzı ya da davranış tarzı olarak ifade ederken Schwartz (1992), değeri bireyin kendisini, başkalarını ve olayları değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır. Eylemlerini seçme ve belirleme ve eylemlerini meşrulaştırma kriterleri değerleri, bireyi birey yapan ve onu diğer canlılardan ayıran şeydir. İnançları eylemlerine yön vermektedir (Ulusoy & Dilmaç, 2014). Değerler, genel prensipler veya hedeflerin değerlendirilmesinde ölçüt oluşturan ilkeler olarak tanımlanır ve toplumdaki bireylerin paylaştığı duygusal bağlarla şekillenir (Theodorson

ve ark. 1979). Diğer bir tanımda değer, toplumda bir nesneye, canlıya ya da etkinliğe verilen önem olarak tanımlanmaktadır (Aydın & Akyol Gürler, 2014).

Değerlerin, ilgi alanları, tercihler, ahlaki yükümlülükler, arzular, özlemler, hedefler, gibi farklı ihtiyaçları ve yönleri vardır (Williams, 1979). Değerler, bireylerin toplumda nasıl davranması gerektiğine dair bilgiler içermektedir. Başka bir tanıma göre değer, bireyin davranışlarının yönüdür. Bunlar, insanlara topluma uyum sağlama ve uyumu teşvik etme fırsatı veren sosyal iletişim araçlarıdır (Chatman, 1989).

Güngör (1993), ise bireylerin diğer bireyleri, diğer bireylerin özelliklerini değerlendirir ve davranışını değerlendirmek için bir kriter olarak tanımlanmaktadır. Bireyin yaşam tarzını ve toplumda neyin önemli olması gerektiğini şekillendirir. Nelere dikkat edilmesi gerektiğini söylemektedir (Akbaş, 2008).

Değerlerin yapısı nedir? Değerler nesnel mi yoksa öznel midir? Ya da başka tür bir yapıya sahip olup olmadığı önemli olmayan bir sorudur. Sokrates'e göre insanlar cesaret, adalet ve cömertlik gibi kavramlar üzerinde hemfikirdir. Ona göre değerlerin nesnel bir varlığı vardır. En ünlü öğrencisi Platon, aynı fikri daha büyük bir kararlılıkla savunmaktadır. Değerlerin nesnel olduğunu savunanlar, farklı grupların farklı değerlere sahip olduğunu ya da farklı zamanlarda farklı insanlar tarafından şeylere farklı değer verildiğini savunurlar. Muhakkak onlar bunun farkındadır ancak buna göre değişen değerler değil, onları algılayan kişidir. Dolayısıyla değerlerin objektif olmadığı söylenememektedir. Örneğin, farklı müzik geleneklerinde yetişen Asyalıların klasik Batı müziğinden hoşlanmadıkları veya söz konusu müziği takdir etmedikleri doğrudur. Ancak şu da bir gerçektir ki günümüzde bu müziğin ürünlerini sık sık duyan Türkler, Hintliler ve Japonlar gibi Doğu'daki pek çok insan, bir süre sonra klasik Batı müziğini tercih etmeye başlamış ve onun değerini anlamıştır (Arslan, 2002).

Değerlerin nesnelliğine itiraz edenler, gündelik yaşam deneyimlerinden de hareket etmektedirler. Bu deneyimler pek çok ipucu içerir ve bunlar öznel karakterlidir. Bireysel inançlar ve doğrular toplumdan topluma değişmektedir. Değerler öznel, örneğin taraftarlar, bir nesneye atfedilen değer ile onun gerçekten nesnel özellikleri arasında ayırım yapmaktadır. Aksine, nesneler genellikle aynı değerlere sahiptir (Arslan, 2002).

Değerin yapısına ilişkin üçüncü bir görüş, değer ne sadece bir nesne ne de bir olay olduğu yönündedir. Bu görüşü savunanlar, değer kendi mülkleri olmadıklarını ve basitçe bir birey tarafından yaratılmadıklarını iddia ederler. Onlar için nesnel ve öznel değeri olan şeyler vardır. Örneğin, doktorlar çocuğun sağlıklı büyümesine yardımcı olabilir. Bununla ilgili olarak, kalsiyumun kemik gelişimi noktasında gerekli olduğu söylenir ve dolayısıyla kalsiyum içeren süt insanlar için değerli kabul edilir. Sütü insanlar için değerli kılan kalsiyum da nesnel olarak sütte bulunmaktadır. Bu durumda değerler, bir nesnenin özellikleri ve bu özelliklere ihtiyaç duyan, beğenen veya arzulayanlardır. Nesnenin özellikleri arasındaki ilişkiden doğmaktadır. Değer nesnel olmadığı sürece, öznel olarak var olan bir kavram değil, özne ve nesne arasındaki ilişki yoluyla var olan bir kavramdır. Bu ilişkisel bir kavramdır (Arslan, 2002).

De Roche (1998), takım çalışmasını davranış, bütünlük ve toplumda başarılı olmak için başkalarının yapmaması gereken şeyleri yapmak olarak tanımlamaktadır. Birey, diğer üyelerle uyum içinde çalışabilme, otoriteye saygı, performans değerlerine saygı, farklı bireylere ve farklılıklara saygı, disiplinli bir hayat, davranışlarının sorumluluğu gibi demokrasi çerçevesinde, aile ve toplum yaşamına sadık kalmakta öte yandan vatandaşlık bilinciyle, görev ve sorumluluklarının farkında olmakta, sorunlara ve çatışmalara medeni çözümler aramakta ve sürekli gelişim için hedefler

belirlemektedir (Cafoğlu & Akar, 2007). Bugün Amerikan toplumunda önemli görülen toplumsal değerler sadakat, özveri, çok çalışma, kararlılık, işbirliği ve dostluktur. Dürüstlük, adalet, dürüstlük, sorumluluk ve saygı ahlaki değerler olarak verilmektedir (Lumpkin ve ark., 2003).

Değer kavramı sosyoloji, iktisat ve psikoloji gibi çeşitli alanların sıklıkla ilgilendiği bir konudur. Değer kavramı üzerine özellikle sosyal bilimlerde çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu durumun nedeni, insan davranışlarının nedenlerini açıklama isteğidir. Aslında değerler insan davranışını etkilemekte ve motive etmektedir (Bardi & Schwartz, 2003; Schwartz, 2006). Sosyal bilimler açısından bakıldığında, insani değerler önemli psikolojik değişkenlerdir. Değerler, ana akım psikolojide çok önemli akademik araştırma ve tartışmaların merkezinde yer almakla birlikte, tarihsel süreç içinde mevcut yapısını kaybetmemiştir. Spor psikolojisi alanı, kendisine sınırlı bir yer bulduğunu göstermektedir. Bu durumun nedeni, değer kavramının göreceli olarak anlaşılmaması ve uygun ölçme araçlarının bulunmamasıdır (Lee ve ark., 2000).

Schwartz'a (1994) göre değer kavramı, bireylerin ya da sosyal varlıkların hayatlarına yön veren, istenilen, farklı önemlere sahip hiper durumsal amaçlar olarak tanımlanmaktadır. Bilgin (1995)'e göre değer, inanılan, arzulanan bir davranışla ilişkilendirilen ölçek benzeri bir olgudur. Yaran (2010), ise değeri kıymet verilen, öncelenen ve önemi vurgulanan somut ve soyut her şey olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanım ise değeri, insanı insan yapan, onu diğer bütün canlılardan ayıran ve davranışlarını belirleyen inançlar bütünü olarak tanımlamaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2012). Hofstede (1980)'ye göre değer, bir durumu diğerine yeğleme eğilimidir. Hofstede, uyumlu bireysel davranışın gerçekleşmesini toplumsal sistemin devamlılığının sağlanması olarak ifade etmekte ve bu uyumu sağlamak için değerlerin

çok önemli olduğunu belirtmektedir. Ancak değerler, yaşamın ilk birkaç yılında programlanır. Değerler arasında belirli bir etkileşim vardır ve birlikte bir değer sistemi oluştururlar (Hofstede, 1980'den, aktaran Çiftçi-Tongo, 2020).

Değerler, bireysel veya toplumsal yapının bir dizi standart ilkelerini oluşturmaktadır. Bu yaşam ilkeleri, nesneleri, bireyleri, fikirleri ve düşünceleri farklı şekillerde sınıflandırmak için var olan kriterlerdir; iyi ve kötü, değerli ve değersiz, gerekli ve istenmeyenlerdir (Fichter, 2011; Halstead & Taylor, 1996; Kenny, 1994). Benzer bir tanımda ise değer, öğelerin önemini yargılamak ve önemli olanla önemli olmayana ayırt etmek için bir ölçüt olarak ele alınmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Özensel (2003)'in ifadesiyle değer kavramı, inançlara, taleplere ve eylemlere yüklenen anlamdır. Değerler, bireyin sosyal yapılara uyumuna katkıda bulunurken arzu edilen bilinçli davranışları değerlendirmeye yönelik ilkeleri temsil eder (Özensel, 2003). Aynı zamanda değerler, bireysel tutumları, davranışları ve bilişsel süreçleri etkileyerek toplumsal yapının kültürel kalıplarını göstermektedirler (Özgüven, 1994).

Rokeach (1973), değeri üç şekilde sınıflandırır: standart olarak değer, karar verme ve çatışmada değer ve önemine göre değer. Bu bağlamda değer fonksiyonları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Standart değerler: Değerler, bireyin ait olduğu sosyal gruptaki davranışlarını belirleyen önemli faktörlerdir. Bireyler toplumsal yapılarda karşılaştıkları durumlara göre belirli davranışlar sergilemekte ve toplumsal durumları ve olayları ele almada değerlerinden yararlanmaktadır. Bireyler, değerlerini bir toplumsal yapı içinde kendi varlıklarını temel alarak, o toplumsal yapı içindeki diğer bireylere sunarlar. Örneğin, bireyler siyasi ve dini ideolojileri değerlerine göre seçerler. Standartlar olarak

değerler, başkalarını ikna etmemize ve etkilememize yardımcı olur. Bu şekilde bireyler, karşılaştıkları hangi davranış uğruna mücadele etmeye, hangi davranışa karşı savunmaya değer olduğunu belirleyebilirler.

- Karar vermede değerler: Kişinin edindiği değerler, kurallar ve kurallardır. Bireyler, sorunlarla ilgili kararlar alırken veya çatışmalarla karşılaştıklarında değerlerinden yararlanırlar. Bu gibi durumlarda bireyin değerleri bir bütün olarak dikkate alınmaz ve sadece konuyla ilgili olan kısım etkilenir ve bireye tavsiye edilmektedir.
- Önem düzeyine göre değerler: Değerler bütünsel bir sistem oluşturur. Değerler birbiriyle tutarlı olmak için bir araya gelmektedir. Değerler önem derecesine göre kategorize edilir. Bireyler değerlerini aile, arkadaşlar, iş gibi yaşamlarına göre kategorize edebilirler. Bireysel değerler ve sosyal yapılar her ikisi için de karşılıklı olarak faydalıdır. Aslında bireyler değerleri sosyal yapı, politik, ideolojik, kişisel tercih, sosyal yargı ve sosyal grup uyumu için kriter olarak kullanırlar. Toplumsal düzeyde, değerler kültürel gelişim sürecini etkiler. Değerler, kültürün şekillenmesinde ve şekillendirilmesinde oldukça etkilidir ve kültürün temelini oluşturan unsurlardan biridir (Akbaş, 2004).

2.4.2. Değerlerin Önemi

Değerler, sosyolojik olarak hayatlarını bir arada yaşayan bireylerden oluşmaktadır ve değerlerin içinde içinde bulundukları toplumun kurallarına ve yasalarına uymaları ne kadar önemlidir. Ayrıca tüm toplumsal yapının biricik olarak algıladığı değerler de önemlidir (aktaran Tezcan, 1987; Çetin, 2020). Bu bağlamda değer kavramı, kişinin karşılaştığı bir duruma, kişiye, varlığa ya da olaya karşı duyduğu

duyarlılık durumunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle değer, bir şeyi birey için değerli kılan araçtır (Yaman, 2012). Başka bir tanıma göre değerler, toplumsal yapıdaki tüm bireylerin ortak duygusal bağlarının oluşturduğu genel ilkeler ve yargılama amaçlı ölçütlerdir (Theodorson & Theodorson, 1979, aktaran Yıldız, 2016). Değerler, aslında bir toplumsal yapının neyi en iyi, doğru ve faydalı olarak kabul ettiğini tanımlar. Değer kavramı kişisel zevk ve tercihleri ifade etmemektedir. Genel olarak, sosyal yapılar tarafından onaylanan, herkes için neyin iyi ve arzu edilir olduğunu gösterir (Silah, 2005). Psikolojik açıdan değerler, bireyin davranışını belirlemektedir. İnançlar ve kurallar yol göstericidir. Başka bir deyişle değerler, bir bireyin eylemlerini ve eylemlerinin etkililiğini, uygunluğunu, iyiliğini ve ahlakını belirlemeye yardımcı olan çeşitli ilke ve standartlardır (Hökelekli, 2013).

Değerler, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözecek kararlar almalarını sağlamaktadır. Yardımcı bir sistemdir. Değerler, bireylerin karar vermelerini, sosyal bir çevre içerisinde belirli roller üstlenmelerini, diğer bireylerle iletişim kurmalarını, ihtiyaçlarını açıklayabilmelerini ve sosyal varlıklar haline gelmelerini sağlamaktadır (Rouchkur & Aslan, 2013). Değer kavramı hem kişisel hem de toplumsal olarak ele alınabilir. Birey açısından değerler, uğruna çaba gösterilmesi ve oluşturulması gereken, birey tarafından kabul edilen, beğenilen ve üstün görülen nitelikleri ifade etmektedir (Özlem, 2010; Akari, 2019). Poyraz (2012)'ın belirttiği gibi, değerler bireyin varlığını, bireysel kimliğini ve kişiliğini oluşturmaktadır. Bunun nedeni, kişiliğin bir değerler dünyası içinde inşa edilmesidir (Poyraz, 2012). Gökalp (2014), değer kavramının bireyin karakteristik yapısının ve yaşantısının çok önemli bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Aslında neşe, irade ve ruhun varlığı değerler olarak görülebilmektedir (Gökalp, 2014).

Toplumsal değerler, toplumun birliği, varlığı, işleyişi ve devamı için ilgili toplum üyelerinin çoğunluğu tarafından uygun ve gerekli kabul edilen ve o üyeler tarafından paylaşılan duygu, fikir, amaç ve çıkarlardır. Toplumda genel ilke ve uygulamaların yansımasıdır. İnançlar ve toplum neyin sevilip sevilmediğini, neyin istenip istenmediğini, neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirleyen temel ölçütlerdir (aktaran zlem, 2010, Akari, 2019). Toplumsal yapıyı oluşturan tüm bireylerin paylaşabileceği değerler, toplumsal düzenin sağlanması ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Bireyin fikir, varlık ve ideallerinin kabul ya da reddinin kaynağı olan değerler, aynı zamanda bireyin özverisiyle yakından ilgili olan bütüncül düşüncenin de sonucudur (Gldağ, 2015).

Değerler, bir bireyin yaşamı için çok önemli olan ve o kişinin yaşamını belirleyen gerçekleri temsil etmektedir. Toplumsal yapılar içindeki siyasi ve ideolojik kararlarda, toplumsal grup uyumunda, bireysel kararlarda ve davranışsal yaptırımlarda etkilidir (Akbaş, 2004). Ancak değer kavramı, bireylerin hem kendileri hem de çevrelerindeki diğer bireyler için anlamlı buldukları davranışları üreten bir şema ile karakterize edilmektedir. Örneğin, bir başkasına yardım etme eylemi hem o kişi hem de diğer kişi için anlam yaratıyorsa, yardım etme eylemi ve bu eylemi üreten şema, o kişi için değer oluşturmaktadır (Dökmen, 2004).

Değerler, bireyin çevresine ve çevrenin birey üzerindeki etkisine karşılık gelmektedir. Bu onun kendi tepkisini uyandırmasına yardımcı olan ve ona rehberlik eden mekanizmadır (Bulut, 2011). Değerler, hangi eylemlerin ödüllendirileceğini ve hangi eylemlerin cezalandırılacağını belirler. Değerler bireyler üzerinde o kadar çok baskı oluşturur ki bazen o değerlere göre yaşamak zorunda kalırlar. Ama toplumu ayakta tutan şeylerin başında değerler gelmektedir (Akbaş, 2010; Fichter, 2011).

Aslında bireyler için değerler, toplumla uyumun anahtarıdır. Bireyin değerler anlayışı, o bireyin ait olduğu toplumdan ayrı düşünülemez ve o topluma göre bireysel davranışların düzenlenmesinde bir standart görevi görür. Böylece bireyler, eylemlerini ve kişisel taleplerini değerlere dayalı olarak sınırlarlar. Sahip olduğu değerler sayesinde kurulduğu söylenmektedir. Bireyler, sınırlı da olsa sosyal yapılara uyum sağlar ve onların bir parçası olmaktadır (Turkan & Dinç, 2018). Dilmaç (1999), insan hayatında önemli olan çeşitli değerleri sınıflandırır ve kategorize edilen temel değerlerin önemini şu şekilde gösterir:

- İnsan sevmek: İnsan sevgisi sonsuz bir kavramdır. Bu bağlamda insanların birlik ve beraberliği ile toplumun huzuru insan sevgisinin değerine göre esas alınmaktadır.
- Uyumluluk: Bireyler kendilerini bölünmüş ve depresif hissedebilir, bu da diğer insanları bölebilmektedir. Kişinin iç dünyası istekleri önemlidir ancak dış dünyayla uyumlu bir tavır sergilememesine özen gösterilmelidir. Aslında ancak bu dengeyi koruduğu takdirde mutlu olabileceğinin farkındadır.
- Hırsın kontrol edilmesi: Birey kendini kontrol yoluyla hisseder. Bu şekilde yetenekleri ve hırsları arasında bir denge mekanizması kurmaya çalışır. Para, şöhret, açgözlülük gibi farklı hırs ve güdülerle karşı karşıya kalan bireyler, kendi değerlerini dengeleyerek ve kendi eylemlerini kontrol ederek bu konuda hınç duyarlar.
- Başkalarına iyi dilek: İnsanlar sadece kendi mutluluğunu değil, başkalarının mutluluğunu da istemektedir. Aslında huzurlu ve mutlu bir ortam insanlar için önemlidir (Dilmaç, 1999).

2.4.3. Değerlerin Özellikleri

Değerler, bireyleri ödüllendiren, kişisel gelişime katkı sağlayan, diğer seçenekler arasından özgürce tercih edilen ve bireylerin gerçekleştirildiği temellere dayanan duygusal ve ruhsal araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler arasındaki değer aktarımı, ödül ya da ceza, emir ya da yasaklama ya da örnek alma yoluyla olabilir (Durka, 2015). Değerlerin en önemli özelliği, öznel olarak kategorize edilmiş hiyerarşik bir değer sistemini temsil eden bireysel ve toplumsal yapıların bazı değerlere diğerlerinden daha fazla ağırlık vermesidir (Gürpınar ve ark., 2018). Söz konusu değerler, bireyin yeğlediği davranış kalıbının kalıcı organizasyonu veya süreç boyunca düzenlenen, kişinin varoluş amacına göre inançların görece önemidir (Rokeach, 1973, aktaran Gürpınar ve ark., 2018).

Rokeach (1973)'a göre değerler tamamen sabit değildir, ancak tamamen değişken de değildir. Rokeach'a göre değerler sabit ve değişmez ise hem bireysel hem de toplumsal çevrede bir değişiklik olmaz. Değerler sürekli değişiyorsa, bireysel kişilikte süreklilik olmayacaktır. Genel olarak bireylerin ve toplumsal grupların değerlerini savunması beklenen bir durumdur. Ancak alınan her bilginin doğru olmadığı da bir gerçektir. Bu bağlamda bir dereceye kadar sürdürülebilirlik ve istikrar sergileyen değerler diğerlerinden farklılık göstermektedir (Çiftçi-Tongo, 2020).

Değer kavramını modern yaşamla ilişkilendiren Schwartz (2012), değerlerin bazı özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Değerler, bireyleri harekete geçmeye motive ederek arzulanan hedefleri simgelemektedir. Toplumsal düzenin, adaletin ve iyi niyetin önemi, bireyleri bu hedeflere ulaşma konusunda motive eder.

- Değerler, belirli davranışları ve durumları aşar. Örneğin, dürüst ve itaatkâr olmak gibi değerler iş, okul, siyaset, sosyal çevre ve yabancılarla ilişkilerle ilgili olabilir. Bu özellik, değerleri belirli bir eylem, nesne veya durumla ilişkili farklı norm ve davranışlardan ayırmak için kullanılabilir.
- Değerler kıstas ve ölçek görevi görür. Aslında insanlar neyin iyi neyin kötü, doğru neyin yanlış olduğuna kendi değerlerine göre karar verirler. Ancak değerlerin günlük yaşamda karar verme üzerindeki etkisi genellikle göz ardı edilir. Değer bilinci ise bir kişinin değerleri başka bir kişinin değerleriyle çeliştiğinde ortaya çıkmaktadır.
- Değerler önem sırasına göre sıralanmıştır. Değerler, onları birey olarak karakterize eden sistematik bir öncelikler dizisidir. Bu bağlamda bu yapı, değerleri normlardan ve tutumlardan ayırmaktadır.
- Bazı değerlerin göreceli önemi, bu değerlerin bireysel davranışı belirlemesidir (Schwartz, 2012).

Değerler, tarihin birikimiyle yerleşmiş, toplumsal yapı içinde üzerinde uzlaşılmış ve genel kabul görmüş inançlardır. Değerler, bireyin toplumsal yaşamını düzenlemede hem toplumsal denetimi hem de kültürel devamlılığı sağlayan güçlü araçlardır. Bir toplumsal dayanışma aracıdır, ancak işlevini bireyin çevre ile etkileşimi yoluyla kazanır. Bireyin karar vermesinde etkin rol oynayan ve eylemlerinin temelini oluşturan değerler, bireyleri motive etmekte ve onlara bakış açısı kazandırmaktadır. Öğrenilebilir istatistiklerin özelliklerinin yanı sıra dinamik bir yapısı ve değişimi vardır. Soyut bir yapıya sahip olmakla birlikte niteliksel özelliklere sahiptir. Ancak toplumsal yapı açısından kapsayıcı ve birleştirici bir karaktere sahiptir. Değerler, doğası gereği

insandır. Bireyi yalnızlık ve dışlanmadan koruyan değerler, bireyleri etik olgunluğa ulaştırır, amaç ve yön belirlemeye katkı sağlar. Aynı zamanda, bireylere ayırt etme, ilkeler oluşturma, uyum sağlama ve sosyal rol seçimini yönlendirme yeteneği verir. Bireyler arasındaki farklılıkların çatışmaya dönüştüğü ortak bir fikir birliği ortamı ancak toplumsal beklentilere aykırı olan dürtü ve eylemler de kısıtlanmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014).

Değerler, bir yol levhası gibi bireyin yaşamına yön vererek, bireylerin var olma nedenlerini fark etmelerini, etraflarındaki olay ve durumları anlamalarını ve değerlendirme ölçütleri oluşturmalarını sağlamaktadır. Değerler aracılığıyla bireysel aidiyet duygusu kazandırılmalıdır (Aydın & Akyol Gürler, 2014). Bireylerin içselleştirdiği değerler, bir toplumun ortak yaşam felsefesini oluşturur. Değerler sadece toplumdaki yasal normların şekillenmesinde değil, ahlaki davranışların oluşmasında da rol oynamaktadır (Tatlıdil & Esgin Günder, 2013). Değerler, bireyler tarafından ödüllendirilen, geliştirilen, seçenekler arasından özgürce seçilen ve bunlara göre hareket edilen zihinsel ve duygusal araçlardır. Değerler bir kişiden diğerine yasaklar ve emirler, cezalar ve ödüller veya örneklerle aktarılır (Durka, 2015). Bir kişinin değerlerini bilmek için davranışlarını gözlemlememiz gerekmektedir. Bu nedenle, bir bireyin değerler duygusu öğrenilirse, bireyin toplumdaki yaşam durumu ve davranışları tahmin edilebilir (Rokeach, 1969). Birey katma değer birimidir. Değerler, hareket eden insanlardan gelmektedir. Örneğin adalet, dostluk, dürüstlük gibi değerler kendi içlerinde bu değerlerin farkına varan adil, kibar ve dürüst insanlar sayesinde var olur. Tersine, adaletsizlik de adaletsizliği temsil eden olumsuz bir değerdir (Poyraz, 2015).

Değerler etkili motive ediciler ve pekiştiricilerdir. Kurumsal etik değerini kazanan ve toplum tarafından değer verilen kişiler, topluma faydalı kişilerdir. Olumlu

sonuçlar, toplumdaki tüm bireyler sorumluluk ve yükümlülük duygusu içeren değerlerle ilişkilendirildiğinde elde edilir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Tutarlılık, yalnızca belirli bir değerler aralığındaki bir bireyin davranışını değil, aynı zamanda farklı değerler aralığındaki bir bireyin davranışını da içerir. Günlük yaşamda, bireyler uyumsuz olduğu söylenen değerler bir arada var olur ve keskin değerler bireylerin kalbinde doğmaktadır. Dinamik yapısı, görünüşte çelişkili olan değerleri ve kişisel yorumları uzlaştırmaktadır (Güngör, 1998).

Değerlerin hem toplumsal hem de kişisel işlevleri vardır. Bireyin sosyalleşmesi veya eğitimi yoluyla, ilişkiler toplumun kültürel yapısının inşasında önemli bir etkindir (Arslan & Tunci, 2013). Değerler, Türk geleneğinde erdem olarak tanımlanan cömertlik ve hayırseverliktir. Bunlar şefkat ve merhamet gibi erdemleri içermektedir. Bu tür değerlerin zayıfladığı günümüzde değerler eğitimi her geçen gün önemi artan bir tema haline gelmektedir. Bireylerin yaşamları boyunca edindikleri davranışlar vardır. Sosyal ve kişisel ilişkilerin zayıflaması, bu davranışları günlük yaşamda dayatmak için yeterli değildir. Günümüzde okullarda öğretilen bu değerler, teorik bilginin ötesine geçememekte ve bu nedenle toplumda uygulanamamakta ve eyleme dönüştürülememektedir. Değerleri eyleme dönüştürme süreci kişisel çevre çok önemlidir (Kaya, 2013). Spor, bu değerleri aşlamak için mükemmel bir yerdir.

2.4.4. Değerlerin Mutlaklığı

Her toplumun her zaman kabul gören ve geçerli olan değerleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; adalet, sorumluluk, dürüstlük, dostluk, hoşgörü, saygı, dostluk, anlayış, bağlılık, bağışlayıcılık, cesaret, barış, cömertlik, empati, şefkat, işbirliği,

güvenilirlik/güven, sevgi, şükran, liderlik, nezaket, sabır, sadakat, merhamet, iyimserlik, yaşama sevinci, disiplin, ve eylem-söylem tutarlılığıdır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Bu değerler değişikliklere karşı oldukça toleranslıdır. Çünkü bu tür değerler toplumdaki bireylerin yaşamları için birer kriterdir (Kaymakcan & Meydan, 2015). Değerler, davranışı tahmin eder, bu nedenle değişen değerler uyarlanabilir davranışı değiştirebilir. Dolayısıyla değerlerdeki değişimler davranışsal değişimlerde etken olabilmektedir (Bardi & Schwartz, 2016).

Son yıllarda toplumda yeni değerler ortaya çıkmıştır. Örneğin, sağduyu itaat, akılcılık ve sorgulama değerlerinin yerini girişimcilik ve rekabet değerleri almıştır. Günümüzde çevre koruma, genel kalite, verimlilik, insan kaynakları, hak gibi değerler önem kazanmaktadır. Teknoloji geliştikçe bilgisayarlar, internet etiği ve biyoetik gibi değerlerden de bahsetmektedir. Dünyadaki durum değiştikçe bireyler ve onlar için önemli olan değerler de değişmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Schwartz & Bardi (1997), bireylerin değerlerini çevrelerinden destek alma potansiyellerine göre şekillendirdiğini ileri sürmüştür. Pek çok değer için, pozitif sonuç veren belirli bir değer aranması değer önemi artırır ve negatif sonuç veren belirli bir değer aranması değer önemi azaltır. Örneğin, dürüst oyun takdir veya övgü alırsa önemi artabilir, ancak dürüst oyun aynı zamanda hedef gibi istenen bir sonuca ulaşma olasılığını arttırıyorsa önemi azalabilir (Bardi & Schwartz, 2008). Toplumda bulunan sosyal destekleyiciler ve geliştiriciler değerlerin oluşumunda katkıda bulunmaktadır. Değer, başkaları tarafından doğrulandığında ve takdir edildiğinde, ilgili taraflar üzerindeki etkisi de büyüktür. Arkasındaki değerler sosyal desteği kaybettikçe değişirler veya güçsüzleşirler (Sarı, 2005).

2.4.5. Değerlerin Sınıflandırması

Birçok değer sınıflandırması vardır, ancak bu sınıflandırmalardan en önemlileri Spranger, Rokeach ve Schwartz sınıflandırmalarıdır.

Alport ve ark. (1951) tarafından ölçeğe dönüştürülen bu sınıflandırmayı ilk yapan Spranger (1928) olmuştur (Akbaş, 2004). Gerçek, bilgi, muhakeme ve eleştirel düşünme önemlidir. Spranger, insanların altı tür değere ayrılabilceğini açıkladı: bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini ve değerlerdir.

Bilimsel değer: Bireyin, ilgi odağı gerçeği keşfetmesidir ve bu bireyler deneysel, akılcı ve eleştireldirler.

Ekonomik değer: Yararlı ve ilişkilerine uygulanabilir

Estetik değer: Simetri, uyum ve biçim önemlidir. Sanat ve toplum için gereklidir.

Sosyal değer: Özverili, sevgi dolu ve yardımsever bir kişinin özellikleri gösterilir. İnsan sevgisi çok önemlidir.

Politik değer: Kişisel güçle arzuları tatmin edebilme ve sürdürebilme arzusu önemlidir.

Dini değer: Dindar birey için en yüce bütünlüktür. Bu bireyler mistiktir ve evreni bir bütün olarak kavramak isterler (Akbaş, 2004).

Rokeach (1973), değerlerin belirtilen değer ve araç değer olarak ayrılabilceğini ve belirtilen değer ile araç değerlerin birbiriyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Rokeach'a göre amaca yönelik değerler, bireylerin yaşamda elde etmeyi umdukları değerleri tanımlamaktadır (Schermerhorn ve ark., 1994).

Rokeach'a göre araçsal değerler, bireylerin ulaşmak istedikleri değerlere ulaşmak için kullandıkları araçlardır (Nelson & Quick, 1994). Rokeach (1973), atanmış değeri ve alet değerini şu şekilde sınıflandırır: Ölümden sonra yaşam, aile güvenliği, huzurlu dünya,

tatmin, bilgelik, eşitlik, gerçek dostluk, güzel dünya, heyecan verici yaşam, iç huzuru, özgüven, mutluluk, olgun aşk, özgürlük, rahat yaşam, toplum itibarı, ulusal güvenlik ve eğlenceler. Bağımsız, hoşgörölü, cesur, dürüst, zeki, cömert, becerikli, hırslı, itaatkâr, disiplinli, nazik, akılcı, yetenekli, neşeli, sevecen, sorumlu, temiz, yardımsever.

Schwartz (1992) tarafından belirlenen değerler şu başlıklar altında incelenir: Güç, Başarı, Hazcılık, Heyecan, Kendi Kaderini Tayin Etme, Evrenselcilik, Hayırseverlik, Gelenek, Uyum ve Güvenlik (Roy, 2003). Schwartz'ın on temel değeri farklı motive edici hedefleri temsil eder ve her bir temel değer, tek bir değer unsuruyla temsil edilmektedir. Farklı insanların farklı değerleri vardır, verdikleri anlamlarda neredeyse evrensel benzerlikler vardır (Bardi & Schwartz, 2016).

2.4.6. Değer ve Davranış

Değerler, insan yaşamının temel ilkelerine karşılık gelmektedir. Davranış kalıpları gelişir (Cársukr, 2008). Kahle'ye göre değerler, çevreye uyum sağlamanın temel özelliklerini yansıtan sosyal bilişleri (bilişsel) temsil etmektedir. Değerler, temel inanç kalıpları esasını oluşturur; tutumları, niyetleri ve eylemleri etkiler. Ayrıca değerler toplumun hemen hemen tüm üyeleri tarafından paylaşılır ve değerlerin tutum ve davranışlar üzerindeki etkisi dolaylıdır. Etkiye ve yol gösterici ilkelere değer verme fikri literatürde geniş çapta kabul görse de, bazıları bu görüşe katılmamaktadır. Williams'a göre değerler davranışı dikte etmez. Ancak sağduyu bize değerlerdeki farklılıkların tutum ve davranışlardaki farklılıklarda da kendini gösterdiğini söyler. Örneğin; vahşi hayvanlara yönelik tutumları olan kişiler, avlanma ve balık tutma davranışları göstermektedirler (Vaske ve Donnelly, 1999). Bir kişinin değerlerini

bilmek için davranışlarını gözlemlememiz gerekir. Davranış, iki tutumun bir fonksiyonu olarak görülebilir: kişinin nesnelere karşı tutumu ve durumlara karşı tutumu. Bir kişinin değerlerini bilmek, davranışlarını gerçek ve deneysel durumlarda tahmin etmeyi mümkün kılar. Bu bağlamda Rokeach, iki tür davranış olduğunu aktarmaktadır. Birincisi, yalnızca bir aktiviteyi ifade eden “moleküler aktivite”dir. Yalnızca bir etkinliğe atıfta bulunur. Başka bir davranış türü de “grup etkinliği”dir. Bu, bir dizi eylemi ifade eder. Örneğin; insanın bir iş edinmeye çalışırken sergilediği davranış bu şekildedir (Rokeach, 1969). Değerler, geçmiş davranışları açıklar ve belirli bir zamanda insan davranışına rehberlik etmeye yardımcı olmaktadır (Williams, 1979). Değerleri davranışla ilişkilendirirken, davranış tek bir değere veya ayara göre tanımlanabilmektedir. Değerler bilişsel olarak aktif ve kalitenin merkezinde olduğunda, nesnelere ve durumlara göre davranışı düzenler ve harekete geçirmektedir. Örneğin, güçlü özgecil değerler izin verici davranışa yol açmaktadır (Verplanken & Holland, 2002). Tutumlar, değerler ve davranış arasındaki ilişkiyi tanımlarken davranış, “değerlerin ve tutumların imajı” olarak kabul edilir (Connor & Becker, 1979). İngiltere, davranışsal değerlerin etkisini inceleyen bir çalışmada, değerlerin insan davranışını iki ana yoldan etkileyebileceğini savundu: “davranış uyandırmak” ve “dışlanmayı algılamak”. İngiliz modeli, insan davranışını değerler açısından açıklamaya çalışır. İngiltere’de yapılan söz konusu çalışma, bir kişinin davranışını tahmin etmenin en iyi yolunun, onun önemli gördüğü şeylere bakmak olduğunu öne sürmektedir (Levy, 2005).

Feather (1990), değerlerin davranışsal kararların altında yatan algılanan öznel değerler (denge) üzerindeki etkileri yoluyla davranışı etkilediğini savunmaktadır. Lewin (1951) tarafından yapılan bir analize dayanarak, değerlerin algılanan değerlere (denge)

dayalı somut eylemleri, hedefleri ve olayları etkilediği varsayılmaktadır. Değerlerin gereksinimlerle benzer işlevsel ilkeleri takip ettiği saptanmıştır. İstatistikler, hedefin kişiliğine sahip olunmasa bile (güç alanı gibi) davranışı etkilemektedir. Örneğin, bireyler adaletsizlik değerleri geliştirmeye çalışmazlar, fakat adaletsizlik onların davranışlarını belirlemektedir (Lewin, 1951). Feather (1990), Lewin'in orijinal yaklaşımına daha bilişsel bir yorum eklemiştir. Değerlerin, bazı durumlarda bireylerin öznel kararlarını etkileyerek algılanan değerleri (dengeyi) çağrıştırdığını ileri sürmüştür. Örneğin not odaklı bir öğrenci, sınıf arkadaşlarıyla bir kafede oturmayı geçmiş bir matematik sınavı hakkında konuşmak için iyi bir fırsat olarak görebilirken, mutluluk odaklı bir öğrenci bunu deneyilemek istememektedir. Feather, değerlerin algılanan değerleri uyandırma yeteneğini ampirik olarak incelemiştir. Aslında bu, puanların üniversite tercihleriyle akademik olarak ilişkili olduğu göstermiştir (Feather, 1988). Güngör, değeri biliş açısından ele almış, kişinin bilişsel dünyasının önemli bir unsuru olarak tanımlamış ve değerlerin merkeziliğini vurgulamıştır. Değerler arasında yüksek düzeyde uyum sağlamak adına, insanların uyum ve uyumu hissedebilmesi için çelişkilerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Örneğin; özgürlüğe değer veren, otoriterliği aynı şekilde takdir edemez. Bununla birlikte, sanata özgürlük değerinin yanında değer vermesi kaçınılmaz görünür. Tutarlılık, yalnızca bir kişinin belirli bir değer alanındaki davranışını değil, aynı zamanda farklı değer alanlarındaki davranışlarını da içermektedir. Günlük yaşamda, insanların uyumsuz olduğunu düşündüğü değerler çok iyi bir şekilde bir arada var olabilir ve insanların zihinlerinde değerler arasında net ve somut bir ayrım olmadığına dair kanıtlar vardır. İnsan zihninin bütünlüğü ve dinamik yapısı, insanların görünüşte çelişkili olan değerleri belirli yorumlarla birleştirmesine olanak tanımaktadır (Güngör, 1998).

Davranışa yansıyan birçok değer örneği, insanların değerlerini sergilemesi ve davranışa dönüştürmesi gerektiğini göstermektedir. Değerler evrensel olarak arzu edilir ve çekici olarak görülürken, eylemler benzersiz zamanlarda ve benzersiz koşullarda gerçekleşen belirli faaliyetlerdir (Smith ve Bond, 1998).

2.4.7. Değer Yönelimleri

Aşağıda, değer yönelimleri ile davranışsal motivasyonlar arasındaki çatışmaya ilişkin çeşitli bilgiler yer almaktadır.

Schmidt ve ark. (2005), bireysel değerlerin davranış için çatışma motivasyonlarını etkilediği varsayımından yola çıkarak, 25 lise öğrencisi (13 erkek ve 12 kız) olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme çalışması yürütmüştür. Yaş ortalaması 16'dır ve yarı yapılandırılmış görüşme konuları, değerleri, okul ve boş zaman etkinliklerini ve iki etkinlik arasındaki çatışmaları içermektedir. Araştırmalar, Almanya'daki gençlerin başarı ve esenlik değerlerinin zayıf bir kombinasyonuna sahip olduğunu ve bu iki değerın günlük yaşamlarında çatışabileceğini göstermiştir. Araştırmalar, okulda performans motivasyonunun, boş zamanlarda ise kendini iyi hissetme motivasyonunun baskın olduğunu göstermektedir. Çalışmanın sonucunda, çoğu katılımcının hem performansının hem de refah yöneliminin çok önemli olduğunu düşünülmüştür.

Katılımcıların çoğu, performans değeri yönlerini tanımlarken çaba ve sonuç terimlerini kullanmıştır ancak mutlulukla ilgili terimler daha az spesifik, bu da mutluluk değeri yönünün üçlü olduğunu düşündürmüştür: bireyin mutluluğu, ait olmanın mutluluğu, özerkliğin mutluluğu. Yine anket, katılımcıların okul zamanı ve boş

zaman arasında çelişkiler yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Katılımcılar, okul zamanı ve boş zaman etkinlikleri arasında seçim yaparken davranışsal, bilişsel ve duygusal düzeylerde çatışma yaşadıklarını bildirmişlerdir. Araştırmacılar, yaşanan çatışmanın öğrenme sürecini zayıflattığı düşünmüşlerdir. Post-endüstriyel bir toplumda postmodern değerlerin çağdaş değerlerden daha önemli hale geldiğine dair Inglehart'ın görüşünden yola çıkarak, öğrenci başarı puanları ile mutluluk puanlarını bütünleştiren bir araştırma, öğrencilerin iki tarafın da sıklıkla çatışma yaşadığını ortaya çıkarmıştır.

Yüz seksen dört öğrenciyle yapılan bir ankette öğrenciler hem notlarda hem de mutlulukta yüksek puanlar almıştır. Çalışma, yüksek performans yönelimli öğrencilerin okulla ilgili görevlere, yüksek zevk yönelimli öğrencilere göre daha fazla önem verdiğini göstermiştir. Öte yandan çalışmalar, değerlerin öğrenmeye harcanan zaman ve sınıf seviyesi ile ilişkili olduğunu saptamıştır (Fries ve ark., 2005).

Hofer ve ark. (2007), öğrenme sırasında bireysel değerler, motivasyonel davranış çatışmaları ve öz düzenleme kalitesi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma üç farklı Alman okul türünden 6. ve 8. sınıflarda öğrenim gören 704 öğrenci ile yürütülmüştür. Ortalama yaşları 13.5'tir. Araştırmada faydalanan ölçüm araçları; öğrenci değerleri, motivasyonel çatışmalarda karar verme, başarılı öz düzenleme ve akademik zaman yönetimi hakkında fikir verebilmektedir. Araştırma, öğrencilerin davranışsal çatışmaları motive ederken hâkim değerleri ile daha uyumlu olan etkinlikleri seçme eğiliminde olduklarını saptamıştır. Performans yönelimi yüksek olan öğrenciler okulla ilgili seçenekleri daha sık seçme eğilimindeyken, refah yönelimi yüksek olan öğrenciler boş zaman seçeneklerini tercih etme eğilimindedir. Ayrıca sonuçlar, değerlerin davranışsal çatışmayı motive etmedeki etkisine ek olarak, öğrencilerin çatışmayı motive etmedeki karar verme tercihlerinin de öğrenme

sürecindeki deneyimleri ve performanslarıyla sistematik olarak ilişkili olduğunu göstermektedir. Bulgular, iyi hissetmek ve eğlenceyi seçmek için yüksek düzeyde motive olan öğrencilerde performans bozukluklarını ortaya koymaktadır. Oryantasyon odaklı olan ve öğrenme seçeneklerini alışkanlıkla seçen öğrencilerin daha az performans bozukluğuna sahip olduğu gösterilmiştir. Bu bulgular, değer yönelimi ile motivasyonel davranış arasındaki çelişkide mevcut kararların, seçilen faaliyetlerin yürütülmesi sırasında seçilmeyen faaliyetlerin neden olduğu müdahale düzeyini ortaya çıkarmıştır. Son olarak, öğrenme sırasında başarı oryantasyonu ve öz düzenlemenin kalitesi de akademik öğrenmeye harcanan zamanı öngörmüştür. Değerlerin okul öğrenmesini etkilediği hipotezine dayanan başka bir çalışmada, performans ve iyilik hali değerleri (36 sınıfta 704 öğrenci) anketler kullanılarak kaydedilmiştir. Ayrıca öğrencilerin matematik ve Almanca dersi performanslarının değeri de belirlenmiştir. Okul performansının değerlerle anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur (Fries ve diğerleri, 2007). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan deneysel bir çalışmada araştırmacılar, öğrenci başarısının, uyumunun, mutluluğunun ve eğlence puanlarının, öğrencilerin okul zamanı ve boş zaman etkinlikleri arasındaki çatışmalara yönelik algılanan tepkilerine bağlı olduğunu öne sürmüşlerdir. Araştırmacılar, 2x2 tasarımda hem öğrencilerin performansla ilgili görevler sırasındaki öz düzenleme düzeylerini hem de büyüleyici eğlencenin yıkıcı etkilerini manipüle etmişlerdir. Araştırmacılar, hangi öğrencilerin eğlence etkinlikleri nedeniyle görevlerde başarısız olduğunu ve hangi öğrencilerin dikkatlerini bu tepkilere odakladığını değerlendirmiştir. Ortalama yaşları 21.63 olan 89 üniversite öğrencisini kapsayan deney, laboratuvar ortamında okul zamanı ve boş zaman arasında çelişkili bir durum yaratmıştır. Araştırmacılar, potansiyel

olarak motive edici davranışsal çatışma deneyimleri ile bu faaliyetlerle ilişkili kişisel değerler arasındaki üretkenlik karşıtı etkilere dair bulgular elde etmişlerdir.

Çalışma zamanı ve boş zaman sırasında kişisel değerler ile azalan motivasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada, başarı yönelimi, çalışma zamanı ve boş zaman sırasında motivasyonel rahatsızlıkların deneyiminde kademeli bir değişiklik ile ilişkilendirilmiştir. Çalışma dönemlerinde motivasyonda önemli bir azalma mutluluk değer yöneliminde artışa neden olurken, boş zaman motivasyonunda önemli bir düşüş, mutluluk değer yöneliminde azalmaya ve başarı değer yöneliminde artışa neden olmaktadır (Hofer ve ark., 2010). Postmodern değerler ile erteleme ve akademik performans arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada, gün boyunca yapılan planlama etkinliklerinin çatışma durumlarında ertelemeyi önlediği ve öğrencilerin çalışma ve öğrenme konusunda daha iyi kararlar almalarına yardımcı olduğu bulunmuştur (Dietz ve ark., 2007). Öğrencinin, öğrenme etkinlikleri ve eğlence fırsatlarına katılmaya karar verdikten sonra genellikle inkâr davranışını sürdürmek amacıyla rekabet içinde olduğu iddia edilmiştir.

Hofer ve ark. (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, iki değer kavramı arasındaki ilişkiyi ve öğrenme çıktılarının farklılaşan etkisini ve okul zamanı-boş zaman çatışmalarından kaynaklanan motivasyon kesintilerini araştırmıştır. Schwartz'ın 10 değeri ile Inglehart'ın performans ve esenlik değerleri arasındaki ilişki, okul ve boş zaman etkinlikleri arasındaki bir çatışma senaryosu kullanılarak ortalama yaşları 14.5 olan 433 genç üzerinde yapılan bir çalışmada bulunmuştur. Korelasyon ve çok boyutlu ölçekleme analizi, iki değer değişkeni arasındaki farkları ve tutarsızlıkları ortaya çıkarmıştır. Regresyon analizi, Schwartz puanlarının çalışma ve boş zaman aktiviteleri arasındaki motivasyonel kesinti deneyimleriyle yüksek oranda ilişkili olduğunu ortaya

koydu. Performans ve esenliğin değer odaklı içeriği, üç bağımlı değişkenin ek varyansları olarak tanımlanır. Schwartz değerleri ve değerler arasındaki ilişkiye odaklanan hipotez 1, bir istisna dışında kabul edilmiştir Beklenenin aksine, özyönetimin mutluluk değeriyle hiçbir ilgisi bulunamamıştır. Üç bağımlı değişkenle ilgilenen Hipotez 2a: Başarı, uyumluluk ve güvenlik kısmen desteklenmektedir. Okul notları hakkında yalnızca başarı önemlidir, ancak hem başarı hem de uyum sağlama motive edici faktörlerdir. Kaosa iyi geldiği de kanıtlanmıştır. Hipotez 2b'de önerilen hedonizm, özyönetim ve uyarılma arasındaki bağlantı kısmen doğrulanmıştır. Hedonizm, her iki güdünün de karıştırılmasına müsaittir. Özyönetim, ders çalışırken motivasyonel kafa karışıklığına iyi gelir. Hipotez 3a için performans değerinin yönlülüğünün üç bağımlı değişkenle yüksek oranda ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Hipotez 3b'nin hoş değer yönelimi, her türlü motivasyonel kafa karışıklığıyla ilişkilendirilmiştir ancak okul performansı ile ilişkilendirilmemiştir.

Başka bir çalışmada, öğrenci değerlerine, sınıftaki müfredat içi (öğretimle ilgili) ve müfredat dışı (öğretimle ilgili olmayan) davranışlar arasındaki çatışmada alınan kararlara ve bunun sonucunda ortaya çıkan motivasyonlara odaklanılmıştır. Bu tür çatışmalarda mutluluk değerlerinin ders dışı kararlarla pozitif, başarı değerleri ile negatif ilişkili olduğu tahmin edilmektedir. Öğrencilerin refah değerleri daha odaklı hale geldikçe, öğrencilerin sınıfla ilgili davranışlara karar verirken motivasyonel kafa karışıklıkları artmakta ve sınıfla ilgili olmayan davranışlara karar verirken azalmaktadır. Başarı değeri yönelimi, durumun tersine çevrileceğini öngörür. Dersle ilgili davranışlarda bulunurken yaşanan motivasyon kesintilerinin de daha düşük performansla ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Veriler, 35 sınıftaki 817 öğrenciden (ortalama yaş 13.44) kişisel bildirim anketleri kullanılarak toplanmıştır ve bir dizi

hiyerarşik doğrusal modelle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda yukarıda tahmin edilen ilişkiyi elde edilmiştir. Bulunan tüm dernekler, okul etkinlikleri ve okul sonrası etkinlikler arasındaki tutarsızlıklarda bulunanlara benzer olmuştur. Sonuçlar, öğrencilerin sınıftaki ders dışı etkinliklerine direndiğinde bile, ders dışı davranış olasılığının motivasyonu ve başarıyı engelleyebileceğini göstermektedir (Kilian ve ark, 2010).

Kuhnle ve ark. (2010), ortalama yaşı 13.4 olan 817 Alman ergen üzerinde çalışmış ve ergenler arasında okul ve boş zaman durumlarında amaç çatışması sıklığının, dengeli bir yaşam deneyimi için öğrencilerin değerleri ve öz disiplini ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Çalışmaya katılan tüm öğrenciler 8. sınıftadır ve Alman okul sisteminde öğrencileri üç farklı okul türüne ayıran iki okul türüne devam etmektedir. (Realschule – Ortaokul öğrencilerinin yüzdesi 13.4 en iyi okul türündeki öğrencilerin yüzdesi: %42.3'dir. Araştırmacılar, yaşam dengesini; yaşamın farklı alanlarına ayırmak amacıyla yeterli zamana sahip olmak için, ergenlerin çok çeşitli etkinlikleri, ilgi alanları ve zorlukları peşinde koşmalarına ve onların belirli durumlarda belirli hedefler seçmelerine izin vermek olarak tanımlamaktadır. Ergenlerin çeşitli hedefleri çatıştığında ya da bir hedefin peşinden koşarken diğerini zamanında kovalamamanın bedelini ödediğinde, bunun yaşam dengesini tehlikeye atabileceğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar, değerlerin genel yapısının, hedef çatışmalarının sıklığı ve buna bağlı olarak yaşam dengesi ile ilgili olduğunu savunmuşlardır. Betimsel analiz, en yüksek okul türündeki (spor salonu) öğrencilerin daha disiplinli, daha dengeli ve daha az çatışmalı olduğunu göstermiştir. Yüksek başarı ve iyilik değeri puanlarının hem iki değer arasında olumlu ilişkilere ve çatışma sıklığına hem de zaman kaynağı kısıtlamaları nedeniyle yaşam dengesi ile olumsuz ve dolaylı ilişkilere yol açtığı

sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, yaşam dengesinin gençler için de önemli bir faktör olduğunu ve yüksek düzeyde öz disiplinin, etkili yaşam yönetimi için bir kaynak olarak hizmet edebileceğini göstermiştir.

2.4.8. Değer ve Spor

Spor, bireylerin kendi bedenlerini tanımalarını, bildiklerini kullanmalarını ve kullandıklarını geliştirmelerini sağlamaktadır. Ama insan sadece bedeni bildiğinden, bilmek ve fiziksel açıdan mükemmel olmak yetmemektedir bu bağlamda sporcu, becerilerini etik yansıtması koşuluyla tamamlanır. Bir sporcunun sporda hem tekniğinin hem de moralinin mükemmel olması seyirciyi de etkilemektedir (Erdemli, 1996). Bir değer olarak spor, toplumsal bir yapı ve her alanda toplumsal bir sorundur. Kurallar az çok bireysel çıkarları ve hedefleri ifade etmektedir (Loland, 2002). Spor müsabakalarının belli kuralları olduğu için, yarışmacıların müsabakaya katılabilmeleri için belli şartları sağlamaları ve belli standartlara göre davranmaları gerekmektedir. Sporcular tanınmış kişiler olduğu için davranışları sürekli izlenmektedir (Pehlivan Aydın, 2001). Spor, bireylere küçük yaşlardan itibaren kurallara uymayı öğreten önemli bir eğitim alanıdır çünkü her oyunun kazanılması için uyulması gereken kendine has kuralları vardır. Spor, toplumun baskın değerlerini koruyan muhafazakâr bir sosyal işleve hizmet etmektedir (Simon, 2003). Spor sayesinde bireyler içsel değerlerini açığa çıkarmaktadır. Bu bağlamda spor ve değerler eğitimi bunun süreçte önemli bir araç olduğu gözden kaçırılmamalıdır (Öztürk Kuter & Kuter, 2012). Spor yoluyla değer katan küresel projelere bakıldığında, 2001'den daha sonra Brighton Üniversitesi liderliğindeki bir projede futbol yoluyla, Arap çocuklarına ve diğer bölünmüş

toplumlara değerler öğretilmiştir. Dersler hedef odaklıdır ve öğrenme devam etmektedir. Bu projede futbol aracılığıyla barış, saygı, güven, sorumluluk, eşitlik, katılım ve adalet gibi değerleri teşvik etmektedir (Whitehead ve ark., 2016). Lambert (2016), “Barış için Futbol” projesi kapsamında saygı, sorumluluk, eşitlik ve katılım, güven ve adalet değerlerini tanımlamıştır. Başarı veya başarı değerlerinin aksine, başkalarının refahına odaklanan değerler vurgulanmaktadır.

Öte yandan Lambert (2016), “Barış için Futbol” projesinin bir parçası olarak saygıyı, sorumluluğu, eşitlik ve katılım, güven ve adalet değerlerini belirlemiş ve bu değerleri proje sonunda da sürdürmüştür.

Schwartz (1992), dairesel değer yapıları ve bireysel güç ve başarı gibi önemli değerlerin aksine başkalarının refahıyla ilgili değerlerin vurgulandığına dikkat çekilmiştir. Avrupa Konseyi, 1996’da gerçekleştirdiği “Spor, Tolerans ve Fair Play” konferansında sporun özellikle gençler için çok önemli bir eğitim alanı olduğuna dikkat çekilmiştir. Gençlerin eğitiminde okullarla çalışan spor kulüplerinin hoşgörü ve spor faaliyetlerinde erdem öğretilmesi, sporda var olan kurallar oyunu ve sporu zenginleştirir. Gençleri çekmek ve sosyal gelişimi teşvik etmek, uluslararası programların tüm spor dallarında olumlu değerleri pekiştirmesi önemlidir.

Spor, insanı oluşturan üç unsuru birlikte geliştirme yeteneğidir: beden, zihin ve kişilik gibi bir araçtır (Güven, 1990). Sporla uğraşan sporcular, taraftarlar, yöneticiler ve gazeteciler gibi faktörler sporun değerlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Spor, uzun yıllar geçtikçe popüler kültür, karakter inşası ve vatanseverlik gelişiminde önemli bir değer kaynağı olmuştur (Simon, 2007). Değerlerin olumlu olma eğiliminde olması spora mükemmel bir aktivite olma ayrıcalığını vermektedir. Daha genel anlamda, bu durum sporculara, antrenörlere veya gönüllü olarak spor yapanlara belirli

şampiyonluklar kazandırmaktadır (Devine & Telfer, 2016). Bireyler olgunlaştıkça, kişiliklerini şekillendiren etkinlikleri ve ortamları seçme konusunda giderek daha yetenekli hale gelirler ve seçimleri önceki olaylardan etkilenir (Narvaez, 2015). Spor, değerler açısından hangi davranışın yasak, adil, gerekli, kabul edilebilir ve teşvik edildiğini tanımlamaktadır. Spor, toplumun geniş kesimleri için erişilebilir ve anlaşılır bir aktivite olduğu için değerleri, onu uygulayan herkese iyi bir şekilde iletilmektedir.

Spor, ahlaki eğitimin çok önemli bir aracıdır. Çünkü toplumda kabul edilen değerleri anlamının en iyi yolu spor müsabakalarıdır. Spor, yarışma sırasında evrensel değerlerin öğrenilmesini sağlamaktadır (Simon, 2003). Bu nedenle Türk padişahları ve komutanları bu gerçeği millî olarak kabul etmişler, sporu teşvik etmişler ve bu değerleri kazanmanın yollarını aramışlardır (Güven, 1990). Eski sporcular, rekabetçi sporların bireylere kişisel gelişim başta olmak üzere birçok yönden insanları etkilediğini ifade etmişlerdir. Örneğin ünlü bir sporcu, sportmenlik ve spor tecrübesinin insanlara günlük yaşamda karşılaşılan sorunlarla nasıl başa çıkacaklarını öğretebileceğini belirtmiştir (Weinberg & Gould, 2015). Bu bağlamda üst düzey sporlarla uğraşan tüm sporcular ahlaki değerlerle yetiştirilmektedir (Veronica, 2010). Bu sporcuların değerleri ve ahlaki genellikle sabittir ve ancak deneyimle değiştirilebilmektedir. Bu nedenle kazanmaya şartlanmış sporcuların en önemli sorumluluğu, davranışlarının diğer sporcuların haklarına saygı gösterip göstermediğini kendilerine sormaktır. Bu seviyedeki sporcuların ulaşmak istedikleri hedef zafer olduğundan etik olmayan şekilde hareket etme cazibesi hâlâ mevcuttur. Çünkü sporcular zaferin gücünü hissedebilirler. Elit sporculara, kendi değerlerini ve bu gelişim düzeyine ulaşmalarına yardımcı olanların değerlerini onurlandırmanın önemi hatırlatılmalıdır. Etik olmayan davranışlar sadece sporcuların değil, antrenörlerin, takım arkadaşlarının, aile ve arkadaşların da onurunu ve

yaşamlarını etkilemektedir. Ulusal bireyi ait olduğu gruba bağlayan ulusal ruhtur. Bireyi toplum içinde millî bilince ve millî birliğe bağlayan bu maneviyat, bireye ne kadar hâkim olursa ona ihtiyaç duyan gruplara o kadar bağlı hale gelmektedir (Güven, 1990). Spor, çocukluktan itibaren bireyin hayatındaki önemli kararlardan biri olduğuna göre önemli toplumsal değerlerin spor yoluyla elde edilebileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

2.4.9. Sosyal Değer Kavramı

Geleneksel psikoloji, biyoloji ve ekonomi teorilerinin, bireylerin genetik olarak akraba olmadıkları insanlara karşı bencilce davrandıkları varsayımının (homo ekonomi) aksine, insan davranışı genetik bağ ayıt etmeksizin tamamen bencildir. Bu sonuç, işbirliği ve paylaşımın hem insan hem de insan olmayan primat (Homo socialis) topluluklarında yaygın olduğunu ve bu davranışların çok erken yaşlardan itibaren gözlemlendiğini göstermektedir (de Waal, 2009; Fehr ve Pintis, 2007; Warneken ve ark., Tomasello, 2006). Benzer şekilde, oyun teorisi ve bireyin ekonomik seçimlerini açıklamaya çalışan teoriler, bireylerin öncelikli olarak kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri önermesine dayanır. Ancak bu varsayım, bireylerin ekonomik oyunlara ve sosyal ikilemlere aktif olarak başkalarının yararına olabilecek davranışlarda bulunduklarını gösteren araştırmalarla çelişmektedir. Örneğin, de Waal'a (2009) göre, bireylerin gelirleri adaletsiz bir şekilde dağıtıldığında onların ödeme kabul etmemesi, insanların her zaman kâr amaçlı hareket etmediklerini düşündürür. Bu durum, insanların doğası gereği bencil olduğu iddiasının reddedilerek, başarılabilecek işbirliği, eşitlik ve adalet potansiyelinin varlığını göstermektedir. Elbette bazı insanlar kendi faydalarını en

üst düzeye çıkarmak için hareket ederken bazıları başkalarını dikkate alarak kararlar vermektedir.

Araştırmacılar, sosyal ikilem durumlarında bireyleri farklı seçimler yapmaya neyin motive ettiğini anlamaya çalışırken toplumsal değerleri sunar. Bu, önemli bir kavramdır. Sosyal değer yönelimi, bireylerin belirli sonuç kalıplarının (örneğin, karşılıklı fayda veya kendi faydasını maksimize etme) sosyal ikilemlerde kendilerini ve diğerlerini nasıl etkilediğine ilişkin durgun tercihlerine hitap etmektedir (Bogaert ve diğerleri, 2008; Liebrand ve McClintock, 1988; Van Lange, 1999). Farklı insanların kendi sonuçlarına ve başkalarının sonuçlarına farklı anlamlar yüklediği ve insanların kendilerine atfedilen anlamlara göre farklı yönlü kategorilere atandığı varsayılır (Liebrand & McClintock, 1988).

Olumlu sosyal yönelime sahip kişiler tercihlerinde kendilerini ve başkalarını önemserler. Ortak sonuçlara ve eşitliğe öncelik verirler. Kendileri ve başkaları arasındaki farkları en aza indirecek seçimler yaparlar. Sağlıklı olmaları onlar için önemlidir. Bireyci yönelime sahip kişiler, eşit koşullar altında sadece kendi çıkarlarını düşünür ve başkalarının potansiyel çıkarlarını göz ardı ederek kendi çıkarlarını maksimize edecek kararlar alırlar. Onların anahtarı “kendin için iyi olanı yap” ifadesidir. Rekabetçi insanlar, gelirlerini başkalarının çıkarlarına göre maksimize etmeye çalışırlar. Çatışmayı, bir tarafın kazandığı ve diğerinin kaybettiği bir kazan-kaybet durumu olarak görürler (Balliet ve ark., 2009; Bogaert ve ark., 2008; Van Lange ve ark., 2014).

Bu üç temel yön temelde farklıdır, ancak seçim yaparken faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Örneğin, pozitif sosyallik ve rekabetçiliğin bazı ortak noktaları bulunmaktadır. Yönelimli insanların ortak noktası, her iki yönelimli bireyin de karar

vermesidir. Bireyciler ise karşılaştırma yapmaktan ziyade yalnızca kendileriyle ilgili sonuçları ararlar. Bireyci ve rekabetçi insanların ortak özelliği, kendi güçleridir (Balliet ve ark.; Bogart ve ark., 2008; Yarushin, 2009).

Olumlu sosyal yönelime sahip bireylerin toplum yanlısı davranışı, herhangi bir ortamda kendi kendine önyargılıdır. Bireylerden daha sık ve tersi, yönlü tipte bir “durağanlık” önerilmektedir. Aslında bu, yukarıdaki sosyal değer odaklı tanım için de geçerlidir. Bu, trendler ve sabit tercihler gibi kavramları içermektedir (Bogaert ve ark., 2008). İlk durumda, bireylerin biyolojik olarak belirli yönelim türleri (özbakım veya diğer) vardır ve biyolojik yapılmaktadır. Örneğin, monozigotik ve dizigot yetiştiklerinde yapılan çalışmalar, genetik faktörlerin özgecilik ve empatideki farklılıkları açıklayabildiğini göstermiştir (Rushton ve ark., 1986). Ek olarak, çeşitli araştırmalar çerçeveleme, hazırlama ve diğer durumsal faktörlerin (teşvikler gibi) sosyal ikilem durumlarında karar vermede rol oynayabileceğini göstermiştir. Genel olarak, bu sonuçlar, bireyin işbirliğine ne kadar değer verdiğine veya neyi adil bulduğuna bağlıdır. Diğer bir deyişle, toplumsal değerlerde önemli bireysel farklılıklar olsa bile, toplumsal değerlerin toplumsal ve durumsal faktörlerden bağımsız yönetilemeyeceğine dair kanıt sağlamaktadırlar. Örn: (Bogaert ve ark., 2008; Smeesters ve ark., 2003; Van Long , 1999). Sosyal değerleri tam olarak anlamak için, bunların nasıl ölçüldüğünü dikkate almak önemlidir.

Toplumsal değer yönelimi üzerine yapılan araştırmaların temel olarak iki farklı yöntem kullandığı ortaya çıkmaktadır. Sosyal ikilem görevi veya anket/mülakat sunumu sosyal değer yöneliminin genel olarak bireysel davranışı nasıl etkilediğini göstermek için sosyal ikilem görevleri bir laboratuvar ortamında sunulmuştur. Örn: (Sattler & Kerr, 1991; Van Lange & Kuhlman, 1994). Bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları

sosyal ikilemlere nasıl tepki verdiklerini değerlendirmek için temsili durumlardan ziyade anketler/görüşmeler kullanılır. Sosyal değer odaklı değerlendirme üzerine yapılan erken araştırmada etkileşen iki veya daha fazla kişinin, sunulan ikilemde işbirliği yapıp yapmadıkları veya rekabet edip etmedikleri gözlemlenmiştir. Bu çalışmada, bireysel güdülere değinilmemiştir.

Sosyal değer yönelimleri üzerine öncü çalışmalar, bireylerde farklı yönelimlerin ortaya çıkışını yakalamaya çalışmıştır ancak bu çalışmalar, sosyal ikilem durumlarında bağlamsal değişkenlerin belirlenmesi ve bireylerin sınıflandırılması ile ilgili konulara odaklanmaktadır. Güdüler sorunlara neden olmaktadır. Sorunların başka nedenlerinin olmadığına inanılmaktadır. Araştırmacılar, farklı yönelimlere sahip bireylerin farklı yönelim seviyelerine sahip olduğunu varsayarak, kategorik olmayan sürekli bir sosyal değer yönelimi ölçüsü oluşturdular (Murphy ve ark., 2011; Murphy & Ackermann, 2014). “Sosyal Değer Odaklı Kaydırıcı Ölçümü” olarak bilinen bu araç, ek önemli rakamlar sağlamayı amaçlamaktadır.

Sosyal değer yöneliminin teorik temeli, karşılıklı bağımlılık teorisine dayanmaktadır. Thibaut ve Kelley (1959), tarafından geliştirilen teori, sosyal mübadele teorisi, oyun teorisi ve sosyal öğrenme teorisi gibi teoriler üzerine inşa edilmekte ve bireyler ile sosyal durumlar arasındaki etkileşimlerin temel özelliklerine odaklanmaktadır (Bogaert ve ark., 2008; Rumble, 2011; Van Lange, 1999; Van Lange ve ark., 2013). Bu teoriye göre davranış, bireyin ve çevrenin bir fonksiyonu olarak ortaya çıkar. Bir birey ve çevresi arasındaki etkileşim, bir bireyin tercihlerinin diğer bireylerin tercihlerini de etkilemesi anlamına gelir. Bireyler davranışlarını kendilerinin olduğu kadar başkalarının gelirin de dayandırır (Van Lange ve ark., 2011). Ayrıca, etkileşimlerin yalnızca mevcut davranış ve ilgileri değil, aynı zamanda gelecekteki olası

davranış ve ilgileri de etkilediği varsayılmaktadır (Johnson & Johnson, 2009). Dolayısıyla etkileşim, toplumsal değerlerin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

2.5. Ergenlik Döneminde Kazanılan Değerler

Spor, gençlerin zevk aldığı ve ilgi gösterdiği bir aktivite olduğu için değerlerde esasen sporun temel işlevleri arasında bir bütünlük bulunmaktadır. Birleşerek, birlikte çalışarak, birlikte çalışarak, ortak bir amaç için bütünleşerek, başarı için çabalamayı öğrenip, hoşgörü, saygı, şükran, şükran, cesaret, dostluk, temizlik vb. değerler oluşumuna araç olmaktadır. (Kuter & Kuter, 2012). Toplumda bireyler kendilerinin ve başkalarının yeteneklerini tanır, kendilerini eşit değerlendirir, kurallara uyar, yenilgiyi kabul eder, başkalarını takdir eder, kazanırken alçakgönüllü olur ve başkalarına yardım eder (Öztürk, 1998). Spor denilince akla barış, dostluk, kardeşlik, sevgi ve fedakârlık gibi değerler de gelmektedir (Sevim ve ark., 2001). Sporun, otoriteye boyun eğme, çalışkanlık, mükemmele ulaşma çabası, dürüstlük ve sportmenlik gibi toplumun çoğunluğu tarafından tanınan karakter özelliklerini de geliştirdiğine inanılmaktadır (Pehlivan Aydın, 2001). Sporun desteklediği değerler dürüstlük, adalet, sorumluluk ve iyi niyettir (Lumpkin ve ark, 2003).

Spor ilke olarak evrensel bir yapıya sahip olduğundan, mevcut tüm paydaşlar için çok önemli bir fırsat sunmaktadır. Spor, öz disiplin, duygusal kontrol, takım çalışması, özgüven, eğlenme, ayrımcılık yapmama ve kapsayıcılık gibi değerlerin gelişimine de katkı sağlamaktadır (Demirhan, 2014). Geçmişteki sporcuların özelliklerinin incelenmesi, Osmanlı'daki sportmenliğin tanınmasını sağlamıştır.

Osmanlı'da sporcular, ödül ve unvanlar aldıklarında bile amatör spor ruhunu korumuşlar ve onlar küçük yaşlardan itibaren aldıkları çıraklık eğitimleri ile güçlü ahlaki nitelikler kazanmışlar ve sportmen benliklerini geliştirmişlerdir. O günlerde sporcular yaşlılara, gençlere, rakiplere, hakemlere, antrenörlere ve seyircilere saygı duymuşlardır. Yeneni kutlamışlar, yenilgiyi kabullenmişler ve kendilerine olan saygılarını korumaya çalışmışlardır. Osmanlı Devleti'nde sporla meşgul olanlar spora teşvik için ödüllendirilmiş, uygunsuz spor faaliyetleri ise yasal yaptırımlarla cezalandırılmıştır (Güven, 2000). O zamanlar atletizm alanı bir ahlaki eğitim yeri olarak görülmüştür.

Sporda ahlaki değerlere sahip çıkılarak ve sporun kurallarına uyulmuştur. Ahlaki niteliklere sahip olmamak, birçok sporcunun başarısız olmasına ve onların kariyerlerinin kısa ömürlü olmasına neden olmuştur dolayısıyla söz konusu niteliklerden yoksun sporcular, başarıya ulaşamamışlardır. Sportif çevrede spor ilkelerini, davranış kurallarını ve kanunları doğru bir şekilde benimseyerek hatalarının farkında olan, sadece kendini değil, rakiplerini, hakemlerini ve seyircilerini de düşünen ahlaklı sporcular şöhrete ulaşmayı başarmışlardır (Güven, 2007). Türkler, spor ahlakı yarışına cesur, yiğit, asil, dürüst, iyiliksever ve cömert sporcular yetiştirerek girmiştir (Güven, 2005). Nitekim Türk spor anlayışında insanlık hâkimdir ve sporcular, rakibini ezip küçük düşürmek yerine onlara karşı üstünlüklerini kanıtlamaya ve yeteneklerini sergilemeye önem vermişlerdir. Sporcular sportmenliği ve spor ruhunu sonuna kadar göstermişlerdir (Arıpınar & Donuk, 2015).

Atatürk, spor hakkındaki görüşlerini, “Spor yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve zekâ, ahlâk da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben

sporunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim” şeklinde ifade etmiştir. Çok güçlü ama az zekâ ve anlayışa sahip bir kişi zayıflarla anlaşılamazlar. Sporu bir yaşam biçimi haline getirmenin ve sporda dürüstlük, bütünlük, şampiyonluk, onur, şeref ve sportmenlik gibi değerlere önem vermenin önemli olduğunu aktarmıştır. Atatürk yaptığı açıklamada olimpizm ve spor ahlakı konusundaki görüşlerini de dile getirmiştir (Güven, 2007). Atatürk, Türk insanının sahiplendiği gurur, şeref, ahlak, adalet ve kahramanlık değer sistemini miras almış ve dünyaya Türklerin gücünü gösteren büyük şampiyonlukları Türkiye'ye yaşatmış ve galibiyeti Türkiye ile bütünleştirmiştir. Nitekim güreşçilerimizin milli şuurları, onların spor tarihindeki başarılarında önemli rol oynamıştır (aktaran Güven, 1990).

Geleneksel Türk sporlarına bakıldığında, ahlakın bir ideal olarak kabul edildiği açıktır. Koca Yusuf, Adalı Halil, Kara Ahmet, Kurtdereri Mehmet Pelivan, Yaşar Doğu vb. sporcular, güreşten çok kimlik bilgileriyle tanınırlar. Onlar, sadece şampiyon olmakla kalmayıp aynı zamanda birer manevi anıt haline gelmişlerdir (Güven, 2015). Osmanlı Devleti'nde pehlivanlar, uğraşlarını onurlu bir meslek olarak görüyorlardı. Güreş geleneği, güreş eğitiminde sürekliliğin sağlanmasında ve her yönüyle usta çıraklarının yetiştirilmesinde rol oynamış, bu da spor ahlakında sürekliliğin oluşmasına vesile olmuştur. Öyle ki pehlivanlar güreşte kaybetseler bile ahlaki davranış sergilemek için efendilerinin elini öpmüşlerdir. Bahsi geçen güreşçilik geleneğinde, sporda uyulması gereken tüm kurallar öğretilmiş ve güreşçiler bu kurallara uymuşlardır. Söz gelimi, onlar güreşçiler olarak hem kuralları çiğnememeye çalışmışlar hem de aşırı kazanma arzularını dizginleyecek hareketler sergilemişlerdir. Bu pehlivanlar alçakgönüllü ve hoşgörülü insanlar olarak zaferleriyle övünmekten çekinmişlerdir. Hem er meydanında hem de güreş dışındaki yaşamlarında yiğitlik, cesaret ve dürüstlük

özellikleriyle dikkat çekmişlerdir. Onların bu tarz davranışları, toplum için örnek teşkil etmiştir. Güreşçiler birbirlerini rakip olarak değil, arkadaş olarak görmüşlerdir. Spor izleyicileri bile spor ahlakına karşı duyarlı davranarak sportmenlik sergilemeyenleri dışlamış ve desteklememiştir. Osmanlı Devleti'nde spor organizasyonlarının gelirleri, güreş sahalarında hayır işlerine harcanmıştır. Bu kortlarda güreşmenin hayır amaçlı olması da bir fazilet olarak görülmüştür. Güreş ve sporda güreş gibi asil amelleri yaşatanlar etik anlayışı, usta-çırak yöntemiyle yeni nesillere aktarmışlardır. Sporcunun görevi bunu öğrenmek olmuştur. Sporun değerini korumak, geliştirmek ve yeni nesil sporculara aktarmak, bu sporcuların hayat ve spor felsefeleri olarak benimsenmiş, yaşanmış ve yaşatılmıştır. O dönemde sporcular rakiplerine, hakemlere, ustalara ve seyircilere saygı duyma; kaybedenleri onurlandırma, yenilgileri kabul etme ve başarıya ulaşmak için rakiplerine sportmence meydan okuma gibi sportif becerilere sahip bireyler olarak dikkat çekmişlerdir. Özsaygılarını hiçbir zaman kaybetmemişlerdir ve onlar, her alanda ahlak için yarışmışlardır (Güven, 2015).

Kurderelli Mehmet Pehlivan, spordaki ahlaki değerleri, sporun erdemlerini ve bu noktadaki fikirlerini her yarışmada, eylem ve söylemleriyle yansıtmış ve aktarmıştır. Ona göre sportmenliğin bir meslek olarak ifade edilmesinde her zaman dürüstlük, bütünlük ve mesleki sorumluluk ilkeleri hâkim olmalıdır. Başarıya ulaşmak için ömür boyu bir güreşçi davranışı sergilemek gerekir. Bu sadece sporcuların birini yenmesi anlamına gelmez, aynı zamanda sporcuların ahlaki yarışta olduğu anlamına gelmektedir. Ahlaki konularda ilk düşünen kişi olmayı hedeflemelidir (Güven, 2015).

Yaşar Doğu, büyüdüğü ülkenin değerlerini benimsemiş, hayatı boyunca yaptığı her işte milletin ideallerini ve onurunu yansıtmıştır. “Türk kadar güçlü” olduğunu

dünyaya hissettiren Yaşar Doğu, Türk kültürüne hayran kalmış, vatani, bayrağı, milleti ve dini için özverili bir rol model olmuştur (Güven, 2015).

Ahmet Ayık, inançlı, dürüst, duygusal, hayırsever, yiğit ve fedakâr kişiliğiyle Türk güreşinin rol modellerinden biri olmuştur ve gelenekleri yaşamış olan büyük bir sporcudur. Alçakgönüllü, beyefendi, kararlı, hırslı, mücadeleci, sabırlı, iddialı, milliyetçi, koruyucu, sahiplenici, aileyi seven, olumsuzluklara karşı tahammülkâr ve lider kimliği ile tanınan Ayık, disiplinleri, ilkeleri, hedefleri ile dikkat çekmiş; milliyetçiliğe, ahlaki değerlere ve vatanseverliğe her şeyden çok değer vermiştir.

Sportif faaliyetler ve spor, bireylerin ahlaki ve sosyal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu faaliyetlerin, ahlaki karakter, benlik saygısı, takım arkadaşları, rakipler, oyunlar sporun kuralları, ahlaki ve erdemleri (fair play) gibi kavramları öğrettiği doğrudur (Paunescu ve ark., 2013). Fair play Türk diline sportif bir erdem olarak girmiştir (Arıpınar & Donuk 2015). Spor, bireylere kendi vücut performanslarını kendileri deneyimlemeleri için fırsatlar sağlamanın yanı sıra, grup müsabakalarında takım ruhunun önemini de vurgulamaktadır (Ziebertz, 2015). Spor sayesinde bireyler düzen ve özdenetim, dayanışma, işbirliği ve belirli sorumlulukları paylaşmayı öğrenirler (Erkal ve ark., 1998). Sportmenlik; dürüstlük, cesaret, özdenetim, kendine saygı, başkalarının görüş ve haklarına saygı, nezaket, adalet, asalet, onur, işbirliği ve fedakârlık gibi erdemleri içerir. Sporcu kaybettiğinde şikâyet etmeyen, kaybettiğinde kazandığını kötüye kullanmayan, rakiplerine dürüst, fedakâr ve saygılı davranan kişidir (Keating, 2003).

Sportmenlik, sporda mükemmellik için çabalarken adalet, adalet, hayırseverlik ve nezaket ile karakterize edilen bir davranış modelini ifade eder (Lee & Cockman, 2016).

Kurallara uymak, sporda öğrenilmesi gereken önemli bir değerdir. Sporda, resmi ve gayri resmi kurallar vardır. Belirli bir süre ve belirli koşullar altında sporcu, oyunun resmi kurallarına uymalıdır (Lumer, 1995). Sporcuların nasıl yarışmaları gerektiğini belirleyen bu kurallar çerçevesinde performansı sağlayan yapı budur. Oyunun kuralları nasıl başarıyla uygulanır? Size rekabeti nasıl kazanacağınızı söyler, nasıl rekabet edeceğinizi değil (Roland, 2002). Rekabet sporun özüdür. Amaç, sağlık, boş zaman veya başarı olsun, her zaman rekabet olacaktır. Sporcular aynı koşullarda ve belirlenmiş kurallara göre yarışarak aynı hedefe ulaşmaya çalışırlar (Öztürk, 1998). Bu nedenle özellikle en iyi sporcular spordaki rekabeti içselleştirir ve rekabet tutkunu olurlar.

Rekabetçilik, sporcuların adil bir şekilde rekabet etmesi ve onurla kazanması anlamına gelmektedir. Bir tenis maçında mekik kullanımını göz ardı etmek olarak tanımlanır. Karşılayan oyuncunun ayakkabı bağlarını bağlayın ve oyuncunun ritmini bozabilmektedir. Hizmet gecikmesi, rekabet edebilirliğin bir örneğidir (Lee ve ark., 2007).

Sorumluluk, bireyin yaşına, cinsiyetine ve gelişimine göre sorumlu bir şekilde çalışmak, görevlerinin yerine getirilmesi ve nihayetinde bağımsızlık, özerklik ve güvenin artmasıdır (Yavuzer, 1997). Bireyler, verilen görevleri yerine getirebilme yeteneklerine göre sorumluluk alabilecekleri ve sonuçlarına katlanabilecekleri bir ortamda yetiştirilmelidir (Cüceloğlu, 2002). Kişisel spor deneyimi başarının anahtarıdır. Spor etiğinin en uygun şekilde hayat bulduğu yer burasıdır. Spor etiği, sporun temel özelliklerinden ve onu yapan insanlardan kaynaklanmaktadır. Spor yapanlar kendilerine karşı dürüst, sahip olduklarını, isteklerini ve fikirlerini neşeye, eğlenceye, hoşgörüyeye, dostluğa, işbirliğine yönelik geliştiren, iynin yanında güzeli geliştirmeye çalışan kişiler, farkındalık ve mükemmellik duygusu geliştirilmelidir (Erdemli, 1996). Sporun ülkeler,

bölgeler ve şehirler arasında dostluk ve dostluklar inşa edebilmesi için spor yapan herkesin dürüstlük, bütünlük, nezaket ve barışçıl niteliklere sahip olması gerekmektedir (Özbek, 2008).

2.5.1. Yüksek Performans Sporcularının Değerleri

Bugün, sporun kuralları her zaman zirvede, her zaman kazanmaya odaklıdır. Spor, bireyleri boş zaman yerine bir meslek olarak karşı karşıya getirerek yeni değerler yaratmaktadır. Ama sporda savunulan değerler gerçekleri yansıtmamaktadır. Para kazanmanın vazgeçilmez bir değer olduğu günümüz dünyasında sporun erdemlerini ve Olimpizm ideallerini savunmak yetmemektedir. Toplumsal değerlerin erozyonundan etkilenmeyen bir yapıyla spor korunamamaktadır. Günümüz toplumunda sporu meslek olarak seçmiş insanların meslek etiği çerçevesinde sporu içselleştirmeleri ve spor anlayışına uygun tutum ve davranışlarda bulunmaları son derece zordur. Sporun misyonu değiştikçe spordaki değerler de değişmektedir. Toplumsal değerlerdeki değişimler doğrultusunda gelişim gösterecektir. “Ne pahasına olursa olsun kazan” ve “kaybet ve her şey biter” yaklaşımı, başarıya giden yolda her türlü çirkin şike, doping, şiddet vb. girişimleri norm olarak görülmektedir (Şahin, 1998). O gün olduğu gibi bugün de üst düzey spor amacına aykırı bir konuma getirilmeye çalışılmakta, spor ve sporcular aynı tutumu benimsemeye zorlanmaktadır (Erdemli, 1996).

Sporcu, ne kadar iyi eğitilmiş olursa olsun; başarı unsuru, her zaman sporcunun kişisel çıkarlarının merkezinde olmalıdır. Son yıllarda sporda hileden elde edilen kazançların arttığı gözlemlenmektedir. Madalya masasında hile yapanlar bile hile yapmaktan gurur duymazlar. Bu bağlamda antrenörler sporcuları gururlandırmalı ve

mutlu etmelidir. Bir şekilde üstünlüklerinin anlamını anlamalarını sağlanmalıdır. Sporcuların örnek oluşturdıkları seviye bu olduğundan, sağlam bir itibar onların sporlarına sadık kalmalarını ve topluma olan borçlarını ödemelerini sağlayarak küçük çocukların rol model olmalarına yardımcı olmalıdır (Balyi ve ark, 2016).

2.5.2. Ergen Sporcularda Uyumluluk ve Çatışma

Sporda, bir oyuncu dürüst oynamazsa, hile yapabilir veya rakiplerinin başını belaya sokabilir. Sporcunun kazanma motivasyonu ile muhtemel hilekârlığı doğru orantılıdır. Şu hâlde ideal olan ise sporcuların ne kazanma hırslarından ne de dürüstlüklerinden ödün vermemeleri gerektiğidir. Spor, değerlerin test edildiği bir yerdir. Örneğin koçlar, bir oyuncunun bir yarışmayı kazanmak için adil davranması mı yoksa hile yapması mı gerektiğini tartışılmaktadır. Bu durum kişisel değerler ile toplumsal değerlerin ahlaki sorumluluğu arasındaki çelişkiden kaynaklanmaktadır. Her koçun değerleri kararlarını etkiler ve bu kararlar belirli eğilimleri göstermektedir (Lee, 2003).

Sporda kendi kendini yönetmenin değerine bir örnek, kendini gerçekleştirmedir. Kendini gerçekleştirme, bireylerin kendi iyilikleri için aktivite deneyimidir. Güzel duygular eşliğinde özyönetim değerleri (yaratıcılık, özgürlük, bağımsızlık, merak, hedef seçimi vb.) uyumlu ve ayrıca bu değerler sorumlu davranış, işbirliği ve ekip sadakati için de önemlidir. İyi niyet değerlerine aykırı değildir. Ayrıca zorlama yerine, kendi kendini yönetme dürüstlük standartlarını ve performans değerlerini ihlal eden davranış muhtemelen daha azdır. Çünkü özyönetim gelişimi, değişimi ve zorlu çalışmayı takdir etmektedir.

Bir spor ortamında, kazanmak için gerekeni yapıp yapmamak ya da dürüst oynayarak kazanma şansını azaltmak gibi değer çatışmaları çözüm beklemektedir (Bardi & Schwartz, 2016).

2.6. Konu Hakkında Yapılan Araştırmalar

Lee ve diğerleri (2000) “Young Sports Value Scale-2”yi geliştirmiştir. Araştırmalar, öğrenme süreçleri, çevresel bütünleşme ve kendini gerçekleştirme için daha yüksek değerler göstermiştir. Disiplin ve sosyal sorumluluk değerleri düşük puanlar almıştır.

Whitehead ve Gonsalves (2013), farklı ülkelerde sporun değerini karşılaştırmıştır. İngiltere, İspanya, Portekiz, Almanya, Kanada'yı örneklemine dâhil eden bu araştırmanın sonuçlarına göre Avrupa ülkelerinin değerleri şöyledir: Birbirlerine çok benzer oldukları ortaya çıkmıştır. Avrupa ülkeleri değerleri İngiltere ile ilgili olarak daha az önemlidir, ancak Kanada ile ilgili olarak önemlidir.

Kavussanu ve ark. (2013) sporda ve üniversitede ahlaki davranışı belirlemiştir. Araştırmanın ilk aşamasında 331 erkek ve kız çocuğu, ikinci aşamasında ise 372 erkek ve kız çocuğu incelenmiştir. Katılımcılara bir ölçek uygulanmıştır ve ilk aşamada katılımcılar, takım arkadaşlarına ve rakiplere karşı oynamışlardır. İkinci aşamada ise sosyal ve antisosyal davranış, ahlaki mesafe ve hedef yönelimi hem sporcular hem de üniversiteki bireyler üzerinde analiz edilmiştir. Çalışma, spor katılımcılarının üniversite eğitimi almış katılımcılarla karşılaştırılabilir olduğunu saptamıştır. Hiçbir düzeyde anti-sosyal davranış kaydedilmemiştir. Antisosyal davranışların, ahlaki kararlılığı ve hedef yönelimini etkilediği bulunmuştur.

Golbenko ve Gradusov (2013), yaşları 17 ila 25 arasında değişen 65 dövüş sanatları öğrencisinin (37'si erkek ve 28'i kadın) olimpik değerlerini araştırmış ve en önemli olimpik değerlerin haysiyet, mükemmellik, arkadaşlık olduğunu tespit etmişlerdir.

Gillespie (2011), beden eğitimi öğretmenliği eğitimi müfredatında değer temelli yönelim uygulamalarını araştırmak için Yeni Zelanda'da 6 beden eğitimi öğretmeni üzerinde bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, öğretmen eğitimcilerinin beden eğitimi öğretmenliği programlarında öğrenci değerlerine odaklanmaları gerektiği saptanmıştır. Hem lisans hem de yüksek lisans seviyelerinde sorunlu olduğu ortaya konmuştur.

Rudd ve ark. (2010) “Spor Yöneticileri için Bir Ahlaki Yargı Ölçeği” geliştirmişlerdir. Ölçek, 8 maddeden oluşmaktadır ve 4'lü likert tipindedir. Üçüncü pilot ankette futbol, beyzbol, hokey, voleybol vb. bölümlere göre 100 sporcu seçilmiştir. Yöneticilere uygulanan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik sonuçları tamamlanmıştır. Sonuç olarak “Spor Yöneticilerinin Ahlaki Yargıları Ölçeği” spor bilimleri alanında uygulanabilir bir ölçek olarak sunulmuştur.

Camire ve Trudel (2010), sporun karakter gelişimindeki önemini keşfetmeye çalışılmışlardır. Kanada'da mevcut bir lisede basketbol, voleybol, futbol ve badminton oynanmaktadır. Sporcu çalışmasında veriler nitel araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, sporcuların çoğunun sosyal karakter gelişiminin, en iyi şekilde spor yoluyla desteklendiği tespit edilmiştir. Rekabet gücünün haklı olduğu ve oyunun bir parçası olduğu açıklanmıştır.

Veronica (2010), sporcu eğitiminde ahlaki eğitimin önemini ve gerekliliğini vurgulamıştır. Fair play tutum ve davranışında da durumu yansıtılmıştır. Araştırma, atletizm, futbol, hentbol, ragbi, voleybol gibi spor dallarında, en iyi sporcular hâline gelen bireylerin ahlaki eğitimlerini ölçmek için yürütülmüştür. Yine bu araştırma,

yüksek performanslı spor eğitiminin sporcuların zihinsel ve ahlaki gelişimi için önemli olduğunu göstermiştir.

Timken ve Van Der Mars (2009), beden eğitimi öğretmen adaylarının değerlerini araştırdıkları bir çalışmada, beden eğitimi öğretmen adaylarına “Değer Yönelimi Ölçeği 2” uygulamışlardır ve katılımcılar, akademik yıl boyunca 4 puan almışlardır. Araştırmalar, vaka çalışmalarının öğretmen adaylarının değerlerini farklı şekillerde etkilediğini, vaka çalışmalarının tüm öğretmen adaylarının değerlerini değiştirmedini; stajyer öğretmenlerin ve hizmet içi öğretmenlerinin değerlerinin değiştiğini göstermiştir.

Holt ve ark. (2009) yaptıkları çalışmada, insanların rekabetçi spor programları aracılığıyla nasıl öğrendiklerini araştırmışlardır. Görüşme yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden biridir. Denekler 20 erkek ve kadın genç sporculardan oluşmuştur. Çalışmada, katılımcıların akranlarıyla birlikte yaşam becerileri, atletik hüner ve iş ahlakı kazandığı belirlenmiştir. Öte yandan katılımcıların, değerlerine sahip çıktıkları ortaya çıkmıştır. Koçlar katılımcıların sıkı çalışmasını teşvik etmişlerdir.

Stran ve Curtner-Smith (2009), iki öğretmen adayının değerlerini ve spor pedagojisini incelemişlerdir. Öğretmenin yaptığı bu inceleme sonucunda; bir adayın disiplin liyakatini spor eğitimini, inançlarını, hedeflerini ve daha fazlasını etkilemektedir. Sınıfta kullanılan sosyal yapı, sosyal sorumluluk ve benlik saygısı teknikleri, değerlerin gerçekleşmesinin etkilendiği görülmüştür.

Jones ve Lavalley (2009), 19 genç sporcu, 10 antrenör, 4 profesyonel spor psikoloğu kullanmış ve beş üniversite mezunu odak grup görüşmesi yapmışlardır. Çalışmada, katılımcıların sosyal beceriler, saygı, liderlik, aile etkileşimi ve iletişim gibi

kişilerarası becerilere ve öz-örgütlenme, disiplin, güven, hedef belirleme, performans yönetimi ve motivasyon gibi kişisel becerilere değer verdiğini ortaya konmuştur.

Lee ve ark. (2007), genç sporcularda ahlaki karar verme ve etik araştırmalarında duygularını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. 11 edisyon, İngiltere okullarında eğitimlerine devam etmek için 11 yaşına kadar 50 sporcu ile grup görüşmeleri yapmışlardır ve bu büyüklük için hazırlanan madde havuzunu 435 genç sporcudan oluşturmuşlardır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, sonuç olarak ölçek, 56 madde ve 3 alt boyuttan oluşmuştur.

Çiftçi ve ark., (2015), değerler eğitiminde izciliğin değerini ve önemini vurgulamışlardır. Açık uçlu sorularla katılımcıların görüşlerini almışlardır.

Tel (2014), Türk toplumunda fair play kavramı ve kültürel değerler, bir fair play örneği olan Türk sporunda gösterilen teorik olaylar dizisi ve bazı fair play uygulamaları araştırmasında ulaşılan yazılı eserler, makaleler ve araştırmalar incelenmiş ve adil bulunmuştur. Araştırma sonuçları, Türk toplumu sporcuların birçok güzel özelliği değerlerine yansıttığı, sahadaki bireysel sporcuların değerlerini ve yargılarını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun kolektif değerlerini yansıtmıştır.

Yıldız ve Güven (2013), beden eğitimi derslerinde öğrenci değerlerini ölçmek için bir araç geliştirmiştir. Araştırma modelindeki araştırma grubu, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara Merkez İlçe merkezindeki ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile lise 9, 10, 11, ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmaya dördüncü sınıflardan rastgele seçilen 663 öğrenci katılmıştır. İlk ölçü biçmi otuz bir öge içermektedir.

Araştırma sonucunda geçerli ve güvenilir olduğu düşünülen “Beden Eėitimi Öėrencileri Deėer Yönelimi Öłeėi”nin atletik erdem, dayanışma, özgüven, duyarlılık, sorumluluk olmak üzere altı boyutta yirmi sekiz madde içerdiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan model, araştırma grubu, verilerin toplanması ile ilgili yapılan çalışmalar ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimlerini inceleyen bu araştırma, betimsel nitelikte tarama (anket) modeli ile yürütülmüştür. Geçmişte kalan ya da mevcut olan durumu olduğu şekli ile betimlemeyi temel alan bu metotta, araştırılacak olan durum, kişi ya da nesne kendi koşulları içerisinde tasvir edilerek var olan durum değiştirmeden gözlemlenebilmektedir (Karasar, 2012).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Tokat ilinde farklı spor kulüplerinde takım ve bireysel olarak farklı branşlarda spor yapan 11-17 yaş aralığındaki erken ve orta ergenlik dönemi lisanslı sporculardan oluşmaktadır. Araştırmada para, zaman ve iş gücü kaybını azaltmayı temel edinen bir yöntem olan elverişli ya da kazara olarak da bilinen uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

Araştırmanın örneklemi, kız ve erkek olmak üzere toplam yedi yüz elli kişilik lisanslı spor yapan ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan öğrencilerden oluşmaktadır.

Uygulama sonrasında ölçekler tek tek incelenmiş, boş bırakılmış olan, eksik ya da hatalı cevaplandırılan ölçekler araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Yedi yüz adet sporcunun verileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Yedi yüz öğrencinin verileri üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Grubun yaş aralığı 11-14 (n:352) erken ergenlik dönemi öğrencileri; 14-17 (n:348) orta ergenlik dönemi öğrencilerinden seçilmiştir

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veri toplama araçlarına aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Altı sorudan oluşan kişisel bilgi formu, sporla uğraşan öğrencilerin kişisel özelliklerini (cinsiyet, yaş, okuduğu kademe, kaç yıldır spor yaptığı, yaptığı spor branşı, yaptığı spor branşının türü) belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği (YSVQ)

Ölçek, altyapılarda ve okullarda spor yapan gençlerin değerlerini ve değer sistemlerini ölçmek üzere beş aşamalı bir araştırma sonrasında geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken Rokeach'ın değer yaklaşımından ve Braithwaite ve Law (1985)'in belli başlı değerlerin hedef kitlenin kendisinden elde edilmesi prensibinden faydalanmıştır. Ayrıca Schwartz'ın (Schwartz & Bilsky, 1990; Schwartz, 1992), bir sıralama yapmanın aksine yaşı küçük kişiler tarafından daha kolay uygulanabilen ve istatistiksel analizler için daha yatkın olan bir derecelendirme ölçeği formatından faydalanılmıştır. İlk

aşamada Lee ve Cockman (1995) tarafından belirlenen 18 değerin altyapı spor katılımcıları için ekolojik geçerliği kanıtlanmış ve değerleri temsil eden ifadeler oluşturulmuştur. İkinci aşamada maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiş, ayrıca SVS'nin değer ölçümünde başlangıç cümlesi olarak kullandığı “Hayatımda bir yol gösterici ilke olarak...” ifadesi, daha sade olarak “Spor yaparken benim için önemli olan ...” ile modifiye edilmiştir. Üçüncü aşamada yapılan pilot çalışma ile en iyi maddeler istatistiksel veriler kullanılarak seçilmiştir. Son aşamada ise yaşları 12-15 arasında olan futbol, rugby ve netbol olmak üzere üç takım sporu; tenis, badminton ve atletizm olmak üzere de üç bireysel sporu yapan rekabetçi ergen sporcuların hâkim değer sistemlerini belirlemek için YSVQ kullanarak veri sağlanmıştır. Beşinci aşama ise YSVQ'nun sosyal istenirlik etkisini değerlendirmek için yapılmıştır ve ölçekte bu etkinin olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkan ölçeğe göre YSVQ on sekiz maddelik 7'li dereceleme sistemindedir. Buna göre ifadeler, -1 = Bu düşünce benim inandığının tam tersidir, 0 = Bu düşünce benim için hiç önemli değildir, 1 = Bu düşünce benim için biraz önemlidir, 2 = Bu düşünce benim için oldukça önemlidir, 3 = Bu düşünce benim için önemlidir, 4 = Bu düşünce benim için çok önemlidir ve 5 = Bu düşünce benim için son derece önemlidir şeklinde puanlanmaktadır. Lee ve ark. (2000) tarafından YSVQ ölçeği geliştirilmiştir. Türkçeye bu ölçeği Bahri Gürpınar ve arkadaşları uyarlamıştır. “Beden Eğitimi ve Sporda Değerler ve Değer Sistemi: Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması için Genç Türk Sporcu Öğrencilerle Bir Araştırma” yapmışlardır. Sonuç olarak YSVQ'nun altyapılarda spor yapan gençlerin değer sistemlerini değerlendirmek için güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğunu tespit etmişlerdir (Gürpınar ve ark., 2018).

“Erken ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimlerinin İncelenmesi” başlıklı bu araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi yüksek güvenirlik düzeyine (.80 üzerinde) 0.891’e sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.1. Veri Toplama Süreci

“Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması” çalışmasında, öncelikle ölçeğin sorumlu yazarından e-posta ile izin ve ölçeğin orijinal hali istenmiştir. Alınan izin ve gönderilen orijinal ölçek ile veri toplama sürecine başlanmıştır. Çalışmada kullanılan veriler toplanırken çocukların velilerinden izin istenmiş ve veriler, velilerin izni ile gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Her bir verinin toplanması yaklaşık olarak 10 dakika sürmüştür. Araştırmaya katılanlara yapılan çalışma ve ölçek hakkında bilgiler verilmiştir.

4.2. Verilerin Analizi

Tüm veriler bilgisayarda SPSS for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin (parametrik/nonparametrik testler) uygulanacağına karar vermek için karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normalliğine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi (Independent sample t-testi) kullanılmıştır. İlişkisiz ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanılmış, farkın kaynağının belirlenmesi için post hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Tablo 4-1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	336	48.00
	Erkek	364	52.00
Okuduğunuz kademe	Ortaokul	348	49.71
	Lise	352	50.29
Spor türü	Takım	480	68.57
	Bireysel	220	31.43
	Futbol	197	28.14
	Basketbol	135	19.29
Yaptığınız spor branşı	Voleybol	138	19.71
	Yüzme	19	2.71
	Diğer branşlar	211	30.14

Demografik özelliklere ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların %52'sinin (n:364) erkek olduğu, %50.29'unun (n:352) lise okuduğu, %68.57'sinin (n:480) spor türünün takım olduğu ve %30.14'ünün (n:211) yaptığı spor branşının diğer branşlar olduğu görülmektedir.

Tablo 4-2. Verilerin Normal Dağılıma Uygunluğuna Yönelik Bulgular

	İstatistik	sd	p	Çarpıklık	Basıklık	$\bar{X} \pm Ss$
Anlaşmanın Sürdürülmesi	0.26	700	0.01	-1.2	0.7	3.75±1.54
Kişisel Başarı	0.19	700	0.01	-0.79	-0.31	3.41±1.57
Dürüstlük	0.19	700	0.01	-0.72	-0.6	3.20±1.78
Takım Uyum	0.22	700	0.01	-0.82	-0.42	3.41±1.70
Merhamet	0.2	700	0.01	-0.9	-0.06	3.47±1.61
Beceri Sergileme	0.28	700	0.01	-1.31	0.91	3.83±1.54
Sportmenlik	0.35	700	0.01	-1.89	1.27	4.21±1.29
İşine Bağlılık	0.19	700	0.01	-0.82	-0.32	3.26±1.79
Uyum	0.22	700	0.01	-0.99	0.11	3.51±1.66
Sağlık ve Zindelik	0.2	700	0.01	-0.87	-0.12	3.50±1.57
İtaat	0.25	700	0.01	-1.25	0.79	3.73±1.58
Yoldaşlık	0.29	700	0.01	-1.32	1.5	4.00±1.37
Heyecan	0.19	700	0.01	-0.62	-0.82	2.95±1.91
Kendini Gerçekleştirme	0.31	700	0.01	-1.73	1.83	4.09±1.33
Toplumsal İmaj	0.28	700	0.01	-1.26	0.61	3.82±1.56
Keyif	0.18	700	0.01	-0.41	-1.24	2.72±2.09
Hoşgörü	0.26	700	0.01	-1.23	0.72	3.74±1.57
Kazanmak	0.33	700	0.01	-1.72	1.34	4.04±1.50

Araştırma örnekleminin tümünden elde edilen aritmetik ortalamaya göre altyapı sporlarında değerler ölçeği, maddelerinin ortalama değerleri incelendiğinde çocukların en çok “kendini geliştirme” değeri (4.09±1.33) ve “kazanma” değeri (4.04±1.50) ortalamasının üstünde olduğu en düşük ise “keyif” (2.72±2.09) değeri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4-3. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Cinsiyetine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçek Maddeleri	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
Anlaşmanın sürdürülmesi	Kadın	336	3.56±1.59	-3.18	698	0.01
	Erkek	364	3.93±1.48			
Kişisel başarı	Kadın	336	3.35±1.60	-0.95	698	0.34
	Erkek	364	3.46±1.54			
Dürüstlük	Kadın	336	3.10±1.83	-1.51	698	0.13
	Erkek	364	3.30±1.74			
Takım uyumu	Kadın	336	3.35±1.72	-0.77	698	0.44
	Erkek	364	3.45±1.69			
Merhamet	Kadın	336	3.40±1.54	-1.13	698	0.26
	Erkek	364	3.54±1.66			
Beceri sergileme	Kadın	336	3.76±1.62	-1.17	698	0.24
	Erkek	364	3.90±1.47			
Sportmenlik	Kadın	336	4.18±1.36	-0.64	698	0.52
	Erkek	364	4.24±1.23			
İşine bağlılık	Kadın	336	3.06±1.87	-2.76	698	0.01
	Erkek	364	3.43±1.69			
Uyum	Kadın	336	3.43±1.69	-1.32	698	0.19
	Erkek	364	3.59±1.62			
Sağlık ve zindelik	Kadın	336	3.35±1.67	-2.47	698	0.01
	Erkek	364	3.64±1.46			
İtaat	Kadın	336	3.55±1.66	-2.97	698	0.01
	Erkek	364	3.90±1.49			
Yoldaşlık	Kadın	336	3.94±1.37	-1.13	698	0.26
	Erkek	364	4.06±1.36			
Heyecan	Kadın	336	2.80±1.90	-2.01	698	0.04
	Erkek	364	3.09±1.91			
Kendini gerçekleştirme	Kadın	336	4.00±1.35	-1.72	698	0.09
	Erkek	364	4.17±1.31			
Toplumsal imaj	Kadın	336	3.83±1.57	0.12	698	0.90
	Erkek	364	3.81±1.56			
Keyif	Kadın	336	2.49±2.09	-2.77	698	0.01
	Erkek	364	2.93±2.06			
Hoşgörü	Kadın	336	3.71±1.53	-0.56	698	0.58
	Erkek	364	3.77±1.61			
Kazanmak	Kadın	336	4.16±1.41	1.97	698	0.05
	Erkek	364	3.93±1.58			

t:Bağımsız örneklem t test

Anlaşmanın sürdürülmesi, puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (t:-3.18; p<0.05). Ortalama değerlere bakıldığında

kadınların (3.56 ± 1.59) erkeklere (3.93 ± 1.48) göre anlaşmanın sürdürülmesi puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

İşine bağlılık puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t: -2.76$; $p < 0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (3.06 ± 1.87) erkeklere (3.43 ± 1.69) göre işine bağlılık puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık ve zindelik puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t: -2.47$; $p < 0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (3.35 ± 1.67) erkeklere (3.64 ± 1.46) göre sağlık ve zindelik puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

İtaat puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t: -2.97$; $p < 0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (3.55 ± 1.66) erkeklere (3.90 ± 1.49) göre itaat puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Heyecan puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t: -2.01$; $p < 0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (2.80 ± 1.90) erkeklere (3.09 ± 1.91) göre heyecan puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Keyif puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t: -2.77$; $p < 0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında kadınların (2.49 ± 2.09) erkeklere (2.93 ± 2.06) göre keyif puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Kişisel başarı, dürüstlük, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, uyum, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme, toplumsal imaj, hoşgörü ve

kazanmak puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-4. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Kademelerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçek Maddeleri	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
Anlaşmanın sürdürülmesi	Ortaokul	348	3.79 $\pm$ 1.50	0.76	698	0.45
	Lise	352	3.70 $\pm$ 1.58			
Kişisel başarı	Ortaokul	348	3.50 $\pm$ 1.58	1.56	698	0.12
	Lise	352	3.32 $\pm$ 1.56			
Dürüstlük	Ortaokul	348	3.29 $\pm$ 1.80	1.31	698	0.19
	Lise	352	3.11 $\pm$ 1.77			
Takım uyumu	Ortaokul	348	3.56 $\pm$ 1.70	2.40	698	0.02
	Lise	352	3.25 $\pm$ 1.69			
Merhamet	Ortaokul	348	3.58 $\pm$ 1.65	1.81	698	0.07
	Lise	352	3.36 $\pm$ 1.56			
Beceri sergileme	Ortaokul	348	4.01 $\pm$ 1.41	3.17	698	0.01
	Lise	352	3.65 $\pm$ 1.64			
Sportmenlik	Ortaokul	348	4.44 $\pm$ 1.05	4.65	698	0.01
	Lise	352	3.99 $\pm$ 1.46			
İşine bağlılık	Ortaokul	348	3.49 $\pm$ 1.68	3.41	698	0.01
	Lise	352	3.03 $\pm$ 1.87			
Uyum	Ortaokul	348	3.65 $\pm$ 1.64	2.11	698	0.04
	Lise	352	3.38 $\pm$ 1.66			
Sağlık ve zindelik	Ortaokul	348	3.56 $\pm$ 1.59	0.96	698	0.34
	Lise	352	3.44 $\pm$ 1.55			
İtaat	Ortaokul	348	3.85 $\pm$ 1.57	1.98	698	0.05
	Lise	352	3.61 $\pm$ 1.59			
Yoldaşlık	Ortaokul	348	4.07 $\pm$ 1.32	1.35	698	0.18
	Lise	352	3.93 $\pm$ 1.42			
Heyecan	Ortaokul	348	3.20 $\pm$ 1.90	3.43	698	0.01
	Lise	352	2.71 $\pm$ 1.89			
Kendini gerçekleştirme	Ortaokul	348	4.16 $\pm$ 1.37	1.46	698	0.14
	Lise	352	4.02 $\pm$ 1.29			
Toplumsal imaj	Ortaokul	348	3.96 $\pm$ 1.53	2.41	698	0.02
	Lise	352	3.68 $\pm$ 1.59			
Keyif	Ortaokul	348	2.66 $\pm$ 2.15	-0.78	698	0.43
	Lise	352	2.78 $\pm$ 2.02			
Hoşgörü	Ortaokul	348	3.90 $\pm$ 1.57	2.63	698	0.01
	Lise	352	3.59 $\pm$ 1.56			
Kazanmak	Ortaokul	348	4.25 $\pm$ 1.39	3.69	698	0.01
	Lise	352	3.84 $\pm$ 1.57			

t:Bağımsız örneklem t test

Not: Ortaokul öğrencileri erken ergenlik dönemi, lise öğrencileri orta ergenlik dönemi olarak sınıflanmaktadır.

Takım uyumu puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.40$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.56 ± 1.70) lise kademesine sahip çocuklara (3.25 ± 1.69) göre takım uyumu puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Beceri sergileme puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.17$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (4.01 ± 1.41) lise kademesine sahip çocuklara (3.65 ± 1.64) göre beceri sergileme puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sportmenlik puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:4.65$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (4.44 ± 1.05) lise kademesine sahip çocuklara (3.99 ± 1.46) göre sportmenlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İşine bağlılık puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.41$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.49 ± 1.68) lise kademesine sahip çocuklara (3.03 ± 1.87) göre işine bağlılık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Uyum puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.11$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.65 ± 1.64) lise kademesine sahip çocuklara (3.38 ± 1.66) göre uyum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Heyecan puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.43$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.20 ± 1.90) lise kademesine sahip çocuklara (2.71 ± 1.89) göre heyecan puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Toplumsal imaj puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.41$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.96 ± 1.53) lise kademesine sahip çocuklara (3.68 ± 1.59) göre toplumsal imaj puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hoşgörü puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.63$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (3.90 ± 1.57) lise kademesine sahip çocuklara (3.59 ± 1.56) göre hoşgörü puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kazanmak puanları çocukların kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.69$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine sahip çocukların (4.25 ± 1.39) lise kademesine sahip çocuklara (3.84 ± 1.57) göre kazanmak puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4-5. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Türüne Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçek Maddeleri	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	sd	p
Anlaşmanın sürdürülmesi	Takım	480	3.85±1.46	2.47	698	0.01
	Bireysel	220	3.54±1.69			
Kişisel başarı	Takım	480	3.53±1.50	2.99	698	0.01
	Bireysel	220	3.15±1.67			
Dürüstlük	Takım	480	3.36±1.73	3.51	698	0.01
	Bireysel	220	2.85±1.86			
Takım uyumu	Takım	480	3.58±1.63	3.93	698	0.01
	Bireysel	220	3.04±1.80			
Merhamet	Takım	480	3.65±1.51	4.31	698	0.01
	Bireysel	220	3.09±1.74			
Beceri sergileme	Takım	480	3.83±1.56	-0.07	698	0.94
	Bireysel	220	3.84±1.51			
Sportmenlik	Takım	480	4.23±1.29	0.58	698	0.57
	Bireysel	220	4.17±1.31			
İşine bağlılık	Takım	480	3.37±1.73	2.48	698	0.01
	Bireysel	220	3.01±1.88			
Uyum	Takım	480	3.51±1.68	-0.14	698	0.89
	Bireysel	220	3.53±1.59			
Sağlık ve zindelik	Takım	480	3.58±1.54	2.03	698	0.04
	Bireysel	220	3.32±1.63			
İtaat	Takım	480	3.79±1.57	1.44	698	0.15
	Bireysel	220	3.60±1.61			
Yoldaşlık	Takım	480	4.10±1.31	2.83	698	0.01
	Bireysel	220	3.79±1.46			
Heyecan	Takım	480	2.99±1.88	0.68	698	0.50
	Bireysel	220	2.88±1.98			
Kendini gerçekleştirme	Takım	480	4.17±1.29	2.26	698	0.02
	Bireysel	220	3.92±1.41			
Toplumsal imaj	Takım	480	3.99±1.46	4.29	698	0.01
	Bireysel	220	3.45±1.72			
Keyif	Takım	480	2.64±2.12	-1.43	698	0.15
	Bireysel	220	2.89±2.01			
Hoşgörü	Takım	480	3.83±1.50	2.22	698	0.03
	Bireysel	220	3.55±1.70			
Kazanmak	Takım	480	4.11±1.42	1.69	698	0.09
	Bireysel	220	3.90±1.65			

t:Bağımsız örneklem t test

Anlaşmanın sürdürülmesi puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.47$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.85 ± 1.46) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.54 ± 1.69) göre anlaşmanın sürdürülmesi puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kişisel başarı puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.99$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.53 ± 1.50) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.15 ± 1.67) göre kişisel başarı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Dürüstlük puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.51$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.36 ± 1.73) bireysel spor türüne sahip çocuklara (2.85 ± 1.86) göre dürüstlük puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Takım uyumu puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:3.93$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.58 ± 1.63) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.04 ± 1.80) göre takım uyumu puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Merhamet puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:4.31$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.65 ± 1.51) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.09 ± 1.74) göre merhamet puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İşine bağlılık puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.48$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım

spor türüne sahip çocukların (3.37 ± 1.73) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.01 ± 1.88) göre işine bağlılık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık ve zindelik puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.03$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.58 ± 1.54) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.32 ± 1.63) göre sağlık ve zindelik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yoldaşlık puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.83$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (4.10 ± 1.31) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.79 ± 1.46) göre yoldaşlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kendini gerçekleştirme puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.26$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (4.17 ± 1.29) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.92 ± 1.41) göre kendini gerçekleştirme puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Toplumsal imaj puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:4.29$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.99 ± 1.46) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.45 ± 1.72) göre toplumsal imaj puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Hoşgörü puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:2.22$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların (3.83 ± 1.50) bireysel spor türüne sahip çocuklara (3.55 ± 1.70) göre hoşgörü puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beceri sergileme, sportmenlik, uyum, itaat, heyecan, keyif, kazanmak puanları çocukların

yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-6 Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçek Maddeleri	Grup	n	$\bar{X}\pm Ss$	F	p	Fark (Bonferroni)
Anlaşmanın Sürdürülmesi	Futbol ¹	197	3.87±1.45	4.49	0.01	4<1,2
	Basketbol ²	135	4.02±1.27			
	Voleybol ³	138	3.53±1.65			
	Yüzme ⁴	19	2.68±2.11			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.70±1.60			
Kişisel Başarı	Futbol ¹	197	3.27±1.72	3.21	0.01	1,5<2
	Basketbol ²	135	3.81±1.33			
	Voleybol ³	138	3.42±1.41			
	Yüzme ⁴	19	3.00±1.60			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.31±1.63			
Dürüstlük	Futbol ¹	197	3.42±1.63	3.81	0.01	5<2
	Basketbol ²	135	3.50±1.73			
	Voleybol ³	138	3.04±1.84			
	Yüzme ⁴	19	2.37±1.83			
	Diğer branşlar ⁵	211	2.99±1.87			
Takım Uyum	Futbol ¹	197	3.53±1.61	3.72	0.01	5<2
	Basketbol ²	135	3.67±1.71			
	Voleybol ³	138	3.48±1.52			
	Yüzme ⁴	19	2.53±2.22			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.15±1.80			
Merhamet	Futbol ¹	197	3.62±1.54	5.65	0.01	4<1,2,3
	Basketbol ²	135	3.72±1.50			
	Voleybol ³	138	3.62±1.39			
	Yüzme ⁴	19	2.37±1.86			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.18±1.76			
Beceri Sergileme	Futbol ¹	197	3.85±1.50	0.83	0.51	
	Basketbol ²	135	3.74±1.62			
	Voleybol ³	138	3.73±1.65			
	Yüzme ⁴	19	3.53±1.39			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.96±1.48			
Sportmenlik	Futbol ¹	197	4.23±1.32	0.93	0.45	
	Basketbol ²	135	4.32±1.21			
	Voleybol ³	138	4.10±1.36			
	Yüzme ⁴	19	4.58±0.90			
	Diğer branşlar ⁵	211	4.17±1.30			
İşine Bağlılık	Futbol ¹	197	3.48±1.70	3.69	0.01	4<1,2
	Basketbol ²	135	3.44±1.81			
	Voleybol ³	138	2.99±1.76			
	Yüzme ⁴	19	2.21±2.07			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.19±1.80			
Uyum	Futbol ¹	197	3.58±1.56	1.45	0.22	
	Basketbol ²	135	3.69±1.65			
	Voleybol ³	138	3.27±1.79			
	Yüzme ⁴	19	3.16±1.86			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.54±1.64			

F: Tek yönlü varyans analizi

Anlaşmanın Sürdürülmesi puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:4.49; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında yüzme spor branşını yapan çocukların anlaşmanın sürdürülmesi puanlarının futbol ve basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Kişisel başarı puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:3.21; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşlar ve futbol spor branşını yapan çocukların kişisel başarı puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Dürüstlük puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:3.81; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşları yapan çocukların dürüstlük puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Takım Uyumu puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:3.72; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşları yapan çocukların takım uyumu puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Merhamet puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:5.65; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında yüzme spor branşını

yapan çocukların merhamet puanlarının futbol, basketbol ve voleybol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

İşine bağlılık puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:3.69$; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında yüzme spor branşını yapan çocukların işine bağlılık puanlarının futbol ve basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Beceri sergileme, sportmenlik ve uyum puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-7. Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddelerinin Çocukların Yaptıkları Spor Branşına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular (Devam)

Ölçek Maddeleri	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark (Bonferroni)
Sağlık ve Zindelik	Futbol ¹	197	3.58±1.52	3.74	0.01	3,5<2
	Basketbol ²	135	3.89±1.36			
	Voleybol ³	138	3.30±1.65			
	Yüzme ⁴	19	3.05±1.51			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.35±1.66			
İtaat	Futbol ¹	197	3.88±1.46	2.06	0.08	
	Basketbol ²	135	3.91±1.57			
	Voleybol ³	138	3.50±1.61			
	Yüzme ⁴	19	3.32±2.06			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.66±1.62			
Yoldaşlık	Futbol ¹	197	4.05±1.32	5.22	0.01	3,4,5<2
	Basketbol ²	135	4.41±1.10			
	Voleybol ³	138	3.83±1.37			
	Yüzme ⁴	19	3.42±1.74			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.86±1.47			
Heyecan	Futbol ¹	197	3.11±1.86	1.07	0.37	
	Basketbol ²	135	3.07±1.79			
	Voleybol ³	138	2.71±1.94			
	Yüzme ⁴	19	2.79±1.96			
	Diğer branşlar ⁵	211	2.91±2.00			
Kendini Gerçekleştirme	Futbol ¹	197	4.16±1.29	1.97	0.10	
	Basketbol ²	135	4.22±1.23			
	Voleybol ³	138	4.17±1.25			
	Yüzme ⁴	19	3.58±1.89			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.94±1.41			
Toplumsal İmaj	Futbol ¹	197	3.88±1.49	6.21	0.01	1,2,3<4
	Basketbol ²	135	4.16±1.38			
	Voleybol ³	138	3.95±1.44			
	Yüzme ⁴	19	2.63±1.89			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.57±1.70			
Keyif	Futbol ¹	197	2.78±2.07	4.65	0.01	3<1,2,5
	Basketbol ²	135	2.82±2.10			
	Voleybol ³	138	2.12±2.13			
	Yüzme ⁴	19	2.21±2.20			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.04±1.97			
Hoşgörü	Futbol ¹	197	3.82±1.48	1.60	0.17	
	Basketbol ²	135	3.89±1.52			
	Voleybol ³	138	3.75±1.47			
	Yüzme ⁴	19	3.05±2.22			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.63±1.67			
Kazanmak	Futbol ¹	197	4.02±1.38	1.34	0.25	
	Basketbol ²	135	4.07±1.53			
	Voleybol ³	138	4.28±1.19			
	Yüzme ⁴	19	3.89±1.70			
	Diğer branşlar ⁵	211	3.91±1.73			

F: Tek yönlü varyans analizi

Sağlık ve zindelik puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:3.74; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşlar ve voleybol spor branşını yapan çocukların sağlık ve zindelik puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Yoldaşlık puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:5.22; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşlar, yüzme ve voleybol spor branşını yapan çocukların yoldaşlık puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Toplumsal imaj puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:6.21; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında futbol, basketbol ve voleybol spor branşını yapan çocukların toplumsal imaj puanlarının yüzme yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Keyif puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:4.65; $P<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında voleybol spor branşını yapan çocukların keyif puanlarının diğer branşlar, futbol ve basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

İtaat, heyecan, kendini gerçekleştirme, hoşgörü ve kazanmak puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-8 Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği Maddeleri ile Yaş ve Spor Yapma Süresi Arası İlişkiye Yönelik Bulgular

		Yaş	Spor yapma süresi
Anlaşmanın Sürdürülmesi	r	-.081*	.074*
	p	0.03	0.05
Kişisel Başarı	r	-0.06	.079*
	p	0.12	0.04
Dürüstlük	r	-0.07	.100**
	p	0.07	0.01
Takım Uyum	r	-.094*	0.03
	p	0.01	0.45
Merhamet	r	-.087*	.121**
	p	0.02	0.01
Beceri Sergileme	r	-.129**	-0.03
	p	0.01	0.36
Sportmenlik	r	-.171**	0.02
	p	0.01	0.67
İşine Bağlılık	r	-.169**	-0.05
	p	0.01	0.23
Uyum	r	-.111**	0.02
	p	0.01	0.68
Sağlık ve Zindelik	r	-0.04	.106**
	p	0.32	0.01
İtaat	r	-.081*	0.07
	p	0.03	0.05
Yoldaşlık	r	-0.07	.098**
	p	0.07	0.01
Heyecan	r	-.140**	0.01
	p	0.01	0.91
Kendini Gerçekleştirme	r	-0.07	.118**
	p	0.07	0.01
Toplumsal İmaj	r	-.101**	0.03
	p	0.01	0.39
Keyif	r	0.01	0.01
	p	0.96	0.81
Hoşgörü	r	-.122**	0.02
	p	0.01	0.63
Kazanmak	r	-.155**	-0.02
	p	0.01	0.66

r:Pearson korelasyon analizi Korelasyon derecesi olarak $\pm 1 \leq r \leq \pm 0.7$ Kuvvetli İlişki, $\pm 0.7 \leq r \leq \pm 0.3$ Orta Düzeyde İlişki, $\pm 0.3 \leq r \leq \pm 0$ Zayıf İlişki baz alınmıştır. (Gürbüz ve Şahin, 2018).

*p<0,05 **p<0.01

Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$).

Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, merhamet, sağlık ve zindelik, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme puanları ile çocukların spor yapma süreleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen literatür taramasına, bulgulara dayalı olarak tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1.Tartışma

Spor, kişinin kendi güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek kişisel farkındalığının arttırması ve öz farkındalığının gelişmesiyle gerçek potansiyelleri ortaya çıkarmaktadır. Spor, bireylere sorumluluklarını tanımayı, disiplinli çalışmayı öğrenmeyi, başkalarının ihtiyaçlarını anlamayı ve onlarla empati kurmayı öğretir. Sporcu olmak, sporcuyu daha başarılı bir insan yaptığı gibi kendine inanan, hedef ve niyetleri doğrultusunda kararlı adımlar atan biri yapmaktadır. Spor, hem uygulama hem de koçluk yoluyla bireylere hizmet eden zengin bir değerler kaynağıdır. Bu nedenle erken ve orta ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimlerinin farkındalık oluşturması açısından incelenmesi araştırılması gereken bir konudur. Bu çalışmada, çeşitli spor disiplinlerinde spor yapan lise ve ortaokul öğrencilerinin değer yönelimleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi için gönüllü yedi yüz lise ve ortaokul öğrencisi katılım sağlamıştır. Araştırmada 336 kız ve 364 erkek olmak üzere toplam 700 spor yapan öğrencinin verileri değerlendirmeye alınmıştır. Grubun yaş aralığı 11-14 erken ergenlik öğrencileri; 14-17 orta ergenlik öğrencilerinden seçilmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi, araştırma örnekleminin tümünden elde edilen altyapı sporlarında değerler ölçeği maddelerinin ortalama değerlerine bakılıp, sporculuk ile değer yönelimleri arasında anlamlı düzeyde ilişki gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda ortaokul ve lise öğrencilerinin spor kavramındaki rekabet ve mükemmelliğe ulaşma ilişkisi değer yönelimleri arasında anlamlı bir bağ bulunmuştur. Araştırma örnekleminin tümünden elde edilen altyapı sporlarında değerler ölçeği maddelerinin ortalama değerleri incelendiğinde, spor yapan öğrencilerin yaptığı sporun keyif puanının (2.72 ± 2.09) düşük olmasından ziyade sporun özelliğinden olan rekabet, mükemmelliğe ulaşma (kendini geliştirme) (4.09 ± 1.33) değerlerini değerler ölçeğine yansıttığını kendini geliştirme ve kazanma (4.04 ± 1.50) değerinin puanının yüksek olmasından dolayı bu sonuca ulaşılmıştır. Öğrencilerin sporda yaşadığı kazanma, kendini geliştirme, acı duyma, deneyimin değer yönelimlerini etkilediği tespit edilmiştir. Gürpınar ve ark., (2018) “Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması için Genç Türk Sporcu Öğrencilerle Bir Araştırma”da Türk sporcuların değer sistemlerini incelemiştir. Araştırma grubunu 2017 yılında Denizli’de spor kulüpleri ve spor okullarında eğitim gören sporcu öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmaya 105 kız, 199 erkek olmak üzere toplam 304 sporcu öğrenci katılmıştır. Grubun yaş aralığı 11-18, yaş ortalaması 14.06 (SS=1.92), spor yaşı ortalaması ise 4.27 (SS=2.36)’dır. Araştırmada en önemli 3 değerın anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı ve dürüstlük olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmadaki sonucun farklı olması çalışmanın farklı bir bölgede yapılmış olması, sporcu öğrencilerin değer yönelimlerinin zamanla değişebileceği ihtimaline ulaşılmıştır. Çünkü değerler dogma şeklinde kalmazlar ve yaşam boyunca farklı medeniyetlerle beraber ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilirler.

Rokeach'a göre, değerler, eğer tamamen aynı kalsaydı bireysel ve sosyal değişim imkânsız olacaktı (Küçük, 2016).

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimlerinde farklılık gösterip gösterilmediği incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Anlaşmanın sürdürülmesi, işine bağlılık, sağlık ve zindelik, itaat, heyecan, keyif puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların erkeklere göre anlaşmanın sürdürülmesi, işine bağlılık, sağlık ve zindelik, itaat, heyecan, keyif puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde Küçük (2016), tarafından Schwatz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki öğrenciler üzerine yapılmış olan bazı araştırma bulgularının değerlendirilmesi cinsiyet değişkenine göre önemli bir ilişki görülmüştür. Örneğin; kız öğrencilerin en çok "evrenselcilik", "iyilikseverlik" ve "güvenlik" değer tiplerine yönelmelerine karşın, erkek öğrencilerin daha çok "hazcılık", "uyarılım" ve "güç" değer tiplerine yöneldikleri görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre sporcu öğrencilerde değer yönelimlerinde farklılık tespit edilmiştir. Bu durumun zamanla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Keleş (2019), Beden eğitimi ve spor dersinin değerler eğitimindeki yeriyle ilgili olarak yaptığı çalışmada, öğrencilerin cinsiyetleri bakımından kök değer kazanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sporcu yönünün değer yönelimlerine büyük katkısı olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda kendini sporcu olarak tanımlayan lise ve ortaokul öğrencilerinin değerlerinin değişkenlere göre farklılık gösterdiğini tespit edilmiştir. Takım uyumu, beceri sergileme, sportmenlik puanları, işine bağlılık, uyum puanları, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü, spor yapan öğrencilerin kademelerine göre

istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine (erken ergenlik dönemi) sahip çocukların lise kademesine (orta ergenlik) sahip çocuklara göre bu değerlerin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. “Bu durum ergenlik ilerledikçe, özgürleşme ve özerklik arzusu artar (Derman, 2018)” ilişkisini desteklemektedir. Bu sonuçlar neticesinde öğrenciye verilmek istenen değerlerin ortaokul dönemindeki öğrencilerin yani erken ergenlik dönemindeki sporcuların verilmek istenen değerleri öğrenmeye daha açık olduğu tespit edilmiştir. (Güllü, 2018) “Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırması”nda küçük yaşlarda bireylerin kişisel fikirleri ve alışkanlıkları yeni yeni oluşmaya başlamakta, dolayısıyla daha idealist ve kuralcı olabilmektedirler. İlerleyen yaşlarda yaşanmışlıklar ile beraber kendi doğruları alışkanlıklara dönüşebilmekte olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma “Ergenlikle birlikte özerlik duygusu artar (Derman, 2018)”. ifadesini desteklemektedir.

Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, takım uyumu, merhamet, işine bağlılık, kendini gerçekleştirme, toplumsal imaj, hoşgörü puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların bireysel spor türüne sahip çocuklara göre anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, takım uyumu, merhamet, işine bağlılık, kendini gerçekleştirme, toplumsal imaj, hoşgörü, puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Merhamet puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Farkın hangi gruplar

arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında yüzme spor branşını yapan çocukların merhamet puanlarının futbol, basketbol ve voleybol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bireysel spor ve takım sporu yapma durumu ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Takım sporunun sporcu öğrencilerinin değer yönelimleri üzerindeki olumlu etkilerini tespit edilmiştir. Takım uyumu puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında diğer branşları (bireysel spor) yapan çocukların takım uyumu puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Takım sporlarında takım uyumunun değer yönelim puanının yüksek olması takım sporunun takımın uyumlu olması gerekliliği ilişkisi öğrencilerin değer yönelimlerine yansıdığı tespit edilmiştir. Bloom (2007)'a göre ise, çoğunlukla, takım sporlarıyla ilgilenen sporcuların sosyal beceri düzeyleri daha yüksek olduğundan sporcular birliktelik ve takım içi dayanışma duygularını her türlü sportif etkinlikte gösterebilmektedir, antrenmanlarda istekli ve gayretli davranmaktadırlar. Takım sporu; birden fazla oyuncunun mücadele verdiği spor dallarını kapsar. Bu spor dallarında teknik ve taktik, önemle bunlara uyum önemlidir. Başarı ya da başarısızlık takımdaki sporcuların hepsine paylaştırılır, bu nedenle sporcuların görev, sorumlulukları ve zorlanma düzeyleri bireysel spor yapanlarınkine göre daha azdır. Başarı için takım arkadaşlarının özelliklerini iyi tanıma, yardımlaşma, dayanışma, grup dinamiği, sağlıklı iletişim gereklidir (Alpaslan, 2012). Toprak (2019)'un 14-19 yaş aralığındaki rekabetçi ve rekreatif sporcu öğrencilerin değerlerini araştırdığı yüksek lisans tezinde takım sporu yapan sporcu öğrencilerin bireysel spor yapanlara göre ahlak değerine daha fazla önem verdiklerini tespit etmiştir. Bulgular neticesinde takım

sporcularının daha fazla ahlak değerini önemsedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışma sonucunda takım uyumu ile ilişkili olarak, takım sporun bireyin değer yönelimini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

İşine bağlılık puanları, spor branşına göre bakıldığında yüzmenin, futbol ve basketbol yapanlara göre düşük puana sahip olduğu, dürüstlük puanları spor branşına göre bakıldığında diğer branşları (bireysel spor) yapan çocukların dürüstlük puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu, kişisel başarı puanları spor branşına göre bakıldığında diğer branşlar ve futbol spor branşını yapan çocukların kişisel başarı puanlarının basketbol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yüzme spor branşını yapan çocukların merhamet puanlarının futbol, basketbol ve voleybol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Veriler sonucunda takım sporları yapan öğrencilerin değer yönelimleri puanlarının artması dolayısıyla olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Basketbol, spor branşına göre bakıldığında öğrencilerin işine bağlılık, kişisel başarı, dürüstlük değer yönelimlerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, merhamet, sağlık ve zindelik, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme puanları ile çocukların spor yapma süreleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır . Spor yapma süreleri arttıkça erken ve orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin değer yönelim puanları olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir. Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$). Yaş ilerledikçe anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme,

sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları düşmektedir. Ergenlik dönemi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin spor yapma durumlarıyla, benlik saygıları ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi adlı çalışmada; spor yapıyor olmaları, spor ile uğraşma sürelerinin artması, sporda profesyonellik düzeylerinin artması, benlik saygısı ve mutluluk düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir (Demir & Duman, 2019).

5.2. Sonuç

Bu araştırma ile ilgili olarak elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- İtaat, heyecan, kendini gerçekleştirme, hoşgörü, kazanmak, beceri sergileme, sportmenlik ve uyum puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).
- Beceri sergileme, sportmenlik, uyum, itaat, heyecan, keyif, kazanmak puanları çocukların yaptıkları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).
- Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, merhamet, sağlık ve zindelik, itaat, yoldaşlık, keyif, kendini gerçekleştirme, kişisel başarı, dürüstlük, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, uyum, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanmak puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

- Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$). Yaş ilerledikçe anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları düştüğü tespit edilmiştir.
- Anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, merhamet, sağlık ve zindelik, yoldaşlık, kendini gerçekleştirme puanları ile çocukların spor yapma süreleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.05$). Spor yapma durumu, yıllar geçtikçe çalışmada öğrencilerin değer yönelimlerinin olumlu etkilendiği tespit edilmiştir.
- Araştırma örnekleminin tümünden elde edilen altyapı sporlarında değerler ölçeği maddelerinin ortalama değerleri incelendiğinde, spor yapan öğrencilerin yaptığı sporun keyif puanının düşük olması, sporun özelliğinden olan rekabet, mükemmelliğe ulaşma değerlerini değerler ölçeğine yansıttığını kendini geliştirme ve kazanma değerinin puanının yüksek olmasından dolayı bu sonuca yansıttığı tespit edilmiştir.
- Anlaşmanın sürdürülmesi, takım uyumu, merhamet, beceri sergileme, sportmenlik, işine bağlılık, uyum, itaat, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü ve kazanma puanları ile çocukların yaşları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu, erken ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilerin orta ergenlik dönemindeki sporcu öğrencilere göre değer yönelimleri puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- Anlaşmanın sürdürülmesi, işine bağlılık, sağlık ve zindelik, itaat, heyecan, keyif puanları çocukların cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında kadınların erkeklere göre anlaşmanın sürdürülmesi, işine bağlılık, sağlık ve zindelik, itaat, heyecan, keyif puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Takım uyumu, beceri sergileme, sportmenlik puanları, işine bağlılık, uyum puanları, heyecan, toplumsal imaj, hoşgörü, spor yapan öğrencilerin kademelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Ortalama değerlere bakıldığında ortaokul kademesine (erken ergenlik dönemi) sahip çocukların lise kademesine (orta ergenlik) sahip çocuklara göre bu değerlerin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Ortalama değerlere bakıldığında takım spor türüne sahip çocukların bireysel spor türüne sahip çocuklara göre anlaşmanın sürdürülmesi, kişisel başarı, dürüstlük, takım uyumu, merhamet, işine bağlılık, kendini gerçekleştirme, toplumsal imaj, hoşgörü, puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Merhamet puanları çocukların yaptıkları spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna bonferroni çoklu karşılaştırma testi ile bakıldığında yüzme spor branşını yapan çocukların merhamet puanlarının futbol, basketbol ve voleybol yapanlara göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tüm bir eğitim sürecinde gerçekleşecek değerler eğitiminde öğrenciler doğal seyrinde değerleri öğrenecek ve davranışlarındaki değişiklikleri deneyimleyerek toplumsal rollerini yerine getireceklerdir. Değer eğitimi programında, değerler

öğrencilere empoze edilmemelidir. Bunun yerine değerler eğitimi sürecinde öğrencilerin özgür tercihlerde bulunmaları, tercihlerini özgürce ifade etmeleri, yaptıkları tercihlere değer vermeleri, tercih ettikleri değer edinimini içselleştirmeleri ve bu tercihlere uygun pratikler ortaya koymaları sağlanmalıdır (Akto & Akto, 2020). Karakter inşasında spor önemlidir (Başer, 1985). Alan yazın incelendiğinde sporun değerler eğitime ilişkin doğal bir öğrenme ortamı olduğu ve sporun kazanılmış değerleri ortaya koyma açısından önemli role sahip bir ortam olduğu söylenebilir. Bir birey ne kadar zorlu ergenlik sürecinde de olsa sporla ilgilenmesi değer yönelimi açısından bireyi olumlu etkileceği, değerlerin davranışı etkileceği çalışma sonucunda tespit edilmiştir.

5.3. Öneriler

Erken ergenlik ortaokul, orta ergenlik lise dönemindeki sporcu öğrencilerde cinsiyet, yaş, okuduğu kademe, spor yapma süresi, yaptığı spor branşı, spor türü kişisel bilgilere göre ele alınan bu çalışmada Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği (YSVQ) kullanılarak ulaşılan bulgular dâhilinde aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Altyapı sporcularında değer yönelimlerini etkileyebilecek farklı demografik değişkenlerin ele alındığı çalışmalar da yapılabilir.
2. Çalışmada ergenlik dönemi ile ilişkili olarak sporda değerler eğitime; ortaokul düzeyinde daha yoğunluk verilmeli, lise düzeyinde ise daha ilgi çekici alternatif öğretim yöntem ve stratejilerinin de belirlenmesi gerektiği önerilmektedir.

3. Spor kulüplerinin sayısı, çeşidi ve sporcu sayısı artırılarak daha fazla veriye ulaşarak çalışma yapılabilir.
4. Bu tez sadece Tokat'ta toplanan veriler ile sınırlıdır. Daha fazla bölgeden veriler toplanarak çalışma yapılarak genel bilgilere ulaşılabilir.
5. Alan yazın incelendiğinde değerlerin zamanla değişebileceği tespit edilmiştir. Farklı bir zamanda öğrencilerin erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki sporcularda değer yönelimleri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aitchison, C. C., 2007. Sport ve Gender; Masculinities, Femininities ve Sexualities. Oxon: Routledge.
- Akari, Ö. F., 2019. Değerler Eğitimi Açısından Spor (Doktora Tezi) Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaş, O., 2008. Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. Değerler Eğitimi Dergisi, 6 (16), 9-27.
- Akçınar, B., & Baydar, N., 2018. Erken Çocuklukta Anne Davranışlarının Dışsallaştırma Davranış Problemleri ile İlişkisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(66), 454-470.
- Akdemir, S., 2012. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları (Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi (Türkiye).
- Akkuş, İ., 2022. Sporcuların Spora Olan Bağlılıkları ile Sporcu Kimliklerinin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Akman, M., Tüzün, S., & Ünal, P. C., 2012. Adölesanlarda Sağlıklı Beslenme ve Fiziksel Aktivite Durumu. Nobel Medicus Journal, 8(1), 24-29.
- Alpaslan, A. H., 2012. Ergen Ruh Sağlığı ve Spor. Kocatepe Tıp Dergisi, 13(3), 181-185.
- Amman, M. T., İkizler, H. C., & Karagözoğlu, C., 2000. Sporda Sosyal Bilimler. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Anuk, A. F., 2021. Ergenlerde Spora Yönelik Tutumun Çatışma Çözme Becerileri ve Akademik Başarı İle İlişkisinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Arıpınar, E., & Donuk, B., 2015. Fair Play. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Arslan, A., 2002. Felsefeye Giriş. Ankara: Vadi.
- Arslan, M., & Tunç, E., 2013. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimlerindeki Farklılaşmalar. Değerler Eğitimi Dergisi, 11 (26), 7-39.

- Aşkın, M., 2007. Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 213-220.
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş., 2014. Okulda Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Akademik.
- Aydoğdu, H., 2004. Modern Kimlikte Öznenin Ölümü. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10, 115-147.
- Baba Kaya, H., Namlı, S., & Tekkurşun-Demir, G., 2018. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporcu Kimlikleri ve Başarı Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(7), 179-196.
- Baker, J., Cote, J., & Abernethy, B., 2003. Sport-Specific Practice and The Development of Expert Decision-Making in Team Ball Sports. Journal of Applied, Sport Psychology, 15(1), 12-25.
- Balyi, I., Way, R., & Higgs, C., 2016. Uzun Vadeli Sporcu Gelişimi. (E. Pekünlü, İ., Özsu, Çeviri). Ankara: Spor.
- Bardi, A., & Schwartz, S. H., 2003. Values and Behavior: Strength and Structure of Relations. Personality and Social Psychology Bulletin, 29(10), 1207-1220.
- Bayraktar, C., 2003. Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi. Ufuk Ötesi Bilim Dergisi, 20 (1), 67-89.
- Bayram, Y., 2012. Spor Yapan ve Yapmayan 14-18 Yaş Grubu Öğrencilerin Saldırganlık Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi) Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Biçer, T., 2007. Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Bilgiç, M., & Duymaz, T., 2018. Geç Ergenlik Döneminde Kısa Süreli Olarak Uygulanan Postür Düzeltici Egzersiz ve Germe Kombinasyonunun Esneklik, Ağrı ve Depresyon Puanı Üzerine Olan Etkisinin Araştırılması. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (4), 318-329.
- Bilgin, N., 1995. Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar. İstanbul: Sistem.
- Birol, S. Ş., Aydın, E., & Kazak, G. Y., 2018. Kentsel Yaşam Kalitesi Perspektifinde Belediyelerce Halka Arz Edilen Sportif Rekreasyon Amaçlı Parkların Planlanmasında Yetkili Görüşleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(61), 1262.
- Boutcher, S. H., 1992. Attention and Athletic Performance: An Integrated Approach
- Bozan, A., Akay, Y., 2012. Dikkat Geliştirme Eğitiminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dikkatlerini Toplama Becerilerine Etkisi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(6), 53- 66.

- Bredemeier, B., & Shields, D., 1994. Applied Ethics and Moral Reasoning in Sport. *Moral Development in The Professions*, 173-187.
- Brewer, B. W., Van Raalte, J. L., Linder, D. E., 1993. Athletic identity: Hercules' Muscles or Achillesheel ? *International Journal of Sport Psychology*, 24(2), 237-254.
- Budak B., 2017. Psikoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, S., 2011. Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Büyük Öztürk Ş, Çakmak E., K., Akgün Ö., E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., 2011. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Cafoglu, Z., & Akar, Ö., 2007. Üniversitelerde Ahlaki Değerlerin Davranışa Yansımalarının Oluşturduğu Örgüt İkliminin Algılanması. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 773-798.
- Callero, P. L., 1985. Role Identity Salience. *Social Psychology Quarterly*, 48, 203-215.
- Camiré, M., Trudel, P., 2010. High School Athletes' Perspectives on Character Development Through Sport Participation. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 15(2), 193-207.
- Can, F., 2004. Rehabilitation and Return To Sports in Children. *Acta Orthopaedica Et Traumatologica Turcica*, 38, 151-162.
- CDC, A. W., 2020. Centers For Disease Control And Prevention.. Adolescent Sand Youn gadults. A report of the surgeon general. (<https://www.cdc.gov/nccdphp/sgr/pdf/adoles.pdf> sayfasından erişilmiştir.)
- Chatman, J. A., 1989. Improving Interactional Organizational Research: A Model Of Person-Organization Fit. *Academy Of Management Review*, 14(3), 333-349.
- Connolly, W. E., 1995. Kimlik ve Farklılık-Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri (F. Lekesiz alın, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connor, P. E., & Becker, B. W., 1975. Values and The Organization: Suggestions for Research. *Academy of Management Journal*, 18(3), 550-561.
- Connor, P. E., & Becker, B., 1979. Values And The Organization: Suggestions for Research. M. Rokeach, (Editör). *Understanding Human Values: Individual and Societal* (s.71- 81). New York: The Free Press.
- Coşar, Z., & Orhan, R., 2019. Teaching Kindergarten Children English Vocabulary by Total Physical Response in Physical Education Courses. *Journal of Physical Education and Sports Management*, 6(2), 70-76.
- Cüceloğlu, D., 2002. Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam için Savaşçı. İstanbul: Remzi.

- Çağlar, E., & Koruç, Z., 2006. D2 Dikkat Testinin Sporcularda Güvenirliği ve Geçerliliği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 58-80.
- Çalışkur, A., & Aslan, A. E., 2013. Rokeach Değerler Envanteri Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 81-105.
- Çamlıyer, H., Çamlıyer, H., 1997. Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. İzmir: Can Ofset Yayıncılık, 20.
- Çaredar, N., Pekel, A. Ö., & Cengizel, Ç. Ö., 2022. Children's Perceptions of Basketball Through Metaphors and Drawings. *Education Quarterly Reviews*, 5(2).
- Çetinkaya, T., 2010. Sporcu Öğrenci Kimliği Oluşumunda Etkili Olan Faktörler. *Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Çiftçi, C., 2001. 12-16 Yaş Eğitilebilir Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Bazı Motorik Özelliklere Etkisi (Türkiye ve Almanya uygulaması) (Yüksek Lisans Tezi). *Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya*.
- Çiftçi, S., Olaç, F. T., Aksakal, B., & Yaman, Ö., 2015. Değerler Eğitiminde İzci Lideri Yerine İlişkin İzci Lideri Öğretmenlerin Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 415-437.
- Demir, K., & Duman, S., 2019. Bireylerin Spor Yapma Durumlarıyla, Benlik Saygıları ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 437-449.
- Demirezen, E., & Coşansu, G., 2005. Adölesan Çağı Öğrencilerde Beslenme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(8), 174-178.
- Demirhan, G., 2006. Spor Eğitiminin Temelleri. *Ankara: Bağırhan Yayınevi*.
- Demirhan, G., 2014. Sportif Değerler ve Eğitimi. *Toplum ve Hekim*, 29 (5), 351-355.
- Derman O., 2008. Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *Adolesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi*. (63), 19-21. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*.
- Diker, G., Müniroğlu, S., 2016. 8-14 Yaş Grubu Futbolcuların Seçilmiş Fiziksel Özelliklerinin Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 45-52.
- Dizdar, Y., 2019. Ortaokul Öğrencilerinde Dikkat ve Ritim Becerisinin Teniste Oyun Beceri Seviyesi Üzerine Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi) *Marmara Üniversitesi (Turkey)*.
- Doğan, O., 2004. Spor Psikolojisi Ders Kitabı. *Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları*.

- Durmuş, B., & Yurtkoru, S. E., Çinko, M., 2013. Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi, 5. Baskı, Beta Basım, İstanbul.
- Dündar, U., 2003 . Antrenman Teorisi: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ekşi, H., & Katılmış, A., 2011. Karakter Eğitimi El Kitabı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erdemli, A., 1996. İnsan, Spor ve Olimpizm. İstanbul: Sarmal
- Erkal, M. E., Ayan D., & Güven, O., 1998. Sosyolojik Açıdan Spor. İstanbul: Der Yayınları.
- Erkal, M., 1996. Sosyolojik Açıdan Spor. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Erten, R., 2021. Orta Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Farklı Değişkenler Açısından Beslenme Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. Sportive, 4(2), 107-116.
- Eymen, U. E., 2007. SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri, İstatistik Merkezi. (www.istatistikmerkezi.com)
- Feather, N. T., 1990. Bridging The Gap Between Values and Actions: Recent Applications of The Expectancy-Value Model. Handbook of Motivation and Cognition: Foundations of Social Behavior. In E.T. Higgins Ve R.M. Sorrentino (Editörler). (İkinci Baskı), s. 151-192. New York: Guilford Press.
- Feather, N.T., 1999. Values, Achievement, and Justice: Studies in The Psychology of Deservingness. New York: Kluwer Academic/Plenum.
- Fields, D. L., & Blum, T. C., 1997. Employee Satisfaction in Work Groups With Different Gender Composition. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior, 18(2), 181-196.
- Fişek, K., 1998. Türkiye’de ve Dünya’da Spor Yönetimi. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Ford, P., De Ste Croix, M., Lloyd, R., Meyers, R., Moosavi, M., Oliver, J., & Williams, C., 2011. The long-term Athlete Development Model: Physiological Evidence and Application. Journal of Sports Sciences, 29(4), 389-402.
- Francis, L. J., Ziebertz, H. G., Robbins, M., & Reindl, M. (2015). Mystical Experience and Psychopathology: A Study Among Secular, Christian, and Muslim Youth in Germany. Pastoral Psychology, 64, 369-379.
- Fries, S., Schmid, S., Dietz, F., & Hofer, M., 2005. Conflicting Values and Their Impact on learning. European Journal of Psychology of Education, 20, 259-274.
- Gezer, D. E., 2010. Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

- Gillespie, L. B., 2011. Exploring The 'How' And' Why' of Value Orientations in Physical Education Teacher Education. Australian Journal of Teacher Education (Online), 36(9), 22-38.
- Girgin, Ü. H., 2018. Gelenekten Post Moderne Kimlik İnşa Süreci ve Yeni Medya: Facebook Örneği. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5), 202-230.
- Good, A. J., Brewer, B. W., Petitpas, A. J., Van Raalte, J. L., & Mahar, M. T., 1993. Identity Foreclosure, Athleticidentity, and College Sport Participation. The Academic Athletic Journal, 6, 1-12.
- Gökalp, N., 2014. Kişi Olmanın Değeri ve Değerlerin Kişi Olmadaki Yeri. Değerler Eğitimi Dergisi, 12(27), 123-134.
- Gökduş, N., 2018. Sporcu Kimliğine Sahip Lise Öğrencilerinde Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Göldağ, B., 2015. Orta Öğretim Kurumlarında Okul Kültürü Yoluyla Değerler eğitimi (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Griffin, R. S., 1998. Sports in Theives of Children and Adolescents: Success on the Fieldand in The Life. Westport, Connecticut, London: Praeger Publishers.
- Groot, J. L. D., 1960. On Adolescence. The Psychoanalytic Study of The Child, 15(1), 95-103.
- Güler, Ş., Şahin, Y., & Balcı, E. V., 2022. Sosyal Medyada Çevrimiçi Benlik Sunumunun Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisi: Instagram Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma. Erciyes İletişim Dergisi, 9(1), 361-380.
- Güllü, S., 2018. Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine bir Araştırma. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 16(4), 190-204.
- Güngör, E., 1998. Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar (2. Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gürbüz, S., & Şahin, F., 2018. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürpınar, B., 2014. Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Bir Türk Örneğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim ve Bilim, 39(176).
- Gürpınar, B., Toprak, S., Ayvalı, M., & Whitehead, J., 2018. Beden Eğitimi ve Sporda Değerler ve Değer Sistemi: Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması için Genç Türk Sporcu Öğrencilerle Bir Araştırma. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(6), 2117-2126.

- Gürpınar, R., 2016. Çevirenin Önsözü, Altyapı Sporlarında ve Beden Eğitiminde Değerler. Ankara: Nobel Yayıncılık. Ankara: Nobel Akademik, 1-12
- Güven, Ö., 1990. Atatürk ve Güreş. Erdem, 6 (18), 625-658.
- Halstead, J. M., & Taylor, J. M., 2000. Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. Cambridge Journal of Education, 30(2), 169-202.
- Harris, J. R., 2000. Socialization, Personality Development and The Child's Environments: Comment on Vandell (2000).
- Hofer, M., Schmid, S., Fries, S., Dietz, F., Clausen, M., & Reinders, H., 2007. Individual Values, Motivational Conflicts, and Learning for School. Learning And Instruction, 17(1), 17-28.
- Horton, R. S., & Mack, D. E., 2009. Athletic Identity in Marathon Runners: Functional Focus or Dysfunctional Commitment?. Journal of Sport Behavior, 23(2).
- Horton, R. S., & Mack, D. E., 2000. Athletic Identity in Marathon Runners: Functional Focus or dysfunctional Commitment? Journal of Sport Behavior, 23(2), 101-119.
- Hökelekli, H., 2013. Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- İnaç, H., 2016. Avrupa Birliğine Entegrasyon Sürecinde Türkiye'nin Kimlik Problemleri. Ankara: Adres Yayınları.
- İnal, A. N., 2003. Beden Eğitimi ve Spor Bilimi. Ankara: Nobel Yayınları
- İnceoğlu, M., 2000. Tutum-Algı İletişim. Ankara: İmaj
- İslamoğlu, A. H., & Alıncık, Ü., 2014. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. İçinde (511). İstanbul: Beta Yayın Evi.
- Jenkins, R., 1996. Socialidentity. London: Routledge.
- Jones, M. I., & Lavalley, D., 2009. Exploring The Life Skills Needs Of British Adolescent Athletes. Psychology of Sport and Exercise, 10(1), 159-167.
- Karahan, E., Girgin, Y., Can Kayıkçioğlu, Ö., Şahin Vural, G., & Güler, C., 2022. Regmatojen Retina Dekolmanı için Vitrektomide Uygulanan Kısa ve Uzun Etkili Gazların Karşılaştırılması. Balıkesir Health Sciences Journal, 11(2).
- Karasar, N., 2012. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavussanu, M., Boardley, I. D., Sagar, S. S., & Ring, C., 2013. Bracketed Morality Revisited: How Do Athletes Behave in Two contexts?. Journal of Sport and Exercise Psychology, 35(5), 449-463.

- Kaya, O., 2013. Değerler Eğitiminde Bir Meslek Teşkilatı: Ahilik. Değerler Eğitimi Dergisi, 11 (26), 41-69.
- Kaymak, S., 2003. Dikkat Toplama Eğitimi Programının İlköğretim 2. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Dikkat Toplama Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H., 2015. Ahlâkî Karakter Eğitimi. Değerler ve Eğitimi-II Sempozyum Bildirileri Kitabı. R. Kaymakcan, N. Tınaz, Z. Ş. Altın, M. Zengin, A. Y. Okudan, H. Yiğit (Ed.). II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu (16- 18 Kasım 2012, İstanbul). Ertem, 169-193.
- Keating, J. W., 2003. Sports Ethics An Anthology. In J. Boxill, (Ed.). Sportsmanship As A Moral Category. USA: Black Well Publishing.
- Keleş M., 2019. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Değerler Eğitimindeki Yeri ve Önemi.
- Keskin, B., 2019. Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ile Psikolojik Sağlamlık ve Blinçli Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Doktora tezi) Bursa Uludağ University (Turkey).
- Kılıç, S., & Tok, N., 2013. Çevrecilikte Yeni Bir Kimlik: Ekolojizm. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(2), 223-250.
- Kilian, B., Hofer, M. & Kuhnle, C., 2010. Value Orientations As Determinants and Outcomes of Conflicts Between On- Task and Off- Task Actions in The Classroom. Learning and Individual Differences, 20, 501–506.
- Kılıç, F., 2018. 11-15 Yaş Çocuklarda Temel Judo Eğitiminin Statik ve Dinamik Denge Üzerine Etkisi. (Yüksek lisans tezi) Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kir, R., 2017. 11-15 Yaş Arası Tenis Sporcularında Kor Antrenman Programının Kuvvet, Sürat, Çeviklik ve Denge Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. (Doktora tezi) Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kirschenbaum, H., 1995. 100 Ways To Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings. Allyn & Bacon/Simon & Schuster Educational Group, 160 Gould Street, Needham Heights, MA 02194-2310.
- Kuşdil, M. E., Kağıtçıbaşı, Ç., 2000. Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. Türk Psikoloji Dergisi, 15 (45), 59-76.
- Kuter, F. Ö., & Kuter, M., 2012. Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, (6), 75-94.
- Kurtaran, H., Ugur, K. S., Yılmaz, C. S., Kaya, M., Yüksel, A., Ark, N., & Gunduz, M., 2018. The effect of Different Nasal Irrigation Solutions Following Septoplasty

- and Concha Radiofrequency: A Prospective Randomized Study. *Brazilian Journal Of Otorhinolaryngology*, 84, 185-190.
- Küçük, N., 2016. Schwatz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Olan Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 280-296.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin, N., 2000. The Measurement of Values in Youthsport: Development of The Youth Sport Values Questionnaire. *Journal of Sportand Exercise Psychology*, 22(4), 307-326.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Ntoumanis, N., 2007. Development of The Attitudes To Moral Decision-Making in Youth Sport Guestionnaire (AMDYSQ). *Psychology of Sport and Exercise*, 8(3), 369-392.
- Levy, Y., 2005. Assesing The Value of E-Learning Systems. Hershey, PA, USA: Information Science Publishing.
- Lewin, K., 1951. Field Theory in Social Science: Selected The oretical Papers By Kurt Lewin (D. Cartwright, Ed.). New York: Harper ve Row.
- Loland, N., 2002. Reliability of The Physical Activity Scale For The Elderly (PASE). *European Journal of Sport Science*, 2(5), 1-12.
- Lumpkin, A., Stoll, S. K., & Beller, J. M., 2003. Sport Ethics Applications For Fairplay. New York: McGraw-Hill.
- Lupo, C., Mosso, C. O., Guidotti, F., Cugliari, G., Pizzigalli, L., & Rainoldi, A., 2017. The Adapted Italian Version of The Baller Identity Measurement Scale To Evaluate The Student-Athletes' Identity in Relation To Gender, Age, Type of Sport, and Competition Level. *Plos One*, 12(1), 1- 11.
- Macar, F., 2013. Genç Ergenlerde Obezite, Akran Zorbalığı ve Algılanan Sosyal Desteğin Benlik Saygısıyla İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi) Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Martens, R., 1987. Coaches Guide To Sport Psychology: A Publication for The American Coaching Effectiveness Program: Level 2 Sport Science Curriculum. Human Kinetics Books.
- Mateer, C. A., & Sohlberg, M. M., 1988. Aparadigmshift in Memory Rehabilitation. In h. Whitaker (eds.) *Neuro Psychological Studies of Nonfocal Braininjury: Demontia and Closed Head İnjury*. New york. Springer. Verlag. 202-225.
- Mengutay, S., 2005. Development of Movement and Sports in Children: Morpaculture Publications. Istanbul. Turkey.
- Morgan, C. T., 2010. Psikolojiye Giriş: Eğitim yayınevi.

- Muratlı, S., 2007. Antrenman Bilimi Yaklaşımıyla Çocuk ve Spor. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1-274.
- Namlı, S., Tekkurşun-Demir, G., 2018. Bireysel ve Takım Sporcularının Sporcu Kimlik Düzeylerinin Tespiti. IV. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri, Erzurum.
- Narvaez, D., 2015. Bilimi Ahlâkî Eğitim Pratiğine Entegre Etmek (H. K. Kula, Çev.). Değerler ve Eğitimi-II Sempozyum Bildirileri Kitabı. R. Kaymakcan, N. Tınaz, Z. Ş. Altın, M. Zengin, A. Y. Okudan, H. Yiğit (Ed.). II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu. Ertem, 149-160.
- Nideffer, Ve Sharpe., 1993. Attention Control Training. Handbook of Research on Sport Psychology, 127-170.
- Oregon, E. M., 2010. An Examination of Athletic Identity and Identity Foreclosure Among Male Collegiate Student-Athletes. University of North Carolina, USA.
- Özbek, O., 2008. Beden Eğitimi Öğretmeni Meslek Etiği. Ankara: Spor
- Özcebe, H., 2002. Birinci Basamakta Adolesan Sorunlarına Yaklaşım. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 11(10), 374-377.
- Özçelik, İ. Y., İmamoğlu, O., Çekin, R., & Başpınar, S. G., 2015. Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri Üzerine Sporun Etkisi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 6(1), 12-18.
- Özden, Y., 1999. Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler. Ankara: Pegem
- Özdil, M., 2017. Kolektif ve Bireysel Kimlikler Bağlamında Sosyal Bütünleşme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (28), 383-400.
- Özensel, E., 2003. Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), 217- 239.
- Özgüven, İ. E., 1994. Psikolojik Testler. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Öztahran, S. 2019. 12 Yaş Basketbol ve Futbolcularda Bazı Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Parametrelerinin Karşılaştırılması. (Yüksek lisans tezi) İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk Kuter, F. , Kuter, M., 2012. Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 3 (6), 75-94.
- Parham, W. D., 1993. The İnter collegiate athlete: A 1990s Profile. The Counseling Psychologist, 21(3), 411-429.
- Patel, D. R., & Luckstead, E. F., 2000. Sport Participation, Risk Taking, and Health Risk Behaviors. Adolescent Medicine (Philadelphia, Pa.), 11(1), 141-155.

- Pediatrics., 2000. Committee on Sports Medicine and Fitness. Intensive Training and Sports Specialization in Youngathletes. *Pediatrics*, 106(1 pt 1), 154-157.
- Pehlivan Aydın, İ., 2001. Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel etik. Ankara: Pegem A.
- Poyraz, H., 2015. Bir Değer Olarak İnanç. Değerler ve Eğitimi-II Sempozyum Bildirileri Kitabı. R. Kaymakcan, N. Tınaz, Z. Ş. Altın, M. Zengin, A. Y. Okudan & H. Yiğit (Ed.). II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu (16-18 Kasım 2012, İstanbul). Ertem, 161-166.
- Pratt, H. D., & Greydanus, D. E., 2000. Adolescent violence: Concepts for a New millennium. *Adolescent Medicine (philadelphia, pa.)*, 11(1), 103-125.
- Proios, M., 2013. Athletic Identity And Social Goal Orientations As Predictors of Moral Orientation. *Ethics and Behavior*, 23(5), 410-424.
- Raalte, J. L., & Linder, D. E., 1993. Athleticidentity: Hercules' Muscles or Achillesheel ? *International Journal of Sport Psychology*, 24(2), 237-254.
- Reifsteck, E. J., 2011. There Lation Ship Between Athletici Dentityve Physicalactivity Level Saftere Tirement From Collegiate Sports (Unpublished master'sthesis). The University of North Carolina, Greensboro.
- Remzi, C. A. N., Türkyilmaz, M., & Karadeniz, A., 2010. Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-21.
- Roemmich, J. N., & Rogol, A. D., 1995. Physiology of Growth and Development: Its Relationship to Performance in The Young Athlete. *Clinics in Sports Medicine*, 14(3), 483-502.
- Rokeach, M., 1973. The Nature of Human Values, New York: The Free Press.
- Rougé-Pont, F., Deroche, V., Moal, M. L., & Piazza, P. V., 1998. Individual Differences İn Stress-Induced Dopamine Release in The Nucleus Accumbens Are İnfluenced By Corticosterone. *European Journal of Neuroscience*, 10(12), 3903-3907.
- Rudd, A., Mullane, S., & Stoll, S., 2010. Development of An Instrument to Measure The Moral Judgments of Sport Managers. *Journal of Sport Management*, 24(1), 59-83.
- Sallis, J. F., Patrick, K., 1994. Physical Activity Guidelines for Adolescents: Consensus Statement. *Pediatric Exercise Science*, 6(4), 302-314.
- Sarı, E., 2005. Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Selvi, Ö., & Altan, S., 2014. Popüler Kültür ve Spor İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(3).

- Silah, M., 2005. Sosyal Psikoloji: Davranış bilimi Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Simon, R. L., 2003. Sports Ethics An Anthology. In J. Boxill (Ed.), Sports, Relativism, And Moral Education. USA: Blackwell.
- Soğat, A., 2007. Spor Yapan ve Yapmayan 11-12 Yaş Grubu Çocuklarda Bazı Fiziksel Özelliklerin Araştırılması. (Yüksek lisans tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stran, M., & Curtner-Smith, M. D., 2009. Influence of Two Preservice Teachers' Value Orientations on Their Interpretation and Delivery of Sport Education. Sport, Education and Society, 14(3), 339-352.
- Taşçı, Y., 2013. Ergenlik Döneminde Bulunan (12-15 yaş) Öğrencilerin Akademik Başarılarında Okulun Rolü: Batman İli Örneği.(Yüksek lisans tezi) Kırıkkale Üniversitesi.
- Taşkın, G., Özdemir, F. N. Ş., 2018. Çocuklarda Egzersizin Önemi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(2), 131-141.
- Tatlıdil, E., Esgin Günder, E., 2013. Küreselleşen Değerlerin Eğitim Kurumları Üzerine Etkisi. Değerler Eğitimi Dergisi, 11 (26), 259-277.
- Tekin, Y., Mucuk, B., & Sunay, H., 2016. Türkiye'de Amatör Sporcu Olmak. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(2), 183-190.
- Tel, M., 2014. Fair Play in Turkish Social Life, International Journal Of Science Culture and Sport, SI(1),694-704.
- The Odorson, G. A., The Odorson, A., 1979. A Modern Dictionary of Sociology. New York: Barnes & Noble. Timken, G. L., & Van Der Mars, H., 2009. The Effect of Case Methods On Preservice Physical Education Teachers' Value Orientations. Physical Education and Sport Pedagogy, 14(2), 169-187.
- Timken, G. L., & Mc Namee, J., 2012. New Perspectives for Teaching Physical Education: Preservice Teachers' Reflections on Out Door and Adventure Education. Journal of Teaching in Physical Education, 31(1), 21-38.
- Tok, N., 2003. Kültür, Kimlik ve Siyaset. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tongo, G. Ç., 2020. Sporda Değerler, Hedef Yönelimleri ve Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi.(Yüksek Lisans Tezi) Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Toprak, S., 2019. Rekreatif ve Rekabetçi Olarak Spor Yapan Genç Sporcuların Değer Tiplerinin ve Değer Sistemlerinin Belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tunçbilek, M., 2018. Spor Tesislerinden Yararlanan 15-18 Yaş Arası Öğrencilerin Madde Bağımlılığından Korunma Öz Yeterliliğinin Araştırılması (Keçiören Belediyesi örneği). (Yüksek lisans tezi) Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Tuşak, M., Faganel, M. A. N. C. A., & Bednarik, J. A. K. O. B., 2005. Is Athletic Identity An Important Motivator. *International Journal Of Sport Psychology*, 36(1), 39-49.
- Türkan, Ç. Ç., Dinç, A., 2018. Sara Gürbüz Özeren'in Eserlerinde Aktarılan Değerler. *Iğdır Üni. Sos. Bil. Der.*, 16, 321-339.
- Türkeli, A., 2020. An Examination of The Athleticidentities of High School Students. *Asian Journal of Educationand Training*, 6(3), 426-432.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B., 2014. Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Uzun, A., Akbulut, A., Erkek, A., Pamuk, Ö., & Bozoğlu, M. S., 2020. Effect of Age on Speed and Agility in Early Adolescence. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(8), 168-175.
- Uzun, R. N., Bayansalduz, M., Mehmet, G. Ü. L., & Şahin, T., 2022. Defansif ve Ofansif Sporların Sporda Saldırganlık ve Öfke Eğilimlerinin Karşılaştırılması. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 297-306.
- Uzun, ve Boyalı., 2020. Ergenlik Dönemleri ve Spor. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ümmet, D., Ekşi, H., & Otrar, M., 2013.Özgecilik (Altruism) Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (26), 301-321.
- Veronica, P., 2010. The importance of Moral Training in Sports Performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 869-874.
- Verplanken, B.,& Holland, R. W., 2002. Motivated Decision Making: Effects of Activation and Self-Centrality of Values On Choices And Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(3), 434.
- Voight, D., 1998. Spor Sosyolojisi (A. Atalay, Çev.). İstanbul: Alkım.
- Weinberg, R. S., & Gould, D., 2015. Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri. M. Şahin, Z. Kuruç (Çev. Ed.). Yarışma ve İş Birliği. (S. A. Özdemir, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Werneck, L. C., & Lima, J. G. C., 1988. Muscle Biopsy Correlated With Electromyography: Study of 100 Cases. *Arquivos de Neuro-Psiquiatria*, 46, 156-165.
- Williams JR, R. M., 1979. Change and Stability in Values and Value systems: A Sociological Perspective. *Understanding Human values*, 15, 46.
- Yaman, E., & Peker, A., 2012. Ergenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyete İlişkin Algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3).
- Yanmış, M., & Kahraman, B., 2013. Gençlerin Dini ve Etnik Kimlik Algısı: Diyarbakır Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(2), 117-153.

- Yaran, C. S., 2010. Ahlak ve Etik. İstanbul, Rağbet Yayınları.
- Yavaş, C. Ö., 2017. Orta ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum ve Davranış Farklılıkları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi, 3(2).
- Yavuzer, H., 1997. Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi.
- Yetim A., 2015. Sosyoloji ve Spor. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım-Çavak, B., 2021. Sporcu Kimliğine Göre Besin Takviyesi Kullanımının İki Futbol Kulübü Açısından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, Ö., & Güven, Ö., 2016. Beden Eğitimi Dersi Öğrenci Değer Yönelimi Ölçme Aracının Geliştirilmesi. Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2013 (11), 28-42
- Yiğit, R., 2009. Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme. Ankara: Sistem
- Yücel, E. O., 2003. Tekvandocuların Durumluluk ve Süreklilik Kaygı Düzeyleri ve Müsabakadaki Başarılarına Etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ziyagil, M., Türkmen, M., Sivrikaya, H., Eliöz, M., & Çebi, M., 2010. Samsun İlindeki 14-17 Yaş Erkek ve Kız Öğrencilerin Fiziksel ve Fonksiyonel Özellikleri Arasındaki İlişki. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 1(1), 50-59.

EKLER**Ek-1 : Kişisel Bilgi Formu****KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Cinsiyetiniz :

Kadın () Erkek ()

Yaşınız:

Okuduğunuz Kademe:

Ortaokul () Lise ()

Kaç yıldır Spor Yapıyorsunuz :.....

Yaptığınız Spor Branşı :.....

Takım () Bireysel ()

Ek-2 : Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği (YSVQ)

Altyapı Sporları Değerler Ölçeği (YSVQ)

Lütfen aşağıdaki her ifadeyi dikkatle okuyunuz ve her bir ifadenin yaptığınız sporla ilgili olarak sizin için ne kadar önemli olduğunu ilgili numarayı **DAİRE İÇİNE** alarak belirtiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Numaralar şu anlama gelmektedir:

- 1 = Bu düşünce benim inandığının tam tersidir
- 0 = Bu düşünce benim için hiç önemli değildir
- 1 = Bu düşünce benim için biraz önemlidir
- 2 = Bu düşünce benim için oldukça önemlidir
- 3 = Bu düşünce benim için önemlidir
- 4 = Bu düşünce benim için çok önemlidir
- 5 = Bu düşünce benim için son derece önemlidir

Başlamadan Önce: Lütfen öncelikle bütün listeyi okuyunuz ve sizin için en çok ve en az önemli olan maddeleri bulunuz. Öncelikle en az ve en çok önemli olan maddeleri işaretleyiniz sonra diğer maddeleri değerlendiriniz. Ölçekteki 18 soruda **"spor yaparken benim için önemli olan"** ifadesi ile başlamaktadır

Spor yaparken benim için önemli olan

		tam tersi	hiç önemli değil	biraz önemli	oldukça önemli	önemli	çok önemli	son derece önemli
1	En iyi performansımı sergileyerek insanların güvenini boşa çıkarmamaktır	-1	0	1	2	3	4	5
2	Oynarken kendimden geçmek veya gerçek anlamda iyi hissetmektir	-1	0	1	2	3	4	5
3	Başkalarına iyi bir izlenim vermektir	-1	0	1	2	3	4	5
4	Başkaları ile uyumlu olmaktır	-1	0	1	2	3	4	5
5	Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktır	-1	0	1	2	3	4	5
6	Dürüst olmaya çalışmaktır	-1	0	1	2	3	4	5
7	Performansımı geliştirmektir	-1	0	1	2	3	4	5
8	Bana söyleneni yapmaktır	-1	0	1	2	3	4	5
9	Zinde olmak için spor yapmaktır	-1	0	1	2	3	4	5
10	Yarışmanın heyecan vermesidir	-1	0	1	2	3	4	5
11	İyi sportmenlik sergilemektir	-1	0	1	2	3	4	5
12	Becerileri ve teknikleri iyi bir şekilde sergilemektir	-1	0	1	2	3	4	5
13	Başkalarının zayıf yönlerini kabul etmektir	-1	0	1	2	3	4	5
14	Eğlenmek ve zevk almaktır	-1	0	1	2	3	4	5
15	Arkadaşlarımla (takımım)la birlik olduğumuzdan emin olmaktır.	-1	0	1	2	3	4	5
16	Başkalarından daha iyi olduğumu göstermektir	-1	0	1	2	3	4	5
17	İhtiyacı olduğunda insanlara yardım etmektir	-1	0	1	2	3	4	5
18	Her zaman kurallara uygun bir şekilde hakkaniyetle oynamaktır	-1	0	1	2	3	4	5

Gürpınar, B., Toprak, S., Ayvalı, M., & Whitehead, J. (2018). Beden Eğitimi ve Sporda Değerler ve Değer Sistemi: Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması İçin Genç Türk Sporcu Öğrencilerle Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2117-2126.

Gürpınar, B., Toprak, S., Ayvalı, M., & Whitehead, J. (2018). Values And Value System In Physical Education And Sport: A Research on Youth Student Athletes to Adapt the Youth Sport Values Questionnaire. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 2117-2126.

Ek-3: Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeğinin Kullanım İznine Dair Belge

Altyapı Sporlarında Değerler Ölçeği
Gelen Kutusu x

Hacer AKARÇAY <hacer.lb2@gmail.com>
20 May 2022 18:06 ☆

Alici: bahrigurpinar ▼

Sayın Hocam geliştirmiş olduğunuz Altyapı Sporlarında Değerler ölçeğini izninizle tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Ölçeği gönderirseniz sevinirim hocam saygılarımla..

Bahri Gürpınar <bahrigurpinar@akdeniz.edu.tr>
23 May 2022 12:00 ☆

Alici: ben ▼

Sevgili Hacer Akarçay
Ölçeği kullanabilirsiniz size ekte gönderiyorum. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Doç. Dr. Bahri GÜRPINAR
bahrigurpinar@akdeniz.edu.tr

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek iç

Ek-4: Veli İzin Belgesi**VELİ İZİN BELGESİ (18 YAŞ ALTI)**

Öğrenci Bilgileri:

TC KİMLİK NO :

ADI SOYADI :

DOĞUM TARİHİ :

CEP TELEFONU :

BAŞ VURDUĞU İL :

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİNE

Yukarıda bilgileri yer alan sporcu öğrencinin velisiyim. Vasisi olduğum.....'nın Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hacer AKARÇAY 'ın 11-17 yaş aralığındaki sporcu öğrencilerde Erken ve Orta ergenlik dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimlerinin İncelenmesi adlı çalışma için Alt Yapı Sporları Değerler Ölçeği'ni doldurmasını onaylıyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

(imza)

...../...../2023

Velinin Adı-Soyadı:.....

Ek-5: Telif Hakkı ve Tez Fotokopi İzin Formu

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Hacer

Soyadı: AKARÇAY

Bölümü: Beden Eğitimi ve Spor

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Erken ve Orta Ergenlik Dönemindeki Sporcularda Değer Yönelimlerinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Investigation Of Value Orientations In Early And Middle Adolescent Athletes